

Vrije Universiteit Brussel

Hoe ervaren hervestigde vluchtelingen het leven, de hulp- en dienstverlening in verschillende Vlaamse landelijke en stedelijke gemeenten vertrekkende vanuit hun culturele achtergrond?

Eindverhandeling tot Master in de
Agogische Wetenschappen

Student: Laurens Coessens
Promotor: prof. dr. Dominique Verté
Organisatie: CGG Brussel / Caritas
Academiejaar: 2015-2016

WETENSCHAPSwinkel
Brussel

FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Richting: Master Agogische Wetenschappen

Hoe ervaren hervestigde vluchtelingen het leven, de hulp- en dienstverlening in verschillende Vlaamse landelijke en stedelijke gemeenten vertrekkend vanuit hun culturele achtergrond?

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Sociale Agogiek door

Laurens Coessens

Academiejaar 2015-2016

Promotor: Prof Dr. Dominique Verté

Aantal woorden: 20760

SAMENVATTING MASTERPROEF

Naam en voornaam: Laurens Coessens

Rolnr.: 0517334

KLIN
AO
ONKU
AGOG

Titel van de Masterproef: Hoe ervaren Afrikaanse hervestigde vluchtelingen het leven, de hulp- en de dienstverlening in verschillende Vlaamse landelijke en stedelijke gemeenten vertrekend vanuit hun culturele achtergrond?

Promotor: Prof. Dr. Dominique Verté

Samenvatting:

Steeds meer mensen zijn op de vlucht omdat ze in hun land gevaar lopen. Een klein deel probeert het Europese vasteland te bereiken, de grote meerderheid verblijft jarenlang in kampen in buurlanden. Europese landen ontlasten uit eigen initiatief die buurlanden door vluchtelingen 'over te nemen' of te hervestigen. België doet sinds 2009 aan hervestigingsoperaties.

Deze masterproef levert een bijdrage aan het geringe nationale onderzoek over de ervaringen van Afrikaanse hervestigde vluchtelingen met het leven in Vlaanderen enerzijds en met de bijhorende hulp- en dienstverlening anderzijds.

Data, gedistilleerd uit dertien diepte-interviews, tonen aan dat de respondenten over het algemeen gelukkig zijn in Vlaanderen, aangezien ze over een eigen huis beschikken en ze naar de Nederlandse les kunnen gaan. Ze hebben ook een goede gezondheid en kunnen rondkomen met hun inkomen. De vluchtelingen kijken uit naar de toekomst, wat hen helpt het verleden los te laten. De vluchtelingen geven aan zich geen betere hulpverlening te kunnen voorstellen dan diegene die ze hebben gekregen, los van enkele individuele problemen.

Toch komen een aantal moeilijkheden boven tijdens het onderzoek. Zo speelt de taal hen parten en belet het beperkte taalniveau hen te werken. Opvallend is dat de vluchtelingen van hun omgeving houden, maar de mensen rondom hen als gesloten ervaren. Ze komen tevens in aanraking met racisme en discriminatie. Ondanks contacten met andere vluchtelingen en Belgen, voelen velen zich eenzaam en willen ze nog meer bezigheden hebben om hun dagen te vullen.

Kortom: op basis van onze resultaten bleek dat onze respondenten tevreden en dankbaar zijn met de aanpak van het hervestigingsprogramma door de bevoegde instanties. Die is voldoende afgestemd op de noden van de hervestigde vluchtelingen. Al zijn er nog enkele uitdagingen, zowel voor beleidsinstanties, als voor organisaties en de samenleving, om het welbevinden van hervestigde vluchtelingen (nog meer) te bevorderen.

Woord vooraf

Deze masterproef is het sluitstuk van mijn masterjaar Sociale Agogiek aan de Vrije Universiteit van Brussel. Dit onderzoek was een leerrijk en intensief proces, maar was niet haalbaar zonder de steun en medewerking van een aantal enthousiaste personen.

In de eerste plaats wil ik mijn promotor prof. Dr. Verté bedanken voor zijn inspirerende begeleiding tijdens dit eindwerk. Ik waardeer het enorm dat hij mij de ruimte gaf om het onderzoek te sturen volgens mijn persoonlijke interesse.

Daarnaast wil ik enkele organisaties bedanken. Zo kreeg ik van Fedasil de toestemming om dit onderzoek te voeren. Dankzij Elisabeth Verniers van Caritas kwam ik in contact met de respondenten voor dit onderzoek. Zowel Elisabeth als andere medewerkers van Caritas waren steeds bereid mij te helpen als er vragen opdoken tijdens het onderzoek. Als derde wil ik graag het CGG, Steunpunt Cultuursensitieve zorg bedanken, en meer bepaald Stefaan Plysier die met zijn raad mijn blik verruimde en mijn kritische kijk aanwakkerde. Het advies van bovenstaande betrokkenen en de hulp bij het vinden van relevante bronnen, waren essentieel voor het welslagen van dit onderzoek.

Uiteraard richt ik ook mijn dankwoord tot de respondenten die wilden meewerken aan het onderzoek en zeer persoonlijke informatie met mij wilden delen. Zonder hen was het onderzoek nooit mogelijk geweest.

Ten slotte zou ik mijn medeagogen, ouders, zussen en mijn vriendin willen bedanken voor de nodige steun in de periode waarin ik mijn thesis schreef. In het bijzonder wil ik mijn oudste zus, Alisa, vermelden die als taalkundige mijn eindwerk taalfoutvrij maakte.

Dan rest mij nog u, als lezer, een fijne leeservaring toe te wensen.

INHOUDSOPGAVE

Deel 1: Inleiding	1
1 Probleemstelling	1
2 Literatuurstudie	2
2.1 Hervestigde vluchtelingen en procedure	2
2.2 Mogelijke problematiek hervestigde vluchtelingen	4
2.2.1 Psychosociale problemen veroorzaakt in het land van herkomst	4
2.2.2 Psychosociale problemen in het land van aankomst	4
2.3 Hulpverlening voor hervestigde vluchtelingen op verschillende levensdomeinen ...	8
2.3.1 Hulpverlening	8
2.3.2 Levensdomeinen	8
2.4 Cultuur	8
2.4.1 Verschillende culturen	10
2.4.2 Interculturele verschillen in basiswaarden	10
2.5 Conclusie	13
3 Onderzoeksvragen	14
Deel 2: Design van het onderzoek	15
1 Onderzoekseenheden	15
2 Onderzoeksopzet	16
3 Materiaal	18
4 Analysemodel	18
Deel 3: Resultaten	20
1 Ervaringen land van herkomst	20
1.1 Vroegere leefsituatie	20
1.2 Vertrek	21
2 Ervaringen na twee jaar leven in Vlaanderen	22
2.1 Huisvestiging	22
2.2 Opleiding en onderwijs	23
2.3 Werk	24
2.4 Samenleven	25
2.5 Vrijtijdsbesteding	27

2.6	Gezondheid.....	27
2.7	Inkomen.....	28
3	Ervaringen hulp- en dienstverlening	29
3.1	In het opvangcentrum	29
3.2	OCMW	29
3.3	Caritas	31
3.4	Noden	32
4	Toekomst?.....	33
4.1	Doelen en dromen	33
4.2	Gevoel	34
Deel 4: Discussie en conclusie		36
1	Bespreking van de onderzoeksresultaten	36
1.1	Hoe keken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar het vertrek vanuit hun vroegere situatie, naar hun nieuw leven in Vlaanderen?	36
1.2	Hoe ervaren Afrikaanse hervestigde vluchtelingen hun leven na twee jaar in Vlaanderen op verschillende levensdomeinen zoals huisvesting, opleiding en onderwijs, arbeid, vrije tijd en samenleven, gezondheid en inkomen?	37
1.3	Wat zijn de ervaringen van de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen met de hervestiging en bijhorende hulp- en dienstverlening die ze hebben gekregen de voorbije twee jaar en met de hulpverlening die ze nog steeds krijgen?	41
1.4	Hoe kijken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar hun toekomst?	42
2	Praktische en beleidsaanbevelingen	42
3	Beperkingen van het onderzoek.....	44
4	Aanbevelingen verder onderzoek	45
5	Conclusie.....	46
Deel 5: Bibliografie		49
Deel 6: Bijlagen		52
	Bijlage 1: Interviewschema.....	52
	Bijlage 2: Informed consent.....	56
	Bijlage 3: Voorbeeld interview	57

Deel 1: Inleiding

1 Probleemstelling

Steeds meer mensen zijn op de vlucht omdat ze in hun land van herkomst het risico lopen vervolgd te worden (Beys & Morel, 2013; Fedasil, 2013). De meeste vluchtelingen worden opgevangen in hun buurlanden, die vaak ook zelf lijden onder moeilijke economische en politieke omstandigheden. Een kleine minderheid slaagt erin het continent te ontvluchten (Beys & Morel, 2013), vaak in gevaarlijke omstandigheden en met gevaar voor eigen leven, zoals blijkt uit berichtgeving in de media over Afrikaanse bootvluchtelingen die de Middellandse Zee proberen oversteken naar Europa. Eenmaal aangekomen in 'het beloofde Europese land' vragen ze asiel aan (Chris De Stoop, 2015; Entzi, 2014). De EU-lidstaten vangen slechts die zeer kleine minderheid op die de oversteek wagen (Beys & Morel, 2013).

Veel vluchtelingen kunnen op korte en lange termijn niet terugkeren naar hun land, omdat de situatie niet verandert. Naast opvang van (boot)vluchtelingen, helpen Europese landen ook –in beperkte mate– uit eigen initiatief de buurlanden te ontlasten door vluchtelingen 'over te nemen' of te hervestigen. Deze 'hervestigde vluchtelingen' worden dan overgebracht van een vluchtelingenkamp in een buurland naar een hervestigingsland (Beys & Morel, 2013; Fedasil, 2013).

Verhuizen naar een nieuw land met een andere cultuur kan moeilijkheden met zich mee brengen voor de hervestigde vluchtelingen. Enerzijds zijn er psychosociale/psychische problemen veroorzaakt in het land van herkomst: traumatische ervaringen die bijvoorbeeld posttraumatische stress en depressies kunnen veroorzaken (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Mooren & Schoorl, 2008). Anderzijds zijn er psychosociale problemen veroorzaakt in het land van aankomst zoals: aanpassings- en communicatieproblemen, maar ook sociale uitsluiting, armoede, sociale isolatie, onvoldoende sociale netwerken enzovoort. (Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002; Spicer, 2008). De culturele verschillen tussen vluchtelingen met een andere culturele achtergrond en Europeanen (Hoffman, 2009; Nunez, Nunez Mahdi, & Popma, 2010) kunnen leiden tot specifieke noden en communicatieproblemen binnen de hulp- en dienstverlening (van Bekkum, van den Ende, Heezen, & van den Bergh, 1996). Vluchtelingen hebben daarom nood aan de nodige hulp en ondersteuning na aankomst in de hervestigde landen.

België doet pas sinds 2009 op regelmatige basis aan hervestigingsoperaties (Fedasil, 2013). Daardoor is er nog weinig nationaal onderzoek te vinden over het leven van hervestigde vluchtelingen in Vlaanderen ,en meer specifiek over hun ervaring met hulp- en dienstverlening op verschillende levensdomeinen zoals huisvesting, opleiding en onderwijs, arbeid, vrije tijd en samenleven, inkomen en gezondheid. Ook internationaal is er weinig literatuur voorhanden. Toch is onderzoek belangrijk zodat zowel hulpverlener als vluchteling zich begrepen voelen in de poging tot hervestiging. Hun verwachtingen, noden, waarden en normen verschillen immers (Tjin A Djie & Zwaan, 2013; van Bekkum et al., 1996). Daarnaast kan ook de overheid die de vluchte-

lingen hervestigt via onderzoeksresultaten, de noden en verwachtingen van vluchtelingen leren kennen om er zo op te kunnen inspelen.

De bestaande literatuur focust zich bovendien niet op de bepaalde doelgroep van de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen, die in deze masterproef zal uitgelicht worden. Claes & Gerritsen (2007) geven in hun boek duidelijk aan dat Afrikaanse culturen nog maar bitter weinig zijn onderzocht; zowel in het algemeen als in de relatie tot hulpverlening. Daar kan deze masterproef een aanzet toe geven.

Het doel van deze masterproef is na te gaan hoe Afrikaanse hervestigde vluchtelingen na twee jaar in Vlaanderen, het leven en de bijhorende hulp- en dienstverlening ervaren op verschillende domeinen. Welke specifieke ervaringen, noden en verwachtingen hebben ze nog en hoe kijken ze naar de toekomst. Hiervoor is een kwalitatief onderzoek aangewezen. Dit onderzoek wil daarenboven aanbevelingen doen voor beleidsmakers en organisaties die met de vluchtelingen werken, om zo de hulpverlening beter af te stemmen op de noden van hervestigde vluchtelingen. Ten slotte kan de masterproef aanleiding geven tot verder onderzoek over het thema.

2 Literatuurstudie

2.1 Hervestigde vluchtelingen en procedure

Tijdens de Conventie van Genève, een bijeenkomst georganiseerd door de Verenigde Naties, werd het begrip vluchteling gedefinieerd en spraken honderdvijftig landen af wie in aanmerking komt voor de vluchtelingenstatus en wat de bijhorende rechten voor de vluchteling zijn (United Nations High Commissioner for Refugees, 1996).

“Een vluchteling is een persoon die zich buiten het land bevindt waarvan hij de nationaliteit heeft en die dit land heeft verlaten uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil invoeren en elke persoon die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren” (Meireman, 2004, p. 1-2).

Hervestigde vluchtelingen zijn echter geen klassieke vluchtelingen die zonder wettige verblijfsdocumenten in een land aankomen en daar asiel aanvragen. Het zijn daarentegen de meest kwetsbare vluchtelingen die overgebracht worden van een land waar zij bescherming hebben gezocht naar een derde land. Dat heeft vooraf toestemming gegeven om verblijfsrecht te geven aan bepaalde vluchtelingen die erkend zijn volgens de criteria van de Conventie van Genève of aan vluchtelingen met bijzondere medische behoeften (Beys & Morel, 2013; Bonamini & Heylighen, 2013; Fedasil, 2013).

Hervestiging heeft drie doelstellingen: "het beschermen van vluchtelingen; het verlenen van een duurzame oplossing voor vluchtelingen; en het delen van verantwoordelijkheid met de eerste asiellanden, die het grootste deel van de spontaan vertrokken vluchtelingen opvangen, al dan niet via een wettelijke erkenning" (Beys & Morel, 2013, p. 8).

De procedure verloopt als volgt: eerst bepaalt een hervestigingsland hoeveel vluchtelingen het wil en kan hervestigen. Daarna vindt de selectie plaats gecoördineerd door het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR). Dat voert als eerste een schifting uit in de dossiers en onderzoekt of er geen lokale integratie of vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst mogelijk is. Vluchtelingen zonder vooruitzichten worden geïdentificeerd als personen met nood aan hervestiging. Na de identificatie legt de UNHCR de dossiers voor aan het hervestigingsland. Dat bepaalt vervolgens op basis van zelf vastgelegde criteria en procedures om een kandidaat al dan niet te aanvaarden. België aanvaardt zeer kwetsbare vluchtelingen die erkend zijn volgens de Conventie van Genève (Beys & Morel, 2013; Fedasil, 2013).

Wanneer de vluchteling aanvaard wordt, gebeurt de praktische organisatie van de reis door de Internationale Organisatie voor Migratie. Die zorgt samen met Buitenlandse Zaken en de Belgische ambassades voor de nodige reisdocumenten, voor het boeken van vluchten, voor reisbijstand enzovoort. Daarnaast wordt voor vertrek een culturele oriëntatiecursus gegeven waar de vluchtelingen kennismaken met de algemene cultuur van hun toekomstige gastland en met de taal (Bonamini & Heylighen, 2013; Fedasil, 2013). Wanneer de hervestigde vluchtelingen vervolgens in België aankomen, dienen ze een asielaanvraag in bij de dienst Vreemdelingenzaken. Dat is echter een formaliteit, gezien het dossier al onderzocht is en het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en Staatlozen het positief beoordeelde (Fedasil, 2013).

De federale organisatie Fedasil staat in voor de eerste opvang van de hervestigde vluchtelingen in het opvangcentrum van Sint-Truiden, Ponderôme, Kapellen en Florennes. De vluchtelingen verblijven er zes tot zeven weken. Tijdens het verblijf brengen medewerkers samen met de vluchtelingen de administratie in orde: het vluchtelingenattest en het bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister. Doordat vluchtelingen in het centrum verblijven, hebben ze rechtstreeks toegang tot gespecialiseerde sociale en medische diensten en volgen ze een basisintegratieprogramma (Fedasil, 2013).

Na zes tot zeven weken verlaten de vluchtelingen de opvangcentra en verhuizen ze naar individuele woningen. Ze krijgen nu hulp van de ngo's Caritas en Convivial en, sinds 2013, ook van de OCMW's bij het zoeken en betrekken van de woning. Daarnaast krijgen ze ook algemene integratiesteun en maatschappelijke begeleiding gedurende minimum twaalf maanden. Daardoor zouden de vluchtelingen autonoom moeten kunnen functioneren in de Belgische maatschappij (Beys & Morel, 2013; Fedasil, 2013).

Hervestiging is complementair aan onze nationale asielprocedure. Beide kunnen elkaar niet vervangen en ze vullen elkaar aan bij de humanitaire bescherming van de vluchteling (Beys & Morel, 2013).

2.2 Mogelijke problematiek hervestigde vluchtelingen

Wanneer een vluchteling in ons land aankomt, draagt hij een rugzak vol ervaringen die hem deden vluchten uit zijn land van herkomst.

Voor de psychosociale problemen waarmee vluchtelingen kunnen te maken hebben, heeft de literatuur het over een samenhang tussen twee soorten problemen. Enerzijds gaat het over problemen aangaande gevoelens, gedachten en gemoedstoestand, de zogenoemde psychische of emotionele problemen (Houwen & Deenik, 2012; Van Leuven, 2014). Ze worden ook internaliserende problemen genoemd. Psychosociale problemen kunnen echter ook externaliserend zijn, wanneer vluchtelingen bijvoorbeeld agressief of onrustig gedrag vertonen (Van Leuven, 2014). Anderzijds betreffen psychosociale problemen, problemen die te maken hebben met anderen of met instanties, de sociale problemen (Houwen & Deenik, 2012; Van Leuven, 2014).

De diverse problemen van vluchtelingen hebben een grote invloed op verschillende levensdomeinen. Zowel de maatschappelijke situatie in hun land van herkomst als de situatie in het land van aankomst veroorzaken psychosociale moeilijkheden (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002).

2.2.1 Psychosociale problemen veroorzaakt in het land van herkomst

Vluchtelingen hebben in hun land van herkomst vaak traumatische ervaringen meegemaakt. Ze zijn bijvoorbeeld getuige geweest van verkrachting, verminking, vervolging, moord ... (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Maddern, 2004). Naast een posttraumatische stressstoornis die daardoor kan ontstaan, kunnen vluchtelingen kampen met depressies en angststoornissen (Bloemen & Mellink, 2008; Bloemen & Vloeberghs, 2012; Mooren & Schoorl, 2008). Maddern (2004) en Burnett & Peel (2001) tonen aan dat niet alleen de traumatische ervaring leidt tot stress, maar ook het verlies van sociale netwerken na de verhuis, het verlies van een betekenisvolle tijdsinvulling, economische afhankelijkheid enzovoort.

De vluchteling kan daardoor concentratieproblemen, *flashbacks*, nachtmerries, een gevoel van nutteloosheid en slaapproblemen ervaren. Dat gaat samen met psychologische klachten als boosheid, angst, depressie, wanhoop en verwarring. Ten slotte kan de vluchteling ook met lichamelijke pijnklachten in rug, nek en hart te maken krijgen (Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002) en kan hij last krijgen van infectieziekten zoals tuberculose en een tekort aan vitamines (Bloemen & Vloeberghs, 2012).

2.2.2 Psychosociale problemen in het land van aankomst

2.2.2.1 Huisvestiging

Spicer (2008) stelt vast dat vluchtelingen vaak over slechte huizen beschikken. Mensen met een migratieachtergrond worden bovendien vaak gediscrimineerd op de private woningmarkt volgens Schrooten, Withaecx, Geldof, & Margot Lavent (2015). Dat bleek ook uit onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) waar hervestigde vluchtelingen uitgesloten werden op de private woningmarkt in de UK omdat ze een uitkering hebben. Over het algemeen zijn de hervestigde

vluchtelingen wel tevreden met de huisvesting, specifiek met de sociale huisvesting. De Iraakse vluchtelingen zijn minder tevreden dan de Congolese vluchtelingen, dit omdat Irakezen langer in hun thuisland in een eigen huis hebben gewoond en niet in kampen. In eerder onderzoek over hervestigde vluchtelingen van Robinson et al (2010) blijkt dat de hervestigde vluchtelingen niet tevreden zijn over de grootte van hun woning.

2.2.2.2 Opleiding en onderwijs

Door als vluchteling te moeten verhuizen naar een land met een vreemde taal, ontstaat een grote kans op leerachterstand. Voor ouders en kinderen is het vaak moeilijk om met het nieuwe onderwijssysteem om te gaan (Khawaja, White, Schweitzer, & Greenslade, 2008; Rengers, Geerlings, & Cortooms, 2015). Er is echter nog maar weinig onderzoek gedaan naar de kinderen van hervestigde vluchtelingen (Rengers et al., 2015).

Uit de studie van Rengers et al (2015) blijkt dat de meerderheid van de bevraagde hervestigde vluchtelingen een lagere opleiding volgt in Nederland dan in de herkomst- of toevluchtslanden.

2.2.2.3 Arbeid

Het onderzoek van Rengers, Geerlings, & Cortooms (2015) stelt vast dat werk vinden niet evident is voor de hervestigde vluchtelingen omwille van de combinatie van zorg voor kinderen en huishouden, maar ook door psychische, medische en taalproblemen. Zo stelden onderzoekers vast dat vluchtelingen met een lager niveau Engels in Noord-Carolina een lagere kans hebben op tewerkstelling en minder betaald worden dan vluchtelingen die goed Engels spreken. (Sienkiewicz, Mauceri, Howell, & Bibeau, 2013). In het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) bleek twee derde van de Rohingya-vluchtelingen en drie kwart van de Congolese vluchtelingen achttien maanden na de hervestiging nog niet goed genoeg Engels te beheersen om een job te vinden.

Het behaalde diploma uit het herkomstland is bovendien minder waard of niet erkend in het hervestigingsland, wat de zoektocht naar werk bemoeilijkt (Platts-Fowler & Robinson, 2011; Rengers et al., 2015; Schrooten et al., 2015; Sienkiewicz et al., 2013). Hervestigde vluchtelingen werden in de UK ook moeilijker aangenomen, omdat ze geen werkervaringen hebben (Platts-Fowler & Robinson, 2011). Wanneer de vluchteling uiteindelijk werk heeft, is dat vaak werk met geen tot weinig opleidingseisen (Rengers et al., 2015; Sienkiewicz et al., 2013).

Mensen met een migratieachtergrond worden ook regelmatig afgewezen op de arbeidsmarkt door discriminatie en racisme (Schrooten et al., 2015; Sienkiewicz et al., 2013).

2.2.2.4 Vrije tijd en samenleven

Er ontstaan heel wat communicatieproblemen door de verschillende taal tussen vluchtelingen en Westerse-inwoners (Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002), wat ook blijkt in het Australische onderzoek van Khawaja, White, Schweitzer, & Greenslade (2008) bij Sudanese vluchtelingen. De vluchtelingen die niet goed Engels kennen, hebben het veel moeilijker om sociale netwerken uit te bouwen. Het gebrek aan werk en bijhorende financiële problemen bemoeilijkt dat ook (Platts-Fowler & Robinson, 2011). Hierdoor kunnen vluchtelingen zich terugtrekken en segregeren. Ze

ervaren discriminatie en missen de gastvrijheid uit hun land van herkomst (bijvoorbeeld contact met burens), waardoor ze zich eerder zullen identificeren met het oorspronkelijke land (Botman, 2014).

Spicer (2008) richtte zich in zijn onderzoek op de uitsluiting en insluiting van vluchtelingen in stedelijke buurten in het Verenigd Koninkrijk. De problemen van vluchtelingen bleken er de volgende: sociale uitsluiting, slechte toegang tot gezondheidszorg en andere sociale diensten, isolatie, gelimiteerde sociale netwerken en onvoldoende taalondersteuning. Daarbij leeft een niet al te positief beeld over asielzoekers en vluchtelingen, wat ook voor België geldt. Na bevraging geven Belgen aan te vinden dat er te veel asielzoekers zijn, ze voelen zich als het ware 'overspoeld', en pleiten daarom voor een 'streng, maar rechtvaardig' asielbeleid (Meireman, 2004).

Ook internationaal is literatuur te vinden over de negatieve houding ten aanzien van asielzoekers. In Australië concludeerden Louis, Duck, Terry, Schuller, & Lalonde (2007) dat mensen negatief staan tegenover asielzoekers omdat die ervoor zouden zorgen dat hun nationale identiteit verloren gaat. Een kwart van de ondervraagde Sudanese vluchtelingen uit het onderzoek van Khawaja et al (2008) ervoerde ook een vorm van racisme in Australië. Ondanks dat het merendeel van de vluchtelingen uit het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) zich veilig en goed voelt in de buurt waar ze wonen, heeft een aantal ook situaties meegemaakt van verbale intimidatie of bedreiging door niet-vluchtelingen.

Over het algemeen ervaren vluchtelingen dus veel negatieve oordelen, maar wie een job heeft en de taal goed spreekt, voelt zich goed en ervaart geen discriminatie. De bevroegde hervestigde vluchtelingen van Botman geven aan het liefst te integreren in of assimileren aan de Nederlandse maatschappij. Assimileren wil zeggen dat vluchtelingen 'opgaan' in de Nederlandse cultuur en dat ze in contact komen met Nederlanders; het gaat over een totale aanpassing. Integreren betekent dat de vluchteling nog vasthoudt aan aspecten van de eigen cultuur, maar zich tegelijk met de andere cultuur identificeert, hij treedt in dat geval toe tot een samenleving, volgt de geldende regels, maar behoudt aspecten van de eigen cultuur (Botman, 2014; Mooren & Schoorl, 2008; Oosterbaan, 2014).

Volgens Berry, Phinney, Sam en Vedder (2006; In: Oosterbaan, 2014) ligt de nadruk op het psychologische welzijn als voorwaarde voor het accultureren aan een nieuwe samenleving: "Dit is een gevoel dat iemand zich thuis voelt, zichzelf kan zijn, zich emotioneel veilig voelt en kan genieten" (p9). Dit gevoel hangt samen met onder meer zelfacceptatie, autonomie en het hebben van levensdoelen. Sociale ondersteuning van familie, vrienden en/of de nieuwe samenleving en zelfredzaamheid (het individu is overtuigd van eigen capaciteiten om sociale interacties aan te gaan of om succesvol bepaalde problemen op te lossen) en 'sense of belonging' (emotionele verbondenheid die iemand voelt met een groep) kunnen het psychologische welzijn van hervestigde vluchtelingen verhogen (Oosterbaan, 2014).

Zo tonen Rengers et al (2015) aan dat respectievelijk 90%, 73% en 42% van de bevroegde hervestigde vluchtelingen belang hecht aan contact met Nederlanders, met mensen uit het herkomstland en met andere vluchtelingen. Het contact met Nederlanders primeert op het contact met anderen. De hervestigde vluchtelingen uit de onderzoeken van Platts-Fowler & Robinson (2011) en Robinson et al (2010) hebben daarentegen veel contact met andere

hervestigde vluchtelingen die hetzelfde traject aflegden. Toch nam na achttien maanden het contact met de lokale bevolking ook toe, vooral bij de Congolezen (Platts-Fowler & Robinson, 2011).

Zich thuis voelen in de samenleving zorgt er bovendien voor dat hervestigde vluchtelingen meer aan vrijetijdsbesteding zullen doen. Van de 119 respondenten die Rengers et al (2015) bevroegen doet 77% regelmatig aan vrijetijdsbesteding bijvoorbeeld bij religieuze instellingen of sportverenigingen, maar vrijwilligerswerk is beperkt.

2.2.2.5 Inkomen

Door moeilijkheden met de gezondheid, met de taal en met het zoeken naar werk kampen vluchtelingen vaak met financiële problemen omdat ze moeilijk rondkomen (Khawaja et al., 2008; Spicer, 2008). De bevraagde hervestigde Irakezen en de Rohingya-vluchtelingen van Platts-Fowler & Robinson (2011) uit het Verenigd Koninkrijk hadden het gedurende de eerste achttien maanden vaak moeilijker om eten en rekeningen te betalen dan de Congolezen. Daarna werd dit beter, toch ervaart een groot deel van de vluchtelingen nog regelmatig financiële moeilijkheden

Uit de literatuur blijkt dat de armoedecijfers van mensen met een migratieachtergrond veel hoger liggen dan die van de autochtone bevolking (Schrooten et al., 2015).

2.2.2.6 Gezondheid (zowel lichamelijke als psychologische)

Het land van aankomst kan de psychosociale problemen versterken. Wanneer vluchtelingen verhuizen naar een land met een andere cultuur kunnen ze een cultuurshock ervaren die tijdelijk of levenslang kan aanhouden. In het begin gaat het dan om een grote emotionele en lichamelijke spanning: de persoon werkt hard om de nieuwe cultuur te leren. Daarna komt de teleurstelling omdat het vermoeiend is in de nieuwe taal te denken en te spreken. (Nunez, C., Nunez, M., & Popma, 2010). Vluchtelingen beseffen steeds meer wat ze hebben achtergelaten en de heimwee neemt toe. Door langer in het nieuwe land te verblijven kan ook het gevoel groeien een buitenstaander te zijn en te blijven in de samenleving (Rengers et al., 2015). Alle nieuwe geluiden, beelden en geuren maken de persoon boos. Hij voelt zich huilerig, verliest zijn zelfbeheersing en raakt gefrustreerd (Nunez et al., 2010). De hoge verwachtingen van de nieuwe samenleving komen niet overeen met de realiteit (Botman, 2014).

Oosterbaan (2014) en Mooren en Schoorl (2008) spreken over acculturatiestress. Dat is de stress die ontstaat wanneer vluchtelingen in het land van herkomst aankomen en hun identiteit moeten herdefiniëren omdat ze zich moeten aanpassen aan de nieuwe cultuur, taal, gewoontes, waarden en normen van het gastland en omdat ze familie en vrienden moeten achterlaten. Dat kan op zijn beurt angsten en depressies teweeg brengen bij vluchtelingen. Botman (2014) stelt eveneens dat de hervestigde vluchtelingen in Nederland, die zich ongelukkig voelen, dit wijten aan een gebrek aan talenkennis, aan werk en aan familieleden. Daarnaast kunnen discriminatie, vooroordelen en negatieve beeldvorming in de maatschappij zorgen voor gevoelens van sociale isolatie bij vluchtelingen (Khawaja et al., 2008; Spicer, 2008).

In de samenleving kunnen ook angsten optreden wanneer mensen hun identiteit blijken te verliezen door te leven in een andere samenleving. Dat blijkt uit het onderzoek van Khawaja et al. (2008) waar Sudanese andere verwachtingen hebben tegenover gezinnen in de Australische samenleving dan Australiërs. Binnen deze Sudanese gezinnen ontstonden er heel wat echtelijke moeilijkheden omdat bijvoorbeeld een van de partners zijn verwachtingen over de rol van mannen en vrouwen binnen het huwelijk veranderde. Daarnaast hadden de Sudanese vluchtelingen andere opvattingen over de positie van de kinderen in het gezin.

Deze problematiek wordt 'culturele ontworteling' genoemd: "de vluchteling voelt zich alleen omdat de band met verleden, cultuur en tradities verbroken is". Hij gaat als het ware door een rouwproces (Bloemen & Vloeberghs, 2012).

De hervestigde vluchtelingen uit het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) ervaarde tijdens de eerste twaalf maanden in het Verenigd Koninkrijk fysieke en emotionele problemen, wat nadien verbeterde. Meest voorkomende probleem voor de vluchtelingen was de moeilijke communicatie in de gezondheidszorg, aangezien ze de taal nog niet zo machtig waren.

2.3 Hulpverlening voor hervestigde vluchtelingen op verschillende levensdomeinen

2.3.1 Hulpverlening

Een multicomplexe situatie vraagt om een brede integrale kijk: de hervestigde vluchteling wordt in zijn context en geheel bekeken. Niet de omgeving en individu of in dit geval de vluchteling staat centraal, maar wel de continue wisselwerking tussen beide (Van Regenmortel, 2002).

Daarom hanteren we een systeemgerichte kijk om het begrip hulpverlening te definiëren, die wordt als volgt gedefinieerd: "Het participeren in het bijzonder ingewikkeld proces van onderhandeling over betekenissen die mensen aan de dingen toekennen, in een poging om ze alleszins gedeeltelijk op elkaar af te stemmen, zodat er opnieuw een organisatie aan het dagelijks leven mogelijk wordt" (Van Regenmortel, 2002, p.24). De verschillende domeinen die worden afgetoetst bij de vluchtelingen worden hieronder verder beschreven.

2.3.2 Levensdomeinen

De levensdomeinen opleiding en onderwijs, vrije tijd en samenleven, inkomen, gezondheid (zowel lichamelijk als psychologisch), huisvesting, arbeid zullen bevraagd worden bij de hervestigde vluchtelingen. Al deze domeinen spelen een belangrijke rol binnen de armoedeproblematiek en integrale hulpverlening (Van Regenmortel, 2002; Vandenbempt & Demeyer, 2003).

2.4 Cultuur

Een eenduidige definitie over cultuur bestaat er niet. Sociaal psycholoog Geert Hofstede benadert cultuur op twee manieren. In de Westerse wereld ziet men cultuur enerzijds met een grote C als 'beschaving': onderwijs, kunst, architectuur en literatuur. Anderzijds beschouwen antropologen

cultuur met een kleine c: patronen van denken, voelen en handelen die individuen hebben aangeleerd en delen met anderen uit de gemeenschap (Hofstede, 1991; Nunez et al., 2010).

"Volgens antropologen omvat cultuur niet alleen activiteiten die geacht worden de geestelijke beschaving te bevorderen, maar ook gewone en alledaagse zaken zoals groeten, eten, het al dan niet tonen van gevoelens, bewaren van een zekere fysieke afstand tot anderen, het bedrijven van de liefde of het verzorgen van het lichaam" (Hofstede, 1991, p. 15).

Hofstede sluit zich aan bij het tweede beeld over cultuur. In zijn boek *Allemaal andersdenkenden, omgaan met cultuurverschillen* bespreekt hij cultuur dan ook als "de collectieve mentale programmering die de leden van één groep of categorie mensen onderscheidt van die van een andere" (Hofstede, 1991, p.1). De collectieve programmering bij mensen ontstaat via socialisatie, door de opvoeding en de sociale context waarin ze ervaringen opdoen en aanleren. Cultuur wordt dus aangeleerd (Claes & Gerritsen, 2007).

Clifford Geertz, een invloedrijke Canadese antropoloog, beïnvloedde de manier waarop vandaag gekeken wordt naar cultuur. Hij hanteert een antropologische kijk op cultuur, net als Hofstede, en beschrijft cultuur als "het betekenispatroon dat vervat zit in symbolische vormen, dat daden, uitdrukkingen en verschillende soorten betekenisvolle objecten inhoudt, wat individuen in staat stelt om te communiceren met elkaar en hun ervaringen, opvattingen en geloof met elkaar te delen" (Geertz, 1993, p. 89).

In deze masterproef zullen boeken van Pinto (2007), hoogleraar interculturele communicatie en Hoffman (2009), hoogleraar Vergelijkende Cultuurstudies aan de Rijksuniversiteit Limburg in Nederland, over interculturele communicatie aan bod komen om mogelijke noden en interculturele problemen aan te tonen. In die boeken hanteren de auteurs een definitie over cultuur die ook aansluit bij de visie van Hofstede en Geertz.

Pinto (2007, p. 28) beschrijft cultuur als: "Een evoluerend systeem van waarden, normen en leefregels. In een groep van mensen die zich lid voelen van een groep wordt cultuur van generatie op generatie doorgegeven en zo geïnternaliseerd. Voor de mensen in een groep is hun cultuur vaak onbewust richtinggevend voor hun gedrag en hun kijk op de wereld."

Voor Hoffman (2009) is cultuur "de gemeenschappelijke wereld van ervaringen, waarden, symbolen, praktijken en kennis die een bepaald sociaal systeem kenmerkt".

Een cultuur vormt de identiteit van individuen zoals Clifford Geertz (1993), Hofstede (1991) en Pinto (2007) aantonen, maar individuen dragen ook bij aan de ontwikkeling van hun cultuur. Culturen zijn immers onderhevig aan veranderingen (Prins, 2013).

Wanneer we het begrip cultuur meer van binnenuit bestuderen, komen we terug bij Hofstede (1991). Voor hem bestaat het begrip cultuur uit buitenlagen en een kern. Zo bestaat de buitenlaag van een cultuur ten eerste uit symbolen: woorden, gebaren, afbeeldingen, kleren of voorwerpen met een betekenis. Daarnaast bestaat cultuur uit 'helden', personen die dood of levend zijn en eigenschappen hebben die in een cultuur hoog worden aanzien. Ten derde heeft elke cultuur 'rituelen': het zijn collectieve activiteiten die als sociaal belangrijk worden beschouwd, zoals begroeting, sociale en religieuze ceremoniën ... Symbolen, helden en rituelen

vormen samen de 'praktijken', die zichtbaar zijn voor anderen, maar waarvan de culturele betekenis eerder onzichtbaar blijft. Iedereen kan praktijken op een andere manier interpreteren, omdat de diepere betekenis moeilijk te bevatten is voor buitenstaanders. En zo komt hij tot de 'kern' van de cultuur, de onderliggende 'waarden' gevormd door "een collectieve neiging om een bepaalde gang van zaken te verkiezen boven een andere" (Hofstede, 1991, p. 20). Ze bepalen wat goed en niet goed is, wat mag en niet mag. In tegenstelling tot de praktijken zijn deze basiswaarden niet meteen waarneembaar of zichtbaar voor andere personen. Hierdoor leiden ze makkelijker tot misverstanden in interculturele communicatie (Claes & Gerritsen, 2007; Nunez et al., 2010).

In de verschillende besproken definities over cultuur gaat het om 'cultuur met de kleine c', patronen van denken, voelen en handelen die individuen hebben aangeleerd en delen met anderen uit de gemeenschap (Hofstede, 1991; Nunez et al., 2010). Cultuur met een kleine c kan zorgen voor miscommunicatie en voor bepaalde noden en verwachtingen in de hulpverlening en in deze masterproef wordt hieraan aandacht besteed (Hoffman, 2009; Pinto, 2007).

2.4.1 Verschillende culturen

Eenzijds zijn er nationale culturen, groepen mensen die bij elkaar horen op basis van hun gemeenschappelijke natie: 'de' Belgen, 'de' Nederlanders, 'de' Chinezen enzovoort. Staatsgrenzen vallen echter niet altijd samen met cultuurgrenzen, ook binnen regio's kunnen er cultuurverschillen bestaan: tussen stadsbewoners of plattelandsbewoners bijvoorbeeld. Daarnaast kan een cultuur zich aan beide zijden van een staatsgrens bevinden, zo heeft de Belgische nationale cultuur veel gelijkenissen met de Franse. Bovendien vallen cultuurgrenzen niet altijd samen met taalgrenzen: de Amerikaanse cultuur verschilt bijvoorbeeld sterk van de Australische. Cultuurverschillen en bestaan ook op kleine schaal bijvoorbeeld binnen een natie tussen verschillende sociale klassen, tussen vrouwen en mannen, tussen mensen met een verschillende leeftijd of godsdienst enzovoort. De cultuurverschillen binnen een natie zijn meestal echter niet zo groot als die tussen verschillende naties (Claes & Gerritsen, 2007).

In *Interculturele communicatie – een stap verder* maakt Pinto (2007) een onderscheid tussen twee verschillende structuren van culturen: de Westerse, eerder moderne culturen (Amerikaanse, Engelse, Duitse cultuur) enerzijds en de niet-westerse of traditionele culturen anderzijds (Marokkaanse, Turkse, Afrikaanse, Chinese cultuur). De moderne landen benoemt hij als G-structuren en de niet moderne landen als F-structuren.

In deze masterproef onderscheiden we bij de communicatie binnen de hulpverlening, deze twee structuren: de westerse wereld (G-structuren) en de wereld van Afrikaanse hervestigde vluchtelingen (F-structuren).

2.4.2 Interculturele verschillen in basiswaarden

In dit deel komen belangrijke basiswaarden aan bod die verschillende cultuurspecialisten zoals Kluckhohn en Strodtbeck, Halls en Hofstede bespreken. De onderstaande besproken basiswaarden zullen helpen de noden en wensen van de hervestigde vluchtelingen te verklaren. Zoals aangehaald is er nog weinig onderzoek verricht naar Afrikaanse hervestigde vluchtelingen.

Omdat er zowel verschillende culturen zijn tussen landen onderling als binnen eenzelfde land, moet het gemaakte onderscheid tussen de westerse wereld en de niet-westerse Afrikaanse vluchtelingen met een korrel zout genomen worden (Claes & Gerritsen, 2007). Binnen de Afrikaanse cultuur zijn er waarschijnlijk ook enorm veel verschillen.

2.4.2.1 Relatie van mens tot mens

- **Individualisme en collectivisme**

In de westerse cultuur, met voornamelijk een G-structuur, hebben individuen meer persoonlijke vrijheden en verantwoordelijkheden. In culturen met vooral een F-structuur, zoals Afrikaanse en Oost-Aziatische culturen, zijn mensen lid van een groep en delen ze verantwoordelijkheden met andere leden (Hoffman, 2009; Nunez et al., 2010; Pinto, 2007). Loyaliteit tegenover leden van de eigen groep is cruciaal en collectieve belangen primeren op individuele belangen. De waarden en geloofsovertuigingen van een collectivist zijn consistent en gelijk met de groep waartoe hij behoort. (Claes & Gerritsen, 2007; Neuliep, 2009).

Tjin A Djie & Zwaan (2013) en Hofstede (1991) maken in het verlengde daarvan een onderscheid tussen ik-gerichte systemen waar het individu centraal staat en wij-gerichte systemen waar het collectieve centraal staat. Het onderscheid tussen 'wij' en 'zij' is sterk in collectivistische culturen. In collectivistische samenlevingen is het bijvoorbeeld de gewoonte dat vrienden en familie beter worden behandeld dan anderen (Claes & Gerritsen, 2007). Volgens Hofstede (1991) neemt het individualisme toe, naarmate mensen rijker worden. België is bijvoorbeeld eerder een individualistisch land.

De Afrikaanse vluchtelingen die bevestigd zullen worden in deze masterproef komen uit een collectivistische cultuur en zijn geboren in uitgebreide families of in andere wij-groepen (Claes & Gerritsen, 2007).

2.4.2.2 Drijfveer van het menselijke handelen

- **Masculiniteit tegenover feminiteit**

Bij feminiene culturen zoals de Afrikaanse cultuur is het hebben van een aangenaam leven het hoofddoel in het leven. Werken dient om dat te verwezenlijken. Vooral familie, vrienden en vrijetijd zijn belangrijk. In de masculiene culturen werken mensen daarentegen omdat ze succes willen boeken: een goedbetaalde baan betekent een mooi huis en auto en een goede gezondheid. Masculiniteit staat dus voor de mate waarin een gemeenschap waarde hecht aan begrippen zoals geld en assertiviteit (Claes & Gerritsen, 2007). In een feminiene samenleving mogen mannen en vrouwen zich op dezelfde manier gedragen, terwijl mannen in een masculiene samenleving, assertief en hard moeten zijn en gericht moeten zijn op materieel succes (Claes & Gerritsen, 2007; Shadid, 2007)

De Belgische cultuur is in vergelijking met de Zwart-Afrikaanse landen zowel feminiën als masculien (Claes & Gerritsen, 2007).

- **Onzekerheidsvermijding**

Onzekerheidsvermijding wordt gezien als “de graad waarvan leden van een bepaalde cultuur zich bedreigd voelen door onzekere en niet gekende situaties (Neuliep, 2009, p.74)”. Angst voor het onbekende zorgt voor een sterke onzekerheidsvermijding, terwijl nieuwsgierigheid voor het onbekende juist een teken is van een zwakke onzekerheidsvermijding (Claes & Gerritsen, 2007; Neuliep, 2009).

Afrikaanse landen hebben eerder een zwakke onzekerheidsvermijding tegenover België, waar een sterke onzekerheidsvermijding aanwezig is. Afrikanen leven eerder van dag tot dag, ervaren weinig stress en voelen zich op hun gemak in onduidelijke situaties. Zo storen ze zich op het domein van school doorgaans niet aan ongestructureerde onderwijssituaties en moeten docenten niet alles weten. In België is er dan weer eerder veel stress en leven mensen met een subjectief gevoel van angst voor onduidelijke, andere en ‘gevaarlijke’ situaties. Zo willen studenten in België net structuur in de les en verwachten ze van docenten het juiste antwoord.

Culturen met een sterke onzekerheidsvermijding brengen in tegenstelling tot culturen met een zwakke onzekerheidsvermijding veel formele regels mee en leggen een grote nadruk op culturele waarden (Claes & Gerritsen, 2007; Neuliep, 2009; Shadid, 2007).

2.4.2.3 Welke tijdsoriëntatie heeft de mens

- **Monochronie ten opzichte van polychronie**

Bij de monochrome tijdsbeleving is tijd heilig en kostbaar, want te verspillen of te verliezen. Tijd wordt in een agenda gepland en deadlines worden gehaald (Claes & Gerritsen, 2007; Hoffman, 2009; Nunez et al., 2010). Pinto (2007) geeft aan dat er in G-structuren altijd een zekere strijd is tussen personen en tijd. Alles heeft een begin- en eindtijdstip, de tijd is lineair en sequentieel, wie zijn tijd niet zinnig invult, is hem kwijt (Claes & Gerritsen, 2007).

Mensen met een polychrone tijdsbeleving (met F-structuur) ervaren het omgekeerde: zij leven in een zee van ruimte en tijd. Ze plannen minder en zijn meer met mensen bezig dan met tijd, ze gaan er vanuit dat de tijd zich wel zal aanpassen naar hun behoeften. (Hoffman, 2009; Nunez et al., 2010). Pinto (2007) voegt toe dat datums of tijdstippen nooit echt vast staan in F-structuurculturen. Lange termijn- of toekomstplannen komen dan ook veel minder voor dan in G-structuurculturen. Tijd is circulair, iets dat altijd terug komt. Een Afrikaans spreekwoord toont duidelijk het verschil aan tussen de Europeanen en de Afrikanen: ‘God gaf de Afrikaan de tijd en de Europeaan de klok’ (Claes & Gerritsen, 2007).

Er kunnen natuurlijk heel wat misverstanden ontstaan. Belgen die bijvoorbeeld een monochrome tijdsbeleving hebben kunnen polychrone mensen zoals de Afrikaanse vluchtelingen als onbeleefd, lui onbetrouwbaar en chaotisch ervaren. Terwijl polychrone mensen zoals de Afrikaanse vluchtelingen monochrome medemensen als planmatig en koud ervaren. (Neuliep, 2009; Nunez et al., 2010).

2.4.2.4 Religie

In Afrika is het Christendom sterk aanwezig in het publieke domein en coördineert het veel belangrijke instituties. Relaties met andere personen zoals familie, de gemeenschap en God zijn veel belangrijker dan in het seculiere Westen, waar het streven naar individualiteit, authenticiteit en autonomie bepalend is in het leven van mensen (Dijk & Kate, n.d.). Daarnaast is religie voor veel personen een manier om grote levensmoeilijkheden te leren begrijpen en te overwinnen (Haans, 2005). Evangelische protestanten geloven dat God een plan heeft vooropgesteld dat hen een bepaald leven laat leiden. Zij zoeken daarom naar bepaalde tekenen van god, die hen de weg wijzen (Terlouw, 2015).

2.5 Conclusie

België hervestigt sinds 2009 op regelmatige basis vluchtelingen (Fedasil, 2013). Er is echter geen tot weinig nationaal en internationaal onderzoek verricht over het leven en de noden van hervestigde vluchtelingen in hen hervestigingsland en meer specifiek over hun ervaring met hulp- en dienstverlening op verschillende levensdomeinen.

Uit de literatuur blijkt wel, meer algemeen, dat wanneer vluchtelingen hun geboorteland verlaten, ze te maken kunnen krijgen met problemen op verschillende domeinen: zowel emotioneel, als wat huisvesting, opleiding en onderwijs, arbeid, samen (leven) en inkomen betreffen (Botman, 2014; Khawaja et al., 2008; Nunez et al., 2010; Rengers et al., 2015; Spicer, 2008). Daarnaast zijn er culturele verschillen tussen verschillende landen en groepen van mensen. Zo zijn er individualistische culturen ten opzichte van collectivistische culturen, culturen die een monochrome tijdsbeleving hanteren ten opzichte van culturen die een polychrone tijdsbeleving hanteren (Claes & Gerritsen, 2007; Hofstede, 1991; Nunez et al., 2010; Pinto, 2007).

Door middel van een kwalitatief onderzoek bij hervestigde Afrikaanse vluchtelingen pogen we de leemten in de bestaande onderzoeken te ondervangen. In wat volgt beschrijven we de opzet van ons onderzoek: de onderzoeksvragen, de onderzoekseenheden en de werkwijzen.

3 Onderzoeksvragen

Op basis van de literatuurstudie en de lacunes in het onderzoek naar Afrikaanse hervestigde vluchtelingen binnen de Vlaamse context (Claes & Gerritsen, 2007) werden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd.

- Hoe keken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar het vertrek vanuit hun vroegere situatie richting een nieuw leven in Vlaanderen?
- Hoe ervaren Afrikaanse hervestigde vluchtelingen hun leven na twee jaar in Vlaanderen, op verschillende levensdomeinen zoals huisvestiging, opleiding en onderwijs, arbeid, vrije tijd en samenleven, inkomen en gezondheid?
 - o Welke positieve ervaringen hebben ze?
 - o Welke moeilijkheden ervaren ze nog?
- Wat zijn de ervaringen van de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen met de hervestiging en bijhorende hulp- en dienstverlening die ze hebben gekregen de voorbije twee jaar en met de hulpverlening die ze nog steeds krijgen?
 - o Welke positieve ervaringen hebben ze?
 - o Welke moeilijkheden ervaren ze? Waarin schiet hulpverlening voor hen tekort en hoe komt dit?
 - o Aan wat voor hulpverlening hebben de vluchtelingen nog nood?
- Hoe kijken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar hun toekomst? (doelen en dromen)

Deel 2: Design van het onderzoek

In het tweede deel van het onderzoek worden de onderzoekseenheden, het onderzoeksopzet, het materiaal en de analyseprocedure beschreven.

1 Onderzoekseenheden

De respondenten die bevraagd werden in deze masterproef zijn kwetsbare Afrikaanse vluchtelingen die hervestigd zijn in 2013 in verschillende gemeenten in Vlaanderen (Fedasil, 2013). Aangezien er geen lokale integratie, vooruitzichten of vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst mogelijk bleek voor deze groep van vluchtelingen, nam de Belgische regering het besluit deel te nemen aan een hervestigingsprogramma voor deze vluchtelingen (Beys & Morel, 2013; Fedasil, 2013).

Elf van hen zijn afkomstig uit het Grotemeregebied, een regio die de voorbije jaren veel problemen heeft gekend door de burgeroorlog in de Democratische Republiek Congo, de genocide in Rwanda en Burundi door spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Velen zijn dan ook gevlucht van hun geboorteland naar vluchtelingenkampen in Kenia, Tanzania en Burundi. De situatie is er vandaag nog steeds onstabiel: in Oost-Congo laat geweld vanwege rebellenbewegingen Congolezen niet toe terug te keren. Daarnaast verloopt de lokale integratie van Congolezen in Burundi moeilijk, onder meer door de weinige vruchtbare gronden in Burundi en de hoge werkloosheid. Een aantal Burundese vluchtelingen die vastzitten in Tanzania heeft bovendien omwille van het verleden nog steeds persoonlijke bescherming nodig. Tanzania staat de lokale integratie van deze mensen echter niet toe waardoor ze vastzitten in kampen en niet kunnen werken (Fedasil, 2013).

Een van deze elf doorliep niet de procedure van hervestiging, maar kwam via gezinshereniging naar België. Zijn vrouw werd in 2013 hervestigd samen met haar moeder en zussen. De man kwam een jaar later aan in België. Hij ontving daarbuiten wel dezelfde hulp als alle andere hervestigde vluchtelingen.

Twee andere Afrikaanse vluchtelingen werden hervestigd in 2013, maar zijn niet afkomstig uit het Grotemeregebied. Ze hebben de Liberiaanse nationaliteit. Zij zijn gekozen op basis van het dossier door het UNCHR opgesteld. Mensen worden hervestigd op basis van een dossier als vrouwen en kinderen in gevaar zijn of als het gaat om slachtoffers van geweld of foltering (Fedasil, 2013).

Zoals te zien is in onderstaande tabel 1 werden dertien personen geïnterviewd die ouder zijn dan achttien jaar. Het gaat om acht mannen en vijf vrouwen.

Tabel 1: overzicht van de respondenten

	Leeftijd	Geslacht	Nationaliteit	leefsituatie	Tolk
A1	56	man	Burundees	ouder: gezin van 9	neen
A2	23	man	Burundees	zoon: gezin van 9	neen
A3	20	man	Burundees	zoon: gezin van 9	neen
A4	38	man	Burundees	ouder: gezin van 5	ja
A5	37	man	Burundees	ouder: gezin van 5	neen & ja
A6	31	vrouw	Burundees	ouder: gezin van 5	neen & ja
A7	25	man	Congolees	ouder: gezin van 6	neen
A8	onbekend	vrouw	Congolees	ouder: gezin van 6	ja (echtgenoot)
A9	onbekend +/- 60	vrouw	Congolees	ouder: gezin van 6	ja
A10	19	vrouw	Congolees	dochter: gezin van 6	ja
A11	32	vrouw	Congolees	ouder: gezin van zes	ja
A12	39	vrouw	Liberiaan	ouder: gezin van twee	nee
A13	22	man	Liberiaan	zoon: gezin van twee	nee

De bevroagde respondenten behoren tot verschillende gezinnen en hebben elk een andere rol in het gezin. Zo werden er vier jongeren bevroagd jonger dan 25 jaar, die nog thuis inwonen bij de ouder(s), de andere negen respondenten zijn zelf ouder met een gezin. De respondenten komen in totaal uit zeven verschillende gezinnen. De bevroagde personen wonen in verschillende gemeenten in Vlaanderen.

2 Onderzoeksopzet

Na een aanvraag bij Fedasil, de organisatie die het overbrengen van de hervestigde vluchtelingen naar België en de opvang en begeleiding van hervestigde vluchtelingen coördineert, kregen we de toestemming om een onderzoek te voeren met hervestigde vluchtelingen. Fedasil verwees ons door naar Caritas, de organisatie die nauw samenwerkt met de hervestigde vluchtelingen en hen ondersteunt bij het integreren in de gemeente en in de bredere samenleving. Caritas bracht ons vervolgens in contact met dertien vluchtelingen die bereid waren om mee te werken aan het onderzoek. Het eerste contact met de vluchtelingen gebeurde telefonisch, daarbij werd het onderzoek voorgesteld en een afspraak gemaakt (Fedasil, 2013).

Aangezien we wilden peilen naar de ervaringen, verlangens en gevoelens van hervestigde vluchtelingen over hun nieuwe leven in België en de bijhorende hulp- en dienstverlening, was een kwalitatief onderzoek het meest aangewezen (Baarda et al., 2013).

Het onderzoek voerden we via semigestructureerde interviews met veertien hervestigde vluchtelingen. Er werden individuele interviews afgenomen, omdat we in alle vertrouwelijkheid en anonimiteit de respondenten wilden bevragen gezien het om persoonlijke en intieme materie gaat (Baarda et al., 2013).

Bij zes vluchtelingen die het Nederlands, Frans of Engels niet goed machtig zijn, maakten we gebruik van niet-beëdigde intermediairs/tolken Swahili of Kirundi – Nederlands of Engels, op die manier kunnen de respondenten toch goed hun mening uitdrukken. Er werd niet voor beëdigde tolken gekozen, omdat dit financieel niet haalbaar was. In deze interviews zijn de zinnen van de vluchtelingen nooit letterlijk vertaald in de ik-vorm en zijn de geciteerde zinnen van de tolk dus altijd min of meer onderhevig aan interpretatie.

Eenmalig werd er een dubbelinterview afgenomen bij een koppel. Dat kwam omdat het eerste individuele interview voor beide niet goed verlopen was door hun gebrekkige kennis van het Nederlands. Bij de tweede poging zaten man en vrouw samen aan tafel en antwoordden ze afwisselend op de vragen, een tolk vertaalde waar nodig. Aangezien het interview op deze manier vlot verliep, werd er voor gekozen om het verder te laten verlopen.

In de andere gevallen zonder tolk, interviewden we de respondenten rechtstreeks in het Nederlands, Frans en Engels. Ook tijdens die interviews stelden we vast dat communiceren in een andere taal dan de moedertaal bemoeilijkt werd omwille van afwijkende uitspraak, grammaticafouten en moeilijke woordkeuze. We kozen ervoor de citaten letterlijk op te nemen en de taalfouten niet te verbeteren, omdat ze zo indicatief zijn voor het thema opleiding & taal in dit onderzoek. Omwille van de leesbaarheid hebben we ze ook niet telkens aangeduid.

De veertien afgelegde interviews (13 individuele en 1 dubbel) werden afgenomen tijdens de maanden december, januari, februari en maart van het academiejaar 2015-2016. De gesprekken vonden plaats bij de mensen thuis. Via de telefoon werden de respondenten vooraf bevroegd, waar ze het liefst zouden hebben dat de interviews plaats vonden. Zo konden ze zelf een plek kiezen waar ze zich het meest ontspannen voelen en die ze als natuurlijk of alledaags ervaren (Baarda, 2013; Roose & Meuleman, 2014). Alle respondenten verkozen hun huis als de meest geschikte locatie.

In een drietal interviews waren er gedurende het interview achtergrondgeluiden zoals spelende of huilende kinderen te horen. Over het algemeen waren de respondenten meestal alleen wanneer het interview plaats vond. In sommige gevallen volgde een gezinslid mee tijdens een stuk van het interview of tijdens het hele interview. Dat werd evenwel niet betrokken tijdens de individuele interviews. Om het vertrouwen en het gesprek niet te schaden, werd bewust gekozen om het gezinslid niet te vragen om weg te gaan. "Het is namelijk belangrijk om naar een evenwicht te zoeken tussen het behouden van zoveel mogelijk alledaags realisme in de onderzoekssituatie zonder dat dit leidt tot een overmatig complexe en onbeheersbare setting" (Roose & Meuleman,

2014). Nog tijdens een interview vertaalde een man voor zijn vrouw, aangezien het moeilijk was te communiceren met haar.

De interviews duurden gemiddeld ongeveer 1 uur en 48 minuten. Het kortste interview duurde 48 minuten en het langste twee uur een half. De interviews zonder tolk duurden gemiddeld minder lang dan de interviews met tolk. De interviews met tolk duurden altijd langer dan twee uur, daar waar de individuele interviews meestal tussen 1 à 2 uur duurden.

3 Materiaal

De semigestructureerde topiclijst bestaat uit vier grote thema's namelijk: het land van herkomst, levensdomeinen, hulpverlening en toekomst. Er werd gekozen voor deze thema's omdat ze in de lijn van de onderzoeksvragen liggen. Zoals aangehaald is er over deze thema's bij hervestigde vluchtelingen in België relatief weinig literatuur te vinden. Door ze in de topiclijst te plaatsen, probeerden we per thema meer te weten te komen. Per thema werkten we verschillende interviewvragen uit. Tijdens het interview zelf vroegen we naast de vaste interviewvragen nog door. De levensdomeinen bestaan uit zes subtopics, namelijk: huisvestiging, werk, opleiding en onderwijs, vrijetijd en samenleven, gezondheid en inkomen. Elk van deze subtopics omvat ook een aantal interviewvragen.

Bij het opstellen van het interviewschema hielden we rekening met de volgorde van de topics, zo bevroegen we eerst een aantal persoonsgegevens. Daarna werden gemakkelijke topics aangehaald, bijvoorbeeld binnen het topic levensdomeinen ging het over huisvestiging en werk. Naar het einde toe werden eerder gevoelige onderwerpen aangesneden, zoals inkomen en gezondheid. Ten derde werden de onderwerpen in een chronologische volgorde geplaatst, bijvoorbeeld: eerst land van herkomst en pas daarna het leven in België en de bijhorende hulpverlening. De onderwerpen begonnen meestal ook breed en eindigden smal (Baarda, 2013; Roose & Meuleman, 2014).

Voor het interview begon werd een *informed consent* opgesteld, een document waarin alle respondenten op de hoogte werden gebracht van relevante onderzoeksinformatie. Voor het interview begon, overliepen we de consent en ondertekenden de respondenten het (Baarda, 2013).

4 Analysemodel

De veertien interviews analyseren gebeurde aan de hand van opnames met een voicerecorder. Vooraf werden de deelnemers daarvan via een *informed consent* op de hoogte gebracht.

Alle interviews werden letterlijk uitgetypt in Word tot een transcript, aan de hand van het programma 'Express Scribe Transcription'. Het programma vertraagt het audiobestand en laat toe handmatig terug te spoelen. Om de gegevens te reduceren tot die tekst die relevant is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen, stelden we aan de hand van het programma 'Maxqda' een analyseschema met labels en sublabels op waarin relevante tekstfragmenten werden

geordend. Dit analyseschema werd met behulp van het interviewschema opgesteld, de hoofdlabellen van beide schema's komen dan ook overeen. De positieve en negatieve zaken van de levensdomeinen waren de sublabellen. Andere zaken die aan bod kwamen tijdens de interviews kwamen hieronder en werden een subsublabel op zichzelf.

Nadat alle relevante informatie was gelabeld, moesten enkel nog de onderzoeksvragen beantwoord worden. Dit werd gedaan door alle labels, sublabellen en subsublabellen te analyseren en de resultaten uit te schrijven.

Deel 3: Resultaten

Dit onderdeel toont de resultaten van het kwalitatief onderzoek. Om de onderzoeksvragen zo goed mogelijk te beantwoorden werden de resultaten opgesplitst in vier delen. In het eerste deel komen de ervaringen met het vroegere leven aan bod en de ervaringen met het vertrek. In het tweede deel bespreken we de ervaringen van de vluchtelingen op de verschillende levensdomeinen. In het derde deel komen de ervaringen met de gekregen hulpverlening aan bod en de noden die de vluchtelingen nu nog hebben. Ten slotte peilen we naar hun toekomstbeeld en hun doelen en dromen .

1 Ervaringen land van herkomst

1.1 Vroegere leefsituatie

Alle veertien respondenten geven aan dat ze moesten **vluchten voor oorlog en conflicten**. De meeste respondenten praten er liever niet gedetailleerd over. Vier respondenten die op het moment van de oorlog jong waren, kunnen zich van de feitelijke vlucht nog weinig herinneren. Sommigen geven aan dat ze gruwelijke zaken hebben meegemaakt. Zo sprak een respondent over verkrachting: *"When the war came... things went very bad and it was not already a good situation. I had a young age, age of fifteen. I was threatened, got abused you know, so it's hard."* (A12) Een andere respondent sprak over de hartverscheurende keuze die ze moest maken tijdens het vluchten: *"For a moment she had to decide whether to throw her baby away or flight because they had to run. And then she was thinking, do I throw my baby away or do I continue running for my life?"* (A9)

Op de twee vluchtelingen uit Gambia na, zijn alle respondenten in **vluchtelingenkampen** beland in buurlanden, waar ze meer dan tien jaar verbleven. Doordat de kampen om de zoveel tijd sloten, verhuisden de vluchtelingen van kamp naar kamp. Alle respondenten beschreven het leven daar als ellendig en niet aangenaam: geen werk, te weinig eten en beroving van de vrijheid.

Ieder heeft zijn eigen verhaal, maar alle verhalen tonen aan dat de situatie echt gevaarlijk en moeilijk was. Zo had een respondent het over bomen die omver vielen op mensen door de wind: *"C'était triste la bas, les enfants ils meurent à cause de l'endroit qu'ils habitent. Parce qu'il y a le moment vous pouvez habiter là-bas le wind [sic] ils font les choses... PAF... Après les enfants ils meurent dans la maison"* (A3). Een van de jongere respondenten werd in het kamp zwanger, bij een verkrachting door de leerkracht.

Nog twee andere respondenten spraken over het feit dat iemand dreigde hen te vermoorden. De eerste begreep niet waarom: *"Il y a des gens qui va te dire donc je vais te tuer comme ça mais tu n'as pas fait quelque chose donc parce que donc ils te haïssent, comme ça"* (A2). De tweede

respondent had het over een soort van duivelsuitdrijvingen in het kamp, door een bepaalde Congolese stam die in de meerderheid was:

Il y a les gens qu'ils sont là pour démons. Les gens qui habitent là-bas qui parlent le Bembe, c'est parce que nous avons obligé d'apprendre ces langues de Bembe. Quand nous sommes là-bas, c'était difficile pour nous. Tu vois il fait les choses sataniques la bas à côté de vous (A3).

Ça fais un vie pour mourir la bas. Oui j'ai failli mourir. Le moment-là ils ont me donné quelque chose parce j'étais intelligent à l'école. Ils ont dit, ah on peut le donner quelques choses plus que il doit oublier tous les choses. J'ai tombé malade comme ça (A3).

Het leven in het kamp, werd door geen enkele respondent ervaren als aangenaam. Ondanks de omstandigheden, haalde een respondent aan dat hij wel heel dankbaar is dat ze hem daar hebben opgevangen.

1.2 Vertrek

Er is een moment geweest ja, dat ze het ja antwoord kregen. Maar dan was het nog wachten tot het moment dat ze effectief naar hier konden. Dus die dagen hebben ze echt goed beleefd, maar wel onder stress, allee niet echt stress, maar eerder zenuwachtig zijn maar niet kunnen wachten. En ze waren echt super blij (A4).

Ontzettend blij, dat waren bijna alle respondenten toen ze te horen kregen dat ze naar België konden komen. Ze keken uit naar een beter vredevol leven, weg zijn uit de gevangenschap van het kamp en eindelijk de mogelijkheid om een eigen identiteit op te bouwen. Twee respondenten haalden ook aan dat ze uitkeken naar het nieuwe leven en naar goed onderwijs. Een respondent vertelde dat ze blij was dat haar kinderen nu naar school kunnen. Een andere respondent was zelf tevreden omdat hij nu naar school mocht. Een van de respondenten zat bij het vertrek met een vervelend dubbel gevoel door de combinatie van school en zijn moeilijke situatie:

But I was not really happy to really leaving my high school at that point. I really had like one more semester to go, that I really get my diploma and stuff like that. That was really a bit hard, to try to see not like all the three years that I spend studying was like...(A13).

The part of me that will actually want to stay there was for my schooling. But when it came to the situation of life, I practically wouldn't really want to stay there at time. So it is a bit complicated at both sides (A13).

2 Ervaringen na twee jaar leven in Vlaanderen

2.1 Huisvestiging

De meeste gezinnen, op twee na, verblijven in een sociale woning. De gezinnen zonder sociale woning staan op de wachtlijst. Niemand geeft aan ontevreden te zijn met zijn huidige woonst. Wat opvalt, zijn de redenen van drie respondenten om gelukkig te zijn met de huidige woonst: vanwege het veiligheidsgevoel, omdat ze een dak boven hun hoofd hebben en de regen niet binnen kan. Aansluitend hierbij beschreef een enkeling het krijgen van zijn nieuwe huis als een speciale ervaring: *"Mais on était heureux parce que le moment on est arrivé ici, le premier jour on est entré dans cette maison ici. C'est comme un animal quand tu la prend dans une autre endroit qu'il est bien. Il va se sentir comment j'ai arrivé ici"* (A3).

Wat een aantal respondenten nog als positief ervoerden, was de veelheid aan materiële zaken in het huis zoals: een wc, een wasmachine en ook een aantal materiële zaken die het OCMW voor hen kocht. Over de kamers is er niet echt een consensus over de tevredenheid, een kleine minderheid is helemaal tevreden over het huis en dus ook over de kamers: *"Ze vinden het hier super. Hij zegt ook de zon komt hier goed binnen, we hebben het hier goed. Ze hebben vier kamers. Dus perfect eigenlijk denk ik voor dit gezin"* (A4).

De meerderheid van de mensen is niet tevreden over het aantal kamers in huis. Zo vertelt iemand dat zijn vier kinderen samen moeten slapen: *"Je vois que cette maison est très peu. Parce que nous avons deux chambres et à ce moment nous sommes nombres de six, quatre enfants avec deux parents ce n'est pas très facile"* (A7). Vier gezinnen die eerst niet tevreden waren over hun huis, zijn verhuisd en daardoor wel of al meer tevreden: *"She found this house very much spacious and it's very good to her comparing to the one in (gemeente) X, because it was very small and she has kids"* (A11).

Bij een gezin (twee respondenten) was het eerste huis waarin ze woonden vuil, vooral de lakens en stoelen. Daarnaast zijn ze ook niet te spreken over het feit dat ze nooit internet kregen, hoewel hen dat beloofd was. Over het huidige huis zijn ze wel tevreden, behalve dat ze het niet eerlijk vinden dat het OCMW de tuin en kelder op slot heeft gedaan, nadat de vorige eigenaars zich hadden misdragen.

Respondenten hadden ook met andere zaken een negatieve ervaring: de hoge huurprijs van het huis, negatieve ervaringen met de verhuurder en de niet-kindvriendelijke ligging van het huis. Zo geeft een vader aan: *"L'endroit qu'on peut jouer c'est très petit. C'est très petit parce que même c'est dangereux parce que il y a des garages ici derrières. Il y a beaucoup de voitures qui entrent ici"* (A1).

Een van de gezinnen zonder sociale woning probeert intussen een goedkoper huis te vinden, maar stoot hierbij op discriminatie, omdat ze geen werk hebben of een leefloon krijgen. De zoon licht toe: *"C'est pour chercher la maison parce tu peux chercher la maison mais il te dit pour*

louer non, il faut que tu travailles. Tu vois, c'est un peu difficile si, ah quand tu ne travailles pas, c'est difficile. Il dit non non, même quand l'OCMW il va parler comme ça" (A3).

2.2 Opleiding en onderwijs

Het scholingsniveau van de bevroegde respondenten is eerder laag. Een aantal heeft alleen een diploma van basisonderwijs in hun land van oorsprong of in de vluchtelingenkampen. Doordat de vluchtelingenkampen en de scholen vaak plots sloten, moesten ze ook vaak van de ene op de andere dag verhuizen naar andere kampen. Een andere respondent moest stoppen met school toen ze zwanger werd. Nog een andere jongere (zie supra) behaalde in Gambia wel zijn diploma secundair onderwijs en moest nog een jaar doen aan de universiteit, maar toen vertrok hij naar België. Voor de opleiding Toegepaste Informatica aan de Thomas Morehogeschool kreeg hij geen toelating, omdat hij geen bewijs heeft van zijn resultaten aan de universiteit in Gambia.

Er waren drie respondenten die, na hun aankomst, wilden verder studeren op secundair of hogeschoolniveau, maar door het verleden begonnen ze daar met achterstand aan. Een respondent weet zijn negatieve resultaten in ASO-Wetenschappen aan de verloren jaren.

Mais je vais faire des efforts pour me mettre en ordre. Parce que j'ai oublié beaucoup de choses. Donc c'est la même matière, mais parce que j'avais deux ans, donc je pense je suis occupé avec la langue seulement, pas étudier de mathématique par exemple Français, je ne sais pas biologie, chimie et autre choses (A2).

Op vier na volgen alle respondenten momenteel Nederlandse les. De respondenten die geen Nederlandse les volgen, studeren in het secundaire onderwijs in Brussel en Namen. Een andere jongere respondent werkt, zoals gezegd, voor de groendienst en volgt een Nederlandstalige opleiding bij Syntra tot netwerkbeheerder, omdat hij aan Thomas More niet kon beginnen. Sommige respondenten zijn meteen met de Nederlandse les kunnen starten na aankomst, andere moesten wachten omdat het schooljaar al begonnen was. De man die via gezinshereniging naar België kwam, volgt ook al minder lang Nederlandse les.

De zorg voor jonge kinderen maakt vaak dat de respondenten niet naar de Nederlandse les kunnen. Zo stopte een respondent met school door de zorg voor haar jongste kindje. Een andere respondent is pas in september 2015 met de Nederlandse les gestart door de zorg voor het kindje van haar dochter: *"Before she started going to school, when she came... her daughter wanted to go so much to school and when they went to the crèche, there was no space in the crèche for her baby (A9)".*

Over het algemeen is iedereen positief over de Nederlandse lessen. Zo vindt iemand de lessen goed, omdat er dingen nodig voor het dagelijkse leven worden aangeleerd. Een ander vindt het goed dat alleen Nederlands wordt gesproken in de les, daardoor kan hij alle woorden goed in zijn hoofd leren onthouden. Daarnaast ervaren de respondenten de goede sfeer in de klas en de uitstappen tijdens de lessen als positief. Consensus is er over de rol van de leerkracht: de respondenten geven aan dat ze een toffe en geduldige leerkracht hebben die veel herhaalt, een goede didactiek hanteert en veel materiaal gebruikt om dingen uit te leggen. Een groot deel van

de respondenten vindt de lessen in België dan ook beter dan het onderwijs dat ze voordien genoten.

Toch zijn er ook een aantal moeilijkheden of opmerkingen over de Nederlandse les. Ten eerste wordt de taal over het algemeen als moeilijk ervaren. Ten tweede vinden sommige respondenten het storend dat de leerkrachten dialectwoorden gebruiken. Snel praten met een accent ervaren ze ook als moeilijk. Er is geen consensus over het in een andere taal spreken tijdens de les, zo vinden sommige respondenten het jammer dat ze geen andere taal kunnen gebruiken in de les bij onduidelijke of nieuwe woorden. Ten slotte kwam bij de verschillende interviews een aantal keer naar voren dat het aantal uur Nederlandse les te beperkt is. Een van de oudere respondenten zou graag hetzelfde programma krijgen als kinderen/jongeren: *“Mais maintenant les enfants ont a plaindre parce que moi j’ai étudié deux jours par semaine. Ce n’étais pas bien parce que c’est peu de jours. Mais les enfants qui ont étudié tous les jours maintenant suivent des études comme les Belges, comme les flamands ici”* (A1).

Bijna alle respondenten zijn blij met het feit dat ze Nederlands moesten leren. Twee respondenten halen wel aan dat ze het fijner hadden gevonden als ze konden kiezen tussen Frans en Nederlands. Een vrouw stelt zich de vraag waarom het Nederlands zo moeilijk blijft in de praktijk, terwijl haar rapport altijd goed is. Een andere respondent beschrijft Nederlands leren als haar droom die uitkomt, toch wordt ze er tegelijkertijd droevig van, want het vroegere leven zorgt bij veel respondenten ook voor achterstand in het leren van het Nederlands.

She feels a bit sad because she can’t read, she can’t write. So she feels like she wasted a lot of time back at home doing unnecessary things, that now can’t help her. It’s super hard for her. Even when she goes to school and she started school. Cause they have to hold (A9).

Nog twee andere respondenten denken dat een job hen nog meer vooruit zal helpen bij het Nederlands leren, omdat ze nu, tijdens school, slechts een beperkte tijd bezig zijn met de taal en in een werkcontext veel meer oefening hebben.

Ondanks de moeilijkheden zijn de meeste respondenten plantrekkers en volhouders. Ze schrijven de woorden die tijdens de les onduidelijk zijn op en zoeken later de vertaling via Google. Thuis spreken ze onder elkaar ook vaak Nederlands. Een jongere respondent die studeert in het secundaire onderwijs en die pas in november begon, werkte hard om te kunnen slagen. *“Mais parce que j’ai commencé là-bas au mois de novembre. J’ai fait bien l’effort, l’effort, l’effort ! J’ai passé la période sans échec. J’avais pas l’échec. Pour les examens je fais je fais je fais tout. Je n’ai pas de échec”* (A3). Uiteindelijk mocht hij zelfs twee jaar overslaan.

2.3 Werk

Slechts een aantal respondenten heeft werkervaring opgebouwd in zijn land van herkomst, als landbouwer, sociaal werker of in een winkel en in een wasserij.

Een van de respondenten zal over drie maanden starten als poetshulp na een VDAB-opleiding. Drie anderen zijn momenteel aan het werk, twee ervan hebben een artikel 60-contract gekregen bij het OCMW als vuilnisman en keukenhulp in een woonzorgcentrum. Beide respondenten zijn

blij met hun huidige job: *"Maar ik vraag naar werk en alles wat werk is werk ik. Jij vragen werken als poetsman, tuin werken, vuilnismen. Voor mij geen probleem ik doe het werk"* (A4).

De reden waarom het merendeel van de geïnterviewde hervestigde vluchtelingen niet werken, is omdat ze nog naar de Nederlandse les gaan. Vanaf ze een bepaald niveau behalen, kunnen ze naar de VDAB stappen. Twee van hen hebben dat al eens geprobeerd, maar werden weggestuurd omdat hun niveau voor Nederlands nog onvoldoende is. Een andere reden waarom werken (en Nederlands leren) niet mogelijk is voor een van de respondenten is omwille van haar jonge kindje waarvoor ze momenteel moet zorgen.

Een job hebben is belangrijk voor de vluchtelingen, dat blijkt uit alle interviews. De meesten zien werk als een brug naar een eigen huis, auto en andere spullen die ze zich nu niet kunnen veroorloven. Een job betekent een springplank voor een betere toekomst voor het hele gezin. Daarnaast geven sommige respondenten ook zelfontplooiing aan als belangrijk bij het werken: *"When I'm busy, doing something... to be honest. I'm doing something that I'm doing. It's helping me a lot yeah. My mind is all on that thing..."* (A12). De respondent geeft verder in het gesprek aan dat ze het verleden op deze manier kan laten rusten. *"It's very important just to esteem yourself you know. Being responsible, being independent"* (A12).

Onafhankelijkheid, niet meer moeten smeken om geld bij het OCMW, is iets wat ook terugkomt in een ander interview: *"The whole thing, just expecting money to live. It doesn't make her feel good and the fact that she just has to stay home without working, she doesn't feel ok with that"* (A11).

Toch is een derde respondent die bij de groendienst werkt, niet tevreden met zijn job. Hij begon er te werken als jobstudent, maar werd nadien verplicht door het OCMW om er te blijven, waardoor hij niet kon studeren (zie infra): *"I don't like it... for me, anything what I'm doing... that's not making use of my dream. I'm like really stuck here"* (A13).

Het gebrek aan een job is voor een andere, oudere respondent die vroeger werkte op het veld moeilijk: *"So for her about work, she is sad because she cannot read and cannot write. And in Belgium, you have normally to know the basics, that's the deal"* (A6). Deze enkeling geeft net zoals de man die tevreden is met zijn job als vuilnismen aan dat ze elke job wil doen die ze haar aanbieden.

2.4 Samenleven

Geen enkele respondent had een voorkeur over zijn toekomstige woonplaats, behalve dat die veilig moest zijn, waardoor niemand het erg vond dat het geen vrije keuze was. De respondenten zijn blij met de gemeenten waar ze wonen, ze raken er stilaan aan gewoon. Veel winkels in de buurt ervaren ze bovendien als aangenaam. Een aantal vluchtelingen houdt van de rust en veiligheid die in contrast staan met hun vroegere leven of een stad als Brussel. Deze respondent geeft duidelijk aan dat ze blij is in de gemeente te verblijven: *"She is happy, she is happy with that all that she has and no greater thing, will make her more happier and more comfortable. She is extremely happy for what she has. She wouldn't ask for anything more, for her..."* (A11).

Echte, hechte vriendschappen hebben de vluchtelingen nog niet, maar de kerk of bepaalde verenigingen zoals voetbalclubs, vzw's enzovoort zorgen er wel voor dat ze andere mensen leren kennen. In de Nederlandse lessen worden er ook heel wat vrienden gemaakt. Uit de interviews blijkt dat sommige vluchtelingen vaak ook al contacten hebben met mensen uit hun gemeente. Zo is er vooral contact met de burens, die hen helpen met onder meer het vertalen van brieven, bereidingen van bepaald voedsel ... Een andere respondent geeft aan dat ze regelmatig eieren krijgen van de burens en dat ook andere mensen vragen stellen en geïnteresseerd zijn in de kinderen. Een alleenstaande respondente krijgt hulp van haar huisbaas: "*There is someone who has a car, who helps her to go buy things so she can buy a lot of things in one time and they can carry it to the house*" (A11).

Twee respondenten geven aan nog nooit met racisme of discriminatie te maken hebben gehad. De mensen in de buurt luisteren en helpen meteen bij vragen of problemen, geeft een van de twee aan (A7). Toch is racisme of discriminatie iets waar de helft van de respondenten wel mee in een of andere vorm mee te maken kreeg. Maar ze proberen er zo weinig mogelijk aandacht aan te besteden en de racisten te negeren:

Toi tu es ici dans le bus. Et puis il vient et il voit que tu es noir, il ne vient pas s'asseoir à cote de toi. Ça place reste comme ça jusque il y a un autre qui descend et il prend sa place. Ça pour moi, n'est pas bien (A1).

Ongeveer de helft van de vluchtelingen gaf ook aan het jammer te vinden dat de Belgen een gesloten volk zijn:

People wouldn't really open to you that quickly. They would at a point, but not really that much, compared to my country in Gambia. I mean like. I could meet someone today and we start talking like we know each other for years, and stuff like that. But it is not so in Belgium and that makes it a little bit difficult. Because I'm not really used to that type of living (A13).

Een andere respondent omschreef het levensprincipe hier als 'iedereen voor zich', want hij ervaart dat iedereen zijn eigen problemen maar moet zien op te lossen, terwijl dat in Afrika niet zo was: "*Quand vous avez un problème là, un autre il a le problème. Un autre là il a un problème à cause de toi. Mais ici c'est toi-même avec tes problèmes comme ça. C'est votre problème*" (A3). Hierbij aansluitend kwam in een aantal interviews naar voor dat sommige respondenten zich eenzaam voelen:

Ja ze voelt zich eenzaam omdat ze met de taal, ze zit gewoon geblokkeerd met de taal hé. Een keer dat ze de taal kan heel goed, dan kan ze ook wel vrienden maken en meer durven eigenlijk in plaats van bang te hebben (A10).

Oorzaken van eenzaamheid zijn volgens de respondenten: een gebrekkige taal, de grote afstand tot de andere hervestigde vluchtelingen, het gemis van vrienden uit het land van oorsprong en een gebrek aan hobby's en een job (onder meer door de zorg voor kinderen). Een respondent gaf aan daar niet met hulpverleners over te durven praten, "*omdat ze geen last wil zijn voor hen. Uiteindelijk hebben en doen ze al zoveel. Het voelt niet altijd zo goed, om zoveel te moeten vragen*" (A6). Ten slotte missen een aantal vluchtelingen bepaald Afrikaans voedsel, zoals het

vlees van dieren die niet in België te vinden zijn. Ondanks vele winkels, is niet alles verkrijgbaar en blijft Afrikaans eten in België redelijk duur.

2.5 Vrijtijdsbesteding

De vluchtelingen vullen hun vrije tijd vooral in met sport, zoals: fietsen, wandelen, voetballen en fitness. Een aantal respondenten speelt muziek of gaat naar de bibliotheek. Alle respondenten zijn gelovig en bezoeken de kerk regelmatig, waar ze andere mensen leren kennen. Sommigen reizen daarvoor naar Brussel en Namen, omdat er in de eigen gemeente geen protestante kerk is. Tijdens weekends of op vrije dagen plannen ze wel eens uitstapjes naar de zee, bepaalde parken of steden zoals Antwerpen en Brussel om bijvoorbeeld naar de markt te gaan.

Wat nog opvalt, is dat alle respondenten contact houden met andere hervestigde vluchtelingen waarmee ze naar België zijn gekomen. Ze bezoeken elkaar regelmatig, al lukt dat niet voor sommigen vanwege de afstand. Tijdens de interviews gaven de vluchtelingen ook aan blij te zijn als hun familie bij elkaar is. Zo heeft een gezin bijvoorbeeld een speciale gezinsdag in het weekend, waarop ze samen gezellig praten en werken in het huis.

Sommige respondenten geven aan in hun vrijetijd vaak thuis te zitten waar ze zich bezig houden met het huishouden.

2.6 Gezondheid

Bijna alle respondenten vertelden dat ze de koude het moeilijkst vonden toen ze aankwamen in België, sommigen werden hierdoor snel ziek. Een paar respondenten had te kampen met malaria bij aankomst in België, maar kreeg voldoende medische hulp. Een koppel heeft nog steeds veel schrik om malaria te krijgen:

Zij bijvoorbeeld is nu ziek en ze heeft moeten overgeven. Maar zij zien ziek zijn en overgeven dan met de ziekte malaria. Dan gaan ze naar de dokter en dan zegt ze van. 'Ah ik denk dat ik malaria heb, maar dat bestaat hier niet'. Voor hun is dat om dat te accepteren en moeilijk om te begrijpen, omdat het daar zo aanwezig is. En dat wij hier gewoon droog zeggen dat bestaat hier niet. Dat is moeilijk om te begrijpen. Zij heeft nu bijvoorbeeld moeten overgeven en zij is er echt van overtuigd dat ze malaria heeft (A4).

Zij hebben wel zoiets van: ze hebben de dokter gebeld. Ze heeft medicatie gekregen en de medicatie is op maar ze is nog altijd ziek. Dus hij heeft zoiets van, laat mijn vrouw helemaal onderzoeken door middel van scans, of echo's of weet ik veel wat, in het ziekenhuis omdat ze nog altijd ziek is. Op dit moment maken ze zich wel zorgen omdat de medicatie niet heeft geholpen (A4).

Sommige vluchtelingen ervaren moeilijkheden om zich uit te drukken bij de dokters als ze ziek zijn of iets willen vragen. Toch trekken ze over het algemeen hun plan en proberen alles 'met handen en voeten uit te leggen'. Omdat de kinderen al goed Nederlands spreken, gaan ze mee om te tolken. Alle vluchtelingen hebben een goed contact met de dokter: hij geeft goede raad, verwijst juist door en schrijft de juiste medicamenten voor. Daarnaast bestempelen de respon-

denten de goedkope gezondheidszorg dankzij tussenkomst van de mutualiteit als positief. Dit staat in schril contrast met Afrika waar gezondheidszorg enkel betaalbaar is voor de rijken.

Naast aanpassingen op lichamelijk vlak, bleek de aankomst in het 'nieuwe' België vaak ook psychologisch niet gemakkelijk. Een deel van de respondenten gaf aan dat de vele gewoontes in België niet vanzelfsprekend waren: het openbaar vervoer, het gebruik van een bankkaart, de vreemde taal en de Belgische gewoontes: *"J'étais étonné par culture. Tu peux t'asseoir dans un bus ou dans un train sans te saluer. Je me suis demandé pourquoi mais je trouvais que c'est la habitude. Et maintenant je suis habitué de ça"* (A7).

Een andere respondent ervoer stress door het OCMW, omdat ze zelf niets kon beslissen. *"People are treating me like I'm a baby, I'm nothing. I cannot do nothing on my own when I ask... this is it. They say, this is what you are going to do and this is what you have to do"* (A12).

Zoals aangehaald hebben de vluchtelingen veel meegemaakt in het verleden. Een aantal respondenten nam zich voor het verleden achter zich te laten bij aankomst in België, ze geven aan dat dat lukt zonder hulp van psycholoog of therapeut om hierover te praten.

Voor hun is het verleden tijd. Ze hebben het niet graag om daar terug over te praten. Wat gedaan is, is gedaan. De man geeft een voorbeeld, als jij bijvoorbeeld gewond bent, heel erg gewond, gekwetst en dan komt de dokter en die wond gaat gewoon toe. Dus dan moet je ook niet terug de wonde komen open doen, dus voor hen is echt het verleden gedaan... Ze willen er hier niet meer over nadenken (A8).

De man en vrouw van bovenstaand citaat kregen nachtmerries door het over het verleden te hebben, dus vinden ze dit niet nodig.

"Le moment où j'ai arrivé ici j'ai eu la paix, j'ai oublié tout. Mais à cause des gens qui sont à côté de nous comme ça. Mais comme ça à l'aise" (A3). Het aanwezig zijn van de betrokken diensten zoals OCMW hielp een van de respondenten dan weer alles achter zich te laten.

Drie respondenten geven aan nog steeds last te hebben van hypertensie door de gebeurtenissen uit het verleden. Twee van hen krijgen/kregen hiervoor psychologische en/of medische hulp in het ziekenhuis, een andere wil alleen medische hulp. De psychologische hulp door een therapeut, ervoer een respondent als positief: *"She was a great help also to me, you know we talk. She encouraged me with a lot of things. I always feel nervous, you know scared. But talking to her, that also gave me strength"* (A12).

2.7 Inkomen

Op drie werkende respondenten na, ontvangen alle respondenten financiële steun van het OCMW. Niemand geeft aan dat het onmogelijk is om rond te komen, sommigen zeiden zelfs dat ze het al met minder hebben moeten doen. Het leefloon zorgt er volgens hen voor dat ze de levensnoodzakelijke dingen kunnen betalen zoals: huur, elektriciteit, water, boodschappen, dingen voor de kinderen. Dankzij goedkopere maaltijden van het OCMW komen ze niets tekort. Toch zouden alle bevraagde respondenten wel meer geld willen voor een eigen huis of auto. Daarnaast willen

sommigen extra spullen voor hun huis willen kopen zoals: een wasmachine, koelkast, een extra matras ...

Een respondente die nu werkt en voordien OCMW-steun kreeg, geeft wel aan dat het leefloon niet voldoende is om voor zichzelf te zorgen en blij te zijn. Daarom wilde zij aan het werk. Nog een andere vrouw vertelde dat ze eerst onvoldoende kreeg om voor haar baby te zorgen, maar dan aan de OCMW-assistente liet zien welke inkopen ze nodig had voor een maand, waarna die zag dat ze niet toekwam en het leefloon verhoogde. Nu heeft ze voldoende.

3 Ervaringen hulp- en dienstverlening

Pour moi l'aide que j'avais reçu c'est très magnifique parce que je peux dire ma mère c'est Elisabeth, je l'appelle tout souvent, c'est ma mère (A7).

Tijdens de interviews werd duidelijk hoeveel Fedasil, Caritas en OCMW betekenden of nog steeds betekenen voor de respondenten.

3.1 In het opvangcentrum

In de interviews bleken de meeste vluchtelingen tevreden met de gekregen hulpverlening tijdens de eerste zes weken in het opvangcentrum in Sint-Truiden of Ponderôme, want ze kregen veel uitleg over het leven in België: hoe zaken kopen in de winkel of hoe koken enzovoort. Een respondent was echter niet tevreden omdat ze in het opvangcentrum met haar zoon op een kamer moest slapen. Gezien haar verleden (verkrachting) had ze het hier moeilijk mee.

No the two of us, in one room it was like not nice. I don't think it's nice... my son is growing up you know. For me it was not really good, I complained... they look in to the case, they knew that... even Caritas, even Fedasil (A12).

3.2 OCMW

Zo heeft een aantal vluchtelingen een goed contact met de maatschappelijk assistent van het OCMW, omdat die naar hen luistert en inspeelt op hun noden:

Elle dit que tout est bon parce que donc l'argent qu'elle reçoit ou elle voit que c'est suffisant. Si il y a un problème, si il a besoin de l'argent elle communique avec leur assistante: j'ai besoin de cette argent. Elle écoute de leur problème (A8).

Zo gaf een respondent ook aan dat haar maatschappelijk assistente rekening met haar hield toen ze in aanmerking kwam voor een opleiding als poetshulp. De respondent was namelijk ongerust omdat poetsen niet haar grote droom is, maar de OCMW-assistente, die dat wist, stelde haar gerust en zei dat poetsen enkel een tussenstap is.

De voedselhulp en tweedehandsspullen gegeven door een van de OCMW's werd ook positief gewaardeerd. Het OCMW zorgde er volgens een paar vluchtelingen ook voor dat ze advies kregen over hoe ze met hun geld moesten omspringen. Vervolgens vertelde een respondent dat ze niet

zal vergeten hoe het OCMW haar wegwijs maakte in de omgeving en uitleg gaf over activiteiten in de gemeente. Ten slotte hebben twee respondenten het over de hulp door het OCMW bij ziekte, zoals een afspraak bij de dokter regelen.

Het merendeel van de vluchtelingen, op drie na, heeft positieve ervaringen met het OCMW. Van de drie respondenten die eerder niet tevreden waren, lieten twee blijken dat hen geld is ontnomen. Zo werd een keer 4000 euro genomen, aldus een respondent, omdat haar kinderen dingen kapot hadden gemaakt bij het spelen, maar zij vond dat bedrag veel te veel. Een andere vrouw kreeg geen installatiepremie van het OCMW, terwijl ze daar volgens haar wel recht op had. Daarnaast beloofde het OCMW gratis internet, maar uiteindelijk betaalden ze dat zelf. Beide respondenten voelden zich onheus behandeld: *"Because, she felt discrimination because she is a woman and she doesn't have a husband. She was kind of discriminated and she wasn't treated very well. At the end of the day, some of the money she had from the OCMW... was taken back"* (A11).

Dezelfde respondent die het verhaal vertelde van de 4000 euro, geraakte zwanger in België van een vijfde kindje en voelde zich gedwongen door het OCMW om abortus te plegen, omdat ze al genoeg kinderen zou hebben. Ze gaf aan dat ze dit niet kon: *"In Africa, if you have a baby, if you are pregnant, aborting is not an option. And she was actually being advised to abort the baby, which she found very awkward and very difficult because she can not do that"* (A11). Uiteindelijk hield ze de baby en verhuisde ze naar een andere gemeente.

Een andere respondent begon als jobstudent bij de groendienst in een gemeente. Zijn plan was om iets bij te verdienen voor hij aan zijn grote droom begon, Toegepaste Informatica aan Thomas More in Mechelen. Op het einde van de zomer, toen hij wilde beginnen studeren, mocht hij echter niet stoppen met werken, omdat het OCMW hem anders niet zou steunen met zijn studies. In het begin hadden ze hem dit wel beloofd:

Yeah. I was never really happy with them, I think when we are at Sint-Truiden. When they came there, Caritas and OCMW as well, and Fedasil. And I made a note to them at a point, that I really needed to like get into my school and stuff like that. And I don't know what... it was a promise at that time they made, like yes yes we are going to work on it (A13).

Uiteindelijk kon hij enkel nog via Syntra studeren in avondschool en was hij verplicht om zijn studies zelf te betalen.

Ten slotte was ook een laatste respondent (vrouw installatiepremie) ontevreden over het OCMW omdat bepaalde delen van haar sociale woning waren afgesloten, zoals de tuin en de kelder, vanwege het nalatige gedrag van vorige eigenaars. De respondent geeft aan hierdoor het gevoel te krijgen dat het OCMW haar niet vertrouwt en haar controleert. Daarnaast klaagt ze er ook over dat medewerkers elk moment van de dag zomaar in haar huis binnenkomen om iets te repareren:

Are you come ring the doorbell. But they never do that, because they have key and they use to open it many times. Yeah... the other day I was in the shower. People want to fix

something in the bath, they just open the door, and I was so angry. There is no respect (A12).

Tijdens het interview gaf ze ook aan, dat ze het gevoel krijgt genegeerd te worden als ze langs-gaat of belt: *"Yes, when I'm calling. She see my number and she will not pick the phone. And then I go with my son. I was saying, let's go there. I want to go there and see if she was not in the office. And she is in the office"* (A12).

Een andere respondent is heel tevreden over zijn maatschappelijk assistent, alleen wanneer die in verlof gaat en er een vervanger toegewezen wordt, geeft hij aan dat het lang duurt om een afspraak te krijgen.

Een laatste respondent haalt aan dat hij niet altijd alles uitgelegd krijgt aan zijn OCMW assistente: *"Bijvoorbeeld als hij naar het OCMW gaat en hij heeft bepaalde vragen in zijn hoofd, maar hij kan zich niet uitdrukken. En dan zegt hij eigenlijk, dan vraagt hij eigenlijk naar wat hij kan zeggen en de rest laat hij dan maar voor wat het is omdat hij zichzelf niet kan uitdrukken"* (A4). Hij lost dat meestal zelf op door te blijven proberen of een van de kinderen mee te nemen.

3.3 Caritas

Caritas betekende veel voor de vluchtelingen, omdat de medewerkers er altijd waren bij problemen, bijvoorbeeld om te bemiddelen tussen vluchtelingen en organisaties zoals OCMW, VDAB. Dat was ook zo voor de vrouw die aangaf gedwongen te zijn tot abortus door het OCMW.

There was the guy who was translating and he was talking in Swahili. She spoke with him, and he understood her place and she could talk to him. But actually one person who helped her the most was Elisabeth. She is the one who, at the end of the day stood up and said: she has the freedom to choose. If she doesn't want to abort the baby, then she has the right to choose (A11).

Wat de respondenten ook bij blijft van de hulp van Caritas, is dat medewerkers in het begin veel uitleg gaven over hoe ze voedsel moesten bereiden, hoe het vuilnissysteem werkt, hoe ze op uitstap kunnen enzovoort. Ook dat Caritas in het begin meeging naar bijvoorbeeld de bank, het treinstation, de bus, de school, het ziekenhuis enzovoort heeft een positieve indruk nagelaten.

The most important thing that they got from them after catching the house was the social assistant used to come to them, they didn't know how to use the bankcard so the social assistant used to come to them, take them from the house to the bank... Help them, showing how to use a bankcard, nobody knows that (A9).

Een andere respondent apprecieerde erg dat Caritas de situatie van hervestigde vluchtelingen perfect kent, en daardoor weet wat zij nodig hebben hier in België: *"Mais eux, ils sont bien pour notre vie. Ils regardent notre vie comme ça, parce que ils connaissent beaucoup de problèmes chez nous là-bas. Son travail c'est, il confiait là... il compare la vie d'ici et l'Afrique... il le met ensemble. Il voit les choses qu'il peut faire pour nous"* (A3).

Ook het kunnen gebruik maken van een tolk was voor een aantal vluchtelingen zeer aangenaam. Nog een andere respondent (A1) gaf aan, dat hij heel blij was dat de mensen van Caritas ook nog andere talen zoals Frans en Engels konden naast het Nederlands.

Na twee jaar eindigt de 'intensieve' hulp van Caritas meestal voor de vluchtelingen, iets waar een van de respondenten het moeilijk mee heeft: *"For her it's sad that it had to come to an end. She actually asked for another one year for them to help. But they say, they have to go and help the others who are still very new here"* (A11).

Twee respondenten gaven aan in het begin teleurgesteld te zijn in Caritas, omdat ze na de taal cursus een opleiding moesten volgen. De twee respondenten wilden eigenlijk liever hun middelbare school afmaken om daarna eventueel naar de universiteit te gaan. Toen bleek dat de opleidingen niets voor hen waren, hielp Caritas wel bij het zoeken naar een school. Een andere respondent was teleurgesteld omdat ze, na het ontslag van een maatschappelijk werkster, lange tijd niets van Caritas hoorde: *"Yeah... they were not calling us. They were not at home. Because of that, this OCMW assistant, she was like ah that Caritas don't have time for them. So she was just doing their own things to us"* (A12). Nadien werd het contact wel hersteld.

Een gezin liet, tot slot, blijken dat het een tijdje geleden een rondetafelgesprek had aangevraagd met Caritas, OCMW en Fedasil over hun problemen met de school en het OCMW, maar tot nu kwam er geen reactie, wat hen ontgoochelde.

3.4 Noden

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan momenteel nog nood te ervaren aan een of andere vorm van assistentie: bij de betaling van huur, de dokter bellen, administratieve zaken zoals brieven voor de kinderen. De nood wijten ze toe aan het feit dat ze het Nederlands nog niet goed onder de knie hebben. Vier respondenten die zich eenzaam voelen, zouden graag hulp hebben bij het zoeken naar activiteiten:

Ja ze voelt zich eenzaam omdat ze met de taal, ze zit gewoon geblokkeerd met de taal hé. Ja gewoon een activiteit, met mensen praten of ergens gaan werken, iets dat ze kan doen met mensen zodat haar niveau van taal gewoon sneller omhoog kan gaan (A10).

Nog een respondent geeft aan nood te hebben aan extra geld, om een bed te kunnen kopen.

Twee respondenten willen een rondetafelgesprek met alle hulpverleners: de eerste wil het hebben over zijn problemen met zijn school, zodat hij in de toekomst wel zou kunnen starten aan de Thomas More hogeschool. De tweede wil praten over de problemen met het OCMW, namelijk: de gesloten kelder en tuin in hun woning en het ongevraagd binnenkomen in huis.

Hulp bij het vinden van haar familie die ze enorm mist en waarvan ze al 15 jaar niets heeft van gehoord, is ook iets wat een respondent aanhaalt. Ze zit er al lang mee in haar hoofd, maar durft het niet te vragen: *"Maybe it's going to be too much for them, I don't know. Because some time, I feel very bad sometimes when they're coming and I keep complaining you know"* (A12).

Op de vraag wat de respondenten nog zouden veranderen aan de hulpverlening, kwamen niet veel reacties. Bijna alle respondenten geven aan dat ze meer hebben gekregen dan ze verwacht hadden en ze daarom niets zouden willen veranderen.

Een respondent wou beter geïnformeerd worden over België vooraleer hij naar hier kwam, omdat zijn gezin nu hals over kop vertrok, in één week tijd, zonder veel informatie. De noodzaak aan meer sociale woningen komt ook terug. Daarnaast wil iemand zelf kiezen of hij in het Nederlands, Frans of Engels les volgt. Iets wat een respondent nog aanhaalde, is dat er genoeg herhaling moet zijn van de hulpverleners en zeker in het begin. Ze gaf toe in het begin vaak 'ja' te knikken, terwijl ze niet alles begrepen had.

4 Toekomst?

4.1 Doelen en dromen

Zoals aangehaald hopen alle respondenten in de nabije toekomst een eigen huis te kunnen kopen. Over de plaats waar de respondenten in de toekomst willen wonen, heerst onenigheid. Een respondent denkt er over na om binnenkort zijn gemeente te verlaten om alleen en dichterbij de stad te gaan wonen. Hij weet niet of hij voor altijd in België zal blijven, want hij droomt van een carrière in de VS. Een andere respondent zou graag Frans leren om over tien jaar, als de kinderen groter, zijn naar Wallonië te verhuizen. Een ander gezin geeft aan gelukkig te zijn in hun gemeente, maar zou voor een job ver van huis wel verhuizen. Een vijfde respondent zegt gewoon in Vlaanderen, in eender welke gemeente, te willen blijven. Alles wat in Vlaanderen is, is goed voor hem.

Je veux rester ici à Flandre. J'aime le Flandre. Le problème était l'école mais j'aimais ici. Ça veut dire que... je ne peux pas dire que je peux habiter ici à (gemeente) X tout simplement. Mais j'aimais ici à Flandres. Tout l'endroit mais c'est en Flandre, pas de problème (A3).

Ten slotte geeft een laatste respondent aan nog niet over de toekomst te kunnen nadenken, omdat ze de taal nog niet kan, nog geen diploma heeft en nog niet op eigen benen kan staan. Het belangrijkste is voor haar dat ze samen kan blijven met haar familie. Een andere respondent bevestigt dat de taal de toekomstplannen belemmert.

De reden waarom alle andere respondenten in hun huidige gemeente willen blijven, is vooral omdat ze de huidige gemeente gewoon zijn geworden: *"Non moi je pense que ici c'est bon parce que donc on est habitué ici. Tu vois. On connaît beaucoup de personnes. On connaît beaucoup de gens. Si tu quittes donc tu vas recommencer à zero"* (A2).

Alle respondenten hopen in de nabije toekomst hun 'droomjob' te kunnen uitvoeren. Drie personen zouden graag in de zorgsector werken, anderen willen via de VDAB een opleiding volgen tot magazijnier, vrachtwagenbestuurder, elektromechanici, elektriciën, naaister, maatschappelijk assistent, informaticus, ... Drie respondenten willen via studies middelbaar of hoger onderwijs het beroep elektriciën, mechanici of informaticus leren. Een respondent wilde graag

meerdere opleidingen doen, maar er werd hem verteld dat hij moest kiezen. Hij vraagt zich nog steeds af (en richt zich specifiek tot organisaties) of het niet mogelijk is om toch meerdere opleidingen te doen.

Enkele respondenten geven aan dat ze absoluut hun Nederlands willen verbeteren, aangezien dat toegang geeft tot een aangename toekomst. Sommigen willen ook Engels leren via avondschool. Ongeveer de helft van de respondenten wil een rijbewijs B behalen in de nabije toekomst.

Op het domein van vrijetijd gaven een aantal respondenten aan, dat ze in de toekomst wat meer hobby's willen doen, en meer andere mensen willen leren kennen:

Ja dus toen hij in zijn land was, of in dat kamp alleszins speelde hij veel voetbal met andere mannen op straat of op een veld en dit en dat. En hij zou heel dat leuk vinden om dat hier ook te doen en om zich dan aan te sluiten in een voetbalclub, voor volwassenen dan (A4).

Dat God een belangrijke rol speelt in het leven van sommige respondenten, werd vastgesteld tijdens de interviewvragen over de toekomst. Zo geven een tweetal respondenten aan dat God een plan heeft voor hun toekomst en dat ze hierover zelf niet kunnen beslissen of dromen. Ze nemen de toekomst zoals die komt.

What she can do, is just praying to God. That she gets the language and hope that God blesses her. Anything that she gets, is a job that she can do. Cause God has really helped them to get to where they are. And it's still God who will help them. Even in the future... to what they don't have or whatever. God has a plan for them (A9).

"Finding my real purpose in life" (A13) is ook iets wat een respondent bezig houdt. Hij wil naast een job en een hechte familie zoeken naar de echte betekenis van zijn leven, waarom hij leeft en hij koppelt dat ook aan Gods wil.

Nog een andere wens voor de toekomst van een respondent is om haar man te laten overkomen via gezinshereniging: "he has much more education than she does and for being a man, he can really do a lot of work and he would help around because she finds it very hard raising five kids by herself" (A11). Nog een ander gezin zou zich graag willen laten naturaliseren tot Belg, want op een of andere manier heeft het gezin nog altijd schrik om teruggestuurd te worden.

4.2 Gevoel

De meeste vluchtelingen gaven aan blij te worden van de toekomst, omdat ze veilig zijn, maar ook omdat ze steeds meer zullen evolueren op vlak van taal, cultuur, werk.

Een respondent geeft aan dat hij de toekomst laat komen zoals hij komt en van dag tot dag leeft:

I will say happy and sometimes you can't really really put your attention on the future. Cause if you do that, you always tend to pour yourself in a bit of fear and stuff like that. So what I tend to do, most of the time... live like every day and at the end of the day, look back haha. So things work out, if you really keep calm and that's my belief: patience (A13).

Een andere respondent piekert over de toekomst:

Yes sometimes I get scared of course, sometimes I get scared... how is it going to be like, is it going to be better. Am I going to be ready really ? Is all the problems, are going away you know. Yeah, sometimes I think about that, hè. When I see at the future to... do Am I going to be very happy? Am I going to be comfortable? Do I going to see my family, friends? (A12)

Een laatste vluchteling stelt zichzelf en de organisatie de vraag hoe de toekomst zal zijn, ook wanneer de taal een groot probleem blijft. Voor hem is taal het begin van alles en hij is er dan ook bezorgd over. Hij vraagt zich af wat de organisaties dan zullen doen, en hoe hij zijn rijbewijs kan halen.

Deel 4: Discussie en conclusie

In dit onderdeel van de masterproef geven we een antwoord op de onderzoeksvragen en de meer algemene probleemstelling (bespreking onderzoeksresultaten). Daarnaast komt aan bod; de praktische- en beleidsaanbevelingen, de beperkingen van het onderzoek en ten slotte de conclusie.

1 Bespreking van de onderzoeksresultaten

1.1 Hoe keken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar het vertrek vanuit hun vroegere situatie, naar hun nieuw leven in Vlaanderen?

Ongeveer alle respondenten keken uit naar hun nieuwe leven in Vlaanderen. Dat gevoel hing samen met de hoop op een veilig en vreedvol leven en goed onderwijs. De gebeurtenissen uit hun verleden, waaronder moorden en verkrachtingen, maakten dat ze weg wilden uit hun oude omgeving. De geïnterviewde hervestigde vluchtelingen verbleven bovendien al enkele jaren in vluchtelingenkampen en dat in vaak mensonwaardige omstandigheden. Uit hun verhalen bleek dat er geen werk was, te weinig eten en geen vrijheid om uit het kamp weg te gaan; daarnaast was het er gevaarlijk en werden ze regelmatig bedreigd. Eén respondent was niet zo gelukkig toen hij hoorde van de hervestiging in België, omdat hij graag wilde afstuderen en nog slechts een semester moest afwerken.

Deze vaststellingen komen over het algemeen overeen met de bevindingen uit de literatuur. Daarin wordt uitgegaan dat, gezien de vluchtelingen hun land moesten ontvluchten uit vrees voor vervolging omwille van ras, godsdienst, nationaliteit en het behoren tot een bepaalde sociale groep (Meireman, 2004), ze uitkeken naar een beter leven en gelukkig waren over de hervestiging naar België. Wat vermoedelijk meespeelt, maar niet aan bod kwam tijdens de interviews, is dat hervestigde vluchtelingen niet de stress over het verblijfsstatuut ervaren die andere, niet-hervestigde vluchtelingen wel ervaren. Ze krijgen immers toestemming van een derde land om over te komen en ontvangen meteen de noodzakelijke legale verblijfspapieren (Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002; Fedasil, 2013).

1.2 Hoe ervaren Afrikaanse hervestigde vluchtelingen hun leven na twee jaar in Vlaanderen op verschillende levensdomeinen zoals huisvestiging, opleiding en onderwijs, arbeid, vrije tijd en samenleven, gezondheid en inkomen?

Huisvestiging

De geïnterviewde hervestigde vluchtelingen zijn over het algemeen tevreden met hun huidige woonst, aangezien ze zich er ten eerste veilig voelen en ze 'een dak boven hun hoofd hebben waar de regen niet door kan'. De respondenten vergelijken de huisvestiging hier met de meer preciaire situatie in de kampen. Dat bleek ook uit het onderzoek van Robinson et al. (2010), waar hervestigde Congolezen die lang in kampen verbleven, ook tevreden waren over hun huis na hervestiging, omwille van de betere omstandigheden.

Ten tweede zijn de respondenten tevreden met hun huidige woning omwille van de veelheid aan materiële zaken zoals een wasmachine, koelkast, wc enzovoort. De meeste zaken die het OCMW kocht zoals meubels, worden geapprecieerd, iets wat niet terugkomt in ander onderzoek. Toch halen de respondenten de slechte conditie van de woonst aan als nadeel, net zoals in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) en Robinson et al., (2010). Waar het in dat onderzoek vooral gaat over muizen, vieze dampen, hebben onze respondenten het eerder over klachten over 'de vuile woning', zoals vieze lakens en stoelen en dakpannen die los zitten en niet hersteld worden.

De respondenten zijn ook helemaal niet tevreden over de grootte van het huis, meer bepaald met het aantal kamers, want kinderen moeten vaak met meerdere op één kamer slapen. De vluchtelingen verlangen daarom naar een huis met meer slaapkamers. In het onderzoek van Robinson et al. (2010) bleek ook een deel van de vluchtelingen niet tevreden met het gebrek aan ruimte zoals een tuin voor de kinderen om in te spelen. De niet-kindvriendelijke ligging van het huis werd door een respondent ook aangehaald.

Discriminatie bij het zoeken naar een woning is een veel voorkomend probleem voor mensen met een migratieachtergrond (Platts-Fowler & Robinson, 2011; Schrooten et al., 2015). Het hebben van een leefloon en geen werk zorgt ook voor problemen bij het zoeken van een woonst.

Alle hervestigde vluchtelingen die in sociale woningen verblijven, zijn net zoals in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) gelukkig dat ze hierin mogen wonen. Wie niet in een sociale woning woont, staat al een tijd op de wachtlijst.

Opleiding en onderwijs

Bijna alle hervestigde vluchtelingen volgen twee jaar na aankomst in België nog Nederlandse les. De respondenten die dat niet doen, studeren in het secundair onderwijs of werken. Een aantal respondenten kon meteen beginnen met Nederlandse les na aankomst, anderen moesten wachten omdat het schooljaar al begonnen was. Uit onderzoek van Robinson et al., (2010) bleek dat vluchtelingen moesten wachten bij gebrek aan voldoende taallessen, wat bij de respondenten van deze masterproef niet het geval was.

De bevroegde respondenten zijn allemaal tevreden over de Nederlandse les die ze krijgen. Uit een artikel van Nackom (2010) blijkt dat de leerkracht een belangrijke rol speelt bij het welbevinden van studenten op school, wat ook terugkomt tijdens onze interviews. De respondenten ervaren de Nederlandse les als positief, omdat ze ten eerste zaken leren die gebruikt worden in het dagelijkse leven, daarnaast omwille van de goede klassfeer en omdat er geregeld uitstappen worden gedaan tijdens de les. Ten slotte maakt de leerkracht de les fijn en interessant door veel te herhalen en veel materiaal te gebruiken om zaken uit te leggen. Wanneer er zaken moeilijk zijn, trekken de respondenten hun plan door Google Translate te raadplegen bij moeilijke woorden en werken ze hard om te kunnen slagen.

De moeilijke combinatie kinderen en school maakt dat sommige respondenten zelf niet naar de les kunnen. Dat blijkt ook uit het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) waar ouders het moeilijk hebben met de combinatie kinderen afzetten en ophalen aan school en zelf studeren

De taal ervaren veel vluchtelingen als moeilijk, wat bovendien voor leerachterstand kan zorgen (Khawaja et al., 2008). Dat merken ook onze respondenten die van nul moeten beginnen als ze een opleiding willen volgen of als ze een diploma secundair onderwijs willen behalen. De respondenten halen aan dat ze vooral dialectwoorden en het snel spreken van sommige leerkrachten moeilijk vinden. Het merendeel van de respondenten zou graag een andere taal dan alleen het Nederlands spreken tijdens de lessen, omdat soms bepaalde woorden moeilijk of niet te begrijpen zijn. Meertaligheid tijdens de lessen is een veelbesproken punt. Uit literatuur blijkt dat dat een positief effect zou hebben op leerlingen: meertaligheid in de klas zou namelijk extra motivatie en zelfvertrouwen creëren omdat leerlingen het gevoel krijgen dat ze gerespecteerd worden en welkom zijn (Onderzoeksteam MARS, n.d.).

Arbeid

Volgens Claes & Gerritsen (2007) werken Afrikanen om een aangenaam leven te leiden, het hoofddoel in hun leven. Dat kwam ook terug in de interviews: de respondenten willen werken om zicht te krijgen op een betere toekomst en om zaken te kunnen kopen zoals een huis, auto enzovoort. Welk werk ze doen, maakt in de eerste plaats niet uit, want gelukkig worden is belangrijker. Hierdoor zijn de werkende respondenten over het algemeen gelukkig met hun werk.

Een klein aantal van de hervestigde vluchtelingen uit het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) vond pas werk na een aantal maanden. Ook van onze dertien bevroegde respondenten zijn er maar weinig die werk hebben. Dit is net zoals Rengers et al., (2015) besluiten, te wijten aan hun gebrekkige taalkennis en aan de zorg voor de kinderen die heel wat tijd opeist. De respondenten hebben bovendien weinig of geen eerdere werkervaringen, waardoor ze een opleiding moeten volgen alvorens aangenomen te worden. Dat kwam ook terug in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011).

Samenleven

Als de vluchteling zich integreert, houdt die zich volgens Botman (2014) nog vast aan bepaalde aspecten van de eigen cultuur, maar identificeert hij zich ook met de andere cultuur. Alle bevroegde respondenten zijn inderdaad bezig met het ontmoeten van Vlamingen en het verkennen van de samenleving, maar daarnaast houden ze zich ook sterk bezig met hun eigen

gezin, hun eigen voedingsgewoontes, hun geloof en met andere vluchtelingen. De bevroegde respondenten hebben daardoor meer contact met mensen met dezelfde culturele achtergrond dan met Vlamingen. Deze vaststelling komt overeen met het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) en Robinson et al., (2010), maar is tegenstrijdig met het onderzoek van Rengers et al. (2015). In dat laatste onderzoek heeft een groot deel van de vluchtelingen geen vrienden om zich heen. Wat de respondenten uit deze masterproef betreft, heeft elk van hen minstens een en vaak meerdere vrienden in de nabijheid.

Net als in heel wat eerdere studies over het leven van vluchtelingen in bepaalde samenlevingen (Louis et al., 2007; Platts-Fowler & Robinson, 2011; Spicer, 2008) komt naar voor dat de respondenten al situaties hebben meegemaakt van racisme of discriminatie. Wat bovendien opvalt in ons onderzoek, is dat de respondenten Belgen vaak ervaren als gesloten en vooral met zichzelf bezig. Die afstandelijkheid maakt dat een deel van de respondenten zich eenzaam voelt. Dit verschijnsel valt te verklaren vanuit de literatuur waarin wordt aangehaald dat de Westerse cultuur een individualistische cultuur is in vergelijking met de collectivistische Afrikaanse cultuur (Claes & Gerritsen, 2007; Hoffman, 2009; Nunez et al., 2010). De respondenten missen inderdaad de collectieve verbondenheid waarin hechte banden centraal staan en waar mensen elkaar helpen.

Een goede kennis van taal en het hebben van werk is belangrijk om sociale netwerken te vormen en om eenzaamheid en discriminatie tegen te gaan (Botman, 2014; Khawaja et al., 2008), wat ook ons onderzoek bewijst. De respondenten die niet veel contact hebben met andere mensen, wijten dit aan het feit dat ze niet goed met de Vlamingen kunnen praten door de taal. Ook dat ze geen of te weinig hobby's hebben, zorgt er voor dat ze weinig contact hebben met anderen.

Vrijtijdsbesteding

Net zoals in het onderzoek van Rengers et al. (2015) hebben onze respondenten een uitgebreide vrijetijdsbesteding waaronder sporten, naar de kerk gaan en afspreken met andere hervestigde vluchtelingen, wat zoals eerder gezegd ook terug kwam in het onderzoek van Robinson et al. (2010). De hervestigde vluchtelingen uit dit onderzoek doen daarnaast uitstapjes naar steden, parken, zee ..., iets wat niet terug te vinden is in de andere onderzoeken.

Bovendien geven sommige respondenten ook aan dat ze zich in hun vrije tijd vooral bezig houden met het huishouden. Andere hobby's uitoefenen is moeilijk omdat de taal hen belemmert (zie supra).

Gezondheid

De respondenten hebben heel wat traumatische ervaringen meegemaakt zoals verkrachting, ooggetuige van moord enzovoort. Dat halen ook Bloemen & Vloeberghs (2012); Maddern (2004) uit de vluchtervaringen uit hun onderzoek. Sommige respondenten ervaren nog steeds problemen, zoals hypertensie en angsten, door het verleden. Dat is een normaal gevolg van traumatische ervaringen (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002). Ze worden verder medisch/psychologisch opgevolgd.

In de literatuur wordt daarnaast melding gemaakt van acculturatiestress, die kan optreden wanneer vluchtelingen in het land van herkomst aankomen en hun identiteit moeten herdefiniëren

(Mooren & Schoorl, 2008; Oosterbaan, 2014). Ook die stress kan angsten en depressies teweeg brengen. In de interviews komt dit echter niet naar voor, de vluchtelingen geven net aan blij te zijn dat ze de vreselijke omstandigheden daar achter kunnen laten. Het nieuwe leven in België wordt de eerste maanden wel als moeilijk ervaren, onder meer de werking van het openbaar vervoer, de nieuwe taal en de Belgische gewoontes, maar dat leidt niet tot emotionele angsten en depressies bij de geïnterviewde vluchtelingen.

De meeste bevraagde respondenten ondervonden dus geen psychische problemen bij aankomst, wat niet overeen komt met het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) waar een groot deel van de vluchtelingen met psychische of emotionele problemen kampt tijdens de eerste maanden. Wat daarentegen opvalt is dat zo goed als alle vluchtelingen het verleden en de traumatische ervaringen achter zich proberen laten van zodra ze zijn toegekomen in België. Ze willen hierover dan ook niet meer praten. Ze kiezen eerder voor een positieve zelfontwikkeling door een nieuw leven uit te bouwen, nieuwe mensen te ontmoeten, de taal te leren, zich bezig te houden met religie enzovoort.

Deze manier van denken past binnen de veerkracht of *resilience approach*. "Veerkracht is het vermogen van een mens of een sociaal systeem om zich te ontwikkelen en te groeien doorheen grote moeilijkheden"(Vandevyvere et al., 2013, p.26) De veerkracht van de respondenten viel op tijdens de interviews: een aantal factoren die veerkracht versterken waren duidelijk zichtbaar bij de vluchtelingen. Ten eerste is er de gedragenheid: respondenten kunnen terugvallen op een netwerk en hebben het gevoel dat ze er mogen zijn. Ten tweede is er de zingeving: ze ervaren zin in het leven omdat ze opnieuw kunnen beginnen en relatief mooie toekomstperspectieven hebben. Als derde factor kunnen ze nog heel wat vaardigheden ontwikkelen zoals de taal leren en opleidingen volgen (Vandevyvere et al., 2013).

In beide onderzoeken geven vluchtelingen aan dat ze tevreden zijn met de ontvangen hulp van de dokter. De bevraagde respondenten vertellen bovendien tevreden te zijn met de gezondheidszorg omdat die hier zo goedkoop is, wat niet terugkwam in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011). Toch blijkt de communicatie tussen dokters en vluchtelingen vaak moeizaam te verlopen, iets wat terugkomt tijdens de interviews en in de literatuur (Platts-Fowler & Robinson, 2011). Ook dat is vooral te wijten aan de beperkte kennis van de taal.

Inkomen

Over het algemeen komen onze resultaten met betrekking tot inkomen niet overeen met die van eerdere onderzoeken. Daarin komen de vluchtelingen moeilijk rond (Khawaja et al., 2008; Platts-Fowler & Robinson, 2011; Spicer, 2008), terwijl onze respondenten allemaal aangeven dat ze geen probleem hebben om rond te komen omdat ze het al met minder hebben moeten doen. Ze leiden geen luxelevens, maar kunnen wel de levensnoodzakelijke dingen kopen.

Wat opvalt in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) naar de tevredenheid over inkomen bij Congolese vluchtelingen, maar wat wij uit ons onderzoek niet kunnen afleiden, is dat Afrikaanse vluchtelingen hun leefloon als voldoende ervaren, terwijl vluchtelingen met een niet-Afrikaanse nationaliteit niet rond blijken te komen (Platts-Fowler & Robinson, 2011)

1.3 Wat zijn de ervaringen van de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen met de hervestiging en bijhorende hulp- en dienstverlening die ze hebben gekregen de voorbije twee jaar en met de hulpverlening die ze nog steeds krijgen?

Positieve punten

Tijdens de interviews werd duidelijk hoeveel Caritas en het OCMW hebben betekend of nog steeds betekenen voor de respondenten. Bij de bevraging naar tevredenheid van hulpverlening door het OCMW en Caritas kwam naar voor dat de respondenten echt het gevoel hebben dat de organisaties – en vooral Caritas – er voor hen zijn, zowel bij problemen als om bepaalde zaken uit te klaren: de werking van het openbaar vervoer, hoe naar de dokter te gaan, de werking van het schoolsysteem enzovoort.

In die zin hanteren de hulpverleners (uiteraard in meer of mindere mate afhankelijk van respondent tot respondent) een bepaalde vorm van de presentiebenadering (Baart, 2011). Uit de interviews kan vastgesteld worden dat de hulpverleners over het algemeen open staan voor de respondenten en dat ze belangstelling tonen in de verhalen en de leefwereld van hun cliënten, ze zijn in die zin dus 'present'. De hulpverleners bieden volgens de respondenten ook hun hulp aan op verschillende domeinen en er werd aangegeven dat hulpverleners van Caritas bijvoorbeeld genoeg tijd vrij maken als er problemen zijn (Baart, 2011).

Negatieve ervaringen of knelpunten

Ondanks de positieve punten over de gekregen hulpverlening zijn er een aantal onaangename situaties waarin de vluchtelingen zich niet gehoord voelden. De situaties die de vluchtelingen in dit verband beschreven, kwamen niet naar voor in andere onderzoeken met hervestigde vluchtelingen.

Zo slagen sommige maatschappelijk werkers er niet altijd in advies te geven vanuit het perspectief van de respondent, zoals bij de vrouw die aangemaand werd abortus te plegen of de respondent die zich in haar privacy geschonden voelde omdat haar huis zonder toestemming betreden werd. Sommige respondenten hebben ook het gevoel dat ze genegeerd worden door hun OCMW-hulpverlener. Daarnaast ervaren sommige respondenten ook te weinig medeleven en belangstelling van hun OCMW-assistenten, wat ook belangrijke eigenschappen zouden moeten zijn van hulpverleners (Baart, 2011; Van Regenmortel, 2002).

Na twee jaar eindigt de hulpverlening die Caritas aanbiedt. Een aantal respondenten heeft het daar moeilijk mee. Ook een deel van de respondenten uit het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011), zegt na een jaar hulpverlening niet goed te functioneren zonder die begeleiding.

Noden

Net als in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011) heeft een groot deel van de respondenten nog nood aan verdere assistentie van Caritas.

Eenzijdig hebben eenzame respondenten nood aan hulp om activiteiten te vinden. Vanuit cultureel perspectief kunnen we dat mogelijk verklaren doordat onze respondenten uit collectivistische culturen komen en ook na aankomst grote nood hebben om tot een groep te behoren (Claes & Gerritsen, 2007; Hoffman, 2009). De literatuur biedt hierover echter geen uitsluitsel.

Anderzijds hebben de bevroegde vluchtelingen ook nood aan rondetafelgesprekken, hulp in het opsporen van familieleden, de mogelijkheid om zelf de plaats te bepalen van studies en studietoelagen, extra sociale woningen. Deze zaken kwamen niet terug in ander onderzoek.

1.4 Hoe kijken de Afrikaanse hervestigde vluchtelingen naar hun toekomst?

Over hoe hervestigde vluchtelingen de toekomst zien is amper onderzoek verricht. De meerderheid van de respondenten uit dit onderzoek heeft bepaalde plannen: hun Nederlands bijspijkeren, een rijbewijs halen, vele hobby's uitoefenen en een boeiende job vinden. Met hun loon willen de respondenten vervolgens een eigen huis kopen, voor het merendeel liefst in de huidige gemeente, voor een aantal kan dat ook elders.

De respondenten willen bovenal een veilig leven leiden, waarin familie, vrienden en vrijetijdsactiviteiten belangrijk zijn. Gelukkig worden is hun doel, boven 'carrière maken'. Ook in de literatuurstudie kwam aan bod dat de Afrikaanse cultuur een feminiene cultuur is, waarin een aangenaam leven leiden het hoofddoel vormt (Claes & Gerritsen, 2007). Over het algemeen kijken de respondenten dus positief naar de toekomst in België, omdat ze zich er veilig voelen. Dat laatste komt ook terug in het onderzoek van Platts-Fowler & Robinson (2011). Het positieve gevoel past ook binnen de theorie van Claes & Gerritsen (2007) die aangeeft dat Afrikanen, nieuwsgierig zijn naar het onbekende en leven van dag tot dag. Ook het merendeel van onze respondenten geven aan de dagen te nemen zoals ze komen, al maakt een paar respondenten zich wel zorgen over de toekomst.

God speelt een belangrijke rol in het positief kijken naar de toekomst, want God heeft een plan voor de toekomst. Terlouw (2015) stelt dat vooral protestanten hierin geloven, wat ook blijkt uit de interviews. Religie zorgt ervoor dat mensen kunnen omgaan met levensmoeilijkheden (Haans, 2005) en biedt ook voor de respondenten uit dit onderzoek een houvast.

2 Praktische en beleidsaanbevelingen

Tijdens de interviews met onze respondenten kwamen enkele duidelijke noden aan bod, noden waarbij overheid, hulpverleningsorganisaties én samenleving een belangrijke rol kunnen spelen om ze weg te werken. We zetten enkele zaken op een rijtje:

Ten eerste voelden onze respondenten de precare nood aan extra of andersoortige sociale huisvestingsinitiatieven: ze kunnen geen sociale woning bemachtigen vanwege lange wachtlijsten of ervaren de hen toegewezen sociale woning als onvoldoende aangepast aan hun behoeften (ze wonen te klein, er zijn te weinig kamers, enkele klussen blijven onuitgevoerd ...). De overheid zou dus in de eerste plaats kunnen investeren in meer, grotere en meer duurzame sociale woningen. Daarnaast krijgen onze respondenten ook te maken met problemen op de private huurmarkt: de huurprijzen zijn hoog en het vinden van een huurwoning is niet evident vanwege discriminatie en uitsluiting (Platts-Fowler & Robinson, 2011; Schrooten et al., 2015). Er is dus ook een taak weggelegd voor initiatieven die strijden tegen discriminatie en voor beleidsmakers die het gelijkheidsbeleid vormgeven.

Een tweede vaststelling waaraan beleidsmakers zouden kunnen tegemoetkomen, is de begrenzing van de hulpverlening van Caritas in tijd, wat sommige hervestigde vluchtelingen als een zwak punt van het hervestigingsprogramma ervaren. Over het algemeen hebben onze respondenten ook na twee jaar nog nood aan contact met en ondersteuning door Caritas. Sommige respondenten die door hun hogere leeftijd of omwille van andere redenen minder snel geïntegreerd raken, zouden graag langer opgevolgd worden. Het wegvallen van Caritas, geeft hen bijkomende stress.

Als het gaat over onderwijsnoden uitte onze jonge respondenten duidelijk de behoefte om zelf te mogen kiezen wat, waar en hoe ze willen studeren. Beleidsmakers kunnen hier, ten derde, aan tegemoet komen door de vluchtelingen zelf te laten bepalen of ze hun middelbaar afmaken, verder studeren in het hoger onderwijs of een opleiding volgen. Dat mochten onze respondenten niet zelf kiezen. Daarnaast voelen vele respondenten de behoefte aan meer en langer durende taallessen of werkomstandigheden waarin ze ook Nederlands kunnen oefenen. Dat in deze masterproef op regelmatige basis een tolk werd ingeschakeld om vlot(ter) te kunnen communiceren met respondenten die reeds twee jaar Nederlandse taallessen volgen, getuigt van deze noodzaak.

Naast basisbehoeften (huisvesting, onderwijs en hulpverlening) is het belangrijk om, ten vierde, stil te staan bij de emotionele behoeften van hervestigde vluchtelingen. Alle initiatieven die samenleven en sociale cohesie bevorderen ten spijt, voelen vele van onze respondenten zich eenzaam. Ze durven echter, vanuit een gevoel van dankbaarheid, niet altijd zeggen waar ze nood aan hebben. Onderzoek leerde dat Afrikaanse vluchtelingen behoren tot collectivistische culturen waar vrienden en familie en het hebben van hechte banden centraal staan (Claes & Gerritsen, 2007; Nunez et al., 2010). Hulpverleningsinitiatieven kunnen de eenzaamheid verhelpen door samen met hervestigde vluchtelingen de oorzaak ervan te benoemen. In dit onderzoek geven de meeste respondenten aan zich eenzaam te voelen omwille van te weinig hobby's. Beleidsvoerders zouden meer ruimte kunnen creëren voor initiatieven die aan deze noden tegemoet komen. Daarnaast, is er nood aan een bewustwordingsproces bij de Belgische samenleving *an sich*, want die worden door de respondenten als koud en afstandelijk ervaren.

Ten slotte is het interessant voor hulpverleners om in situaties waarin vluchtelingen niet (helemaal) tevreden te zijn rondetafelgesprekken te voeren met alle betrokken hulpverleners en de vluchteling in kwestie. Op deze manier kunnen frustraties eerlijk en duidelijk uitgesproken en

besproken worden, zodat ze niet blijven aanslepen. Hierin ligt een dubbele verantwoordelijkheid: hulpverleners moeten 'present' zijn en zich luistervardig opstellen, daarnaast moeten vluchtelingen durven om hun noden, bezorgdheden, maar ook hun waardering, uit te spreken.

Vele van deze beleidsaanbevelingen spelen in op 'oud zeer' (sociale huisvesting, versterking sociale cohesie bij nieuwkomers enzovoort), toch is het niet onbelangrijk om de bestaande noden opnieuw te benoemen onder het motto: "de aanhouder wint".

3 Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek kent enkele beperkingen, we benoemen er vier.

Ten eerste waren er enkele communicatieve beperkingen. Zo werd een deel van de interviews afgenomen door middel van tolken (zie supra). Omwille van een beperkt budget werd gekozen voor niet-beëdigde tolken. In totaal traden vier verschillende tolken op met elk hun eigen werkwijze, wat mogelijk een impact had op informatie die van de respondenten verkregen werden, alsook op de uniformiteit van de interviews.

Daarenboven werden de interviews zonder tolk in het Frans en Engels afgenomen, wat als beperking had dat Frans noch Engels de moedertaal is van de onderzoeker en van de respondenten. Het bleek voor de respondent niet altijd evident om zich uit te drukken in een andere taal dan de moedertaal. Dat leidde dus af en toe tot miscommunicatie.

De derde beperking heeft te maken met de reikwijdte van het onderzoek. De resultaten en de bespreking en interpretatie ervan is voor deze masterproef gestoeld op dertien interviews. De resultaten zijn dus niet representatief voor de gehele populatie, maar geven enkel een beeld van de ervaringen, gevoelens, noden van een aantal hervestigde vluchtelingen. Dezelfde proef bij een grotere populatie afnemen, zou meer duidelijkheid kunnen scheppen over de representativiteit van de conclusies.

Ten slotte kozen we ervoor verschillende thema's aan te halen tijdens de interviews omdat het onderzoek peilde naar de globale situatie van en de ervaringen met hulp- en dienstverlening door de hervestigde vluchtelingen. Dat maakt echter dat niet altijd even diep op elk thema kon ingegaan worden. Verder onderzoek zou zich meer kunnen toespitsen op (een van) de verschillende deelaspecten die hier aan bod kwamen.

Ondanks de beperkingen van het onderzoek kregen we toch een beeld van de positieve en negatieve ervaringen en de noden en behoeften van dertien hervestigde vluchtelingen met het leven en de hulp- en dienstverlening in Vlaanderen. Op basis van de beperkingen formuleren we in de volgende delen aanbevelingen voor verder onderzoek die dat beeld nog verder kunnen uitbreiden, staven of nuanceren.

4 Aanbevelingen verder onderzoek

Voortbouwend op de hierboven aangehaalde beperkingen van dit onderzoek, formuleren we hier enkele aanbevelingen voor verder onderzoek.

Ten eerste zou gelijkaardig onderzoek bij een grotere populatie de resultaten uit dit onderzoek kunnen staven of weerleggen. Daarnaast zou in verder onderzoek een (of enkele) van de verschillende deelaspecten die hier belicht werden (bijvoorbeeld: werksituatie of onderwijs), meer in de diepte kunnen benaderd worden. Daarbij kan de hier geschetste 'globale situatie' van de vluchtelingen als basis dienen.

Ten tweede zou het ook boeiend kunnen zijn om dezelfde respondenten uit dit onderzoek binnen enkele jaren opnieuw te bevragen naar hun ervaringen over het leven en de hulpverlening in Vlaanderen. Op die manier wordt dit transversale onderzoek omgebogen naar een longitudinaal onderzoek. Volgende vragen kunnen op die manier beantwoord worden: ervaren de respondenten de zaken die ze nu als moeilijk bestempelen nog altijd als een probleem binnen enkele jaren? Is intussen gehoor geven aan hun behoeften? Ervaren ze na enkele jaren andere behoeften? Hoe kijken ze terug op die eerste jaren? ...

Een andere interessante invalshoek voor verder onderzoek kan zijn om te peilen naar de ervaringen en noden van hervestigde vluchtelingen die behoren tot andere groepen of culturen (bijvoorbeeld oorlogsvluchtelingen uit Syrië en Irak). Zoals in de literatuur wordt aangegeven, zijn er immers heel wat verschillen tussen bepaalde groepen en culturen (Claes & Gerritsen, 2007; Nunez et al., 2010; Pinto, 2007). De vaststellingen uit deze masterproef over de groep Afrikaanse hervestigde vluchtelingen geldt daarom niet voor andere culturele groepen hervestigde vluchtelingen.

Bovendien zou ook een vergelijking met niet-hervestigde vluchtelingen kunnen leiden tot interessante vaststellingen, zeker wat hun psychosociale noden betreft die, omwille van onzekerheid over verblijfsvergunningen, er mogelijk anders uitzien dan die van hervestigde vluchtelingen.

Ten slotte zou het ook interessant kunnen zijn om de hulpverleners van bijvoorbeeld het OCMW te bevragen naar hun ervaringen en noden in het werken met hervestigde vluchtelingen. Op welke manier hebben bijvoorbeeld de taalbarrière en de cultuurverschillen een impact op hun werk als hulpverlener? Hoe staan zij tegenover de problemen van onze hervestigde vluchtelingen met het OCMW?

Kortom, de thematiek van hervestigde vluchtelingen, hun integratienoden en de ervaringen met het leven in Vlaanderen biedt nog veel stof voor verder onderzoek. Deze masterproef vormt dan ook hopelijk een inspiratiebron voor andere (jonge) onderzoekers.

5 Conclusie

Steeds meer mensen zijn op de vlucht omdat ze in hun land van herkomst gevaar lopen. Een klein deel probeert het Europese beloofde land te bereiken op de meest gevaarlijke manieren, de grote meerderheid verblijft jarenlang in kampen in buurlanden. Europese landen helpen uit – zeer beperkt – eigen initiatief die buurlanden te ontlasten door vluchtelingen ‘over te nemen’ of te hervestigen. België doet sinds 2009 op regelmatige basis aan hervestigingsoperaties.

Met deze masterproef pogen we een bijdrage te leveren aan het geringe nationale onderzoek over de ervaringen van Afrikaanse hervestigde vluchtelingen met het leven in Vlaanderen enerzijds en met de bijhorende hulp- en dienstverlening anderzijds. We bevroegen, tijdens semi-structureerde interviews, dertien hervestigde vluchtelingen die vanuit Gambia en vanuit vluchtelingenkampen in Tanzania, Congo en Burundi in België hervestigd werden. Hieronder geven we de belangrijkste bevindingen mee.

In eerste instantie peilden we naar het verleden van de respondenten, ze bleken vaak slachtoffer geweest te zijn van geweld of bedreigingen. Alle respondenten voelden zich dan ook gelukkig dat ze naar België mochten verhuizen, omdat ze zo het verleden achter zich konden laten.

Ten tweede bevroegen we hun ervaringen op de verschillende levensdomeinen: huisvesting, opleiding en onderwijs, arbeid, vrije tijd en samenleven, inkomen en gezondheid. Volgens de literatuur veroorzaakt de situatie in het land van aankomst vaak psychosociale moeilijkheden (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Bouwhuis-Lely & Heuvel, 2002). Toch blijken de respondenten in deze masterproef over het algemeen gelukkig.

Zo ervaren de respondenten het huis waarin ze wonen als positief, omdat ze voordien minder gewoon waren. Al wensen bijna alle vluchtelingen meer kamers. Wie zoekt naar een andere woonst, krijgt dan weer vaak te maken met discriminatie of met de prangende nood aan extra socialehuisvestingsinitiatieven in Vlaanderen. Dat bleek eerder al uit de resultaten van Platts-Fowler & Robinson (2011).

Als het gaat over opleiding en onderwijs, blijkt het grootste deel van de bevroegde vluchtelingen nog te studeren om een beroep en ook de taal te leren. Iedereen, en vooral de ouderen, ervaart dat als moeilijk, maar een hulpvaardige leerkracht maakt veel goed. Les volgen in een vreemde taal kan voor schoolachterstand zorgen van een aantal jaar (Khawaja et al., 2008), wat de studerende respondenten beaamt. Ze zijn echter gemotiveerd om er iets van te maken en om de moeilijkheden of achterstand positief om te buigen.

Weinig bevroegde vluchtelingen zijn daarnaast aan het werk, omdat hun taalniveau als onvoldoende wordt beoordeeld door de VDAB. Ook dat ze geen eerdere opleiding of werkervaringen hebben, speelt hen parten bij het vinden van werk (Platts-Fowler & Robinson, 2011). De respondenten die wel werken, zijn blij omdat ze zo geld kunnen verdienen en omdat ze iets om handen hebben. Een van de werkende respondenten is echter niet tevreden, omdat hij graag nog wilde studeren, maar geen toestemming kreeg van het OCMW.

Met hun inkomen (vooral leefloon) komen de respondenten rond. Ze geven aan het al met minder te hebben moeten doen. Dat staat in contrast met eerder onderzoek, waaruit bleek dat vluchtelingen vaak te kampen hebben met financiële problemen (Khawaja et al., 2008; Spicer, 2008).

Wat hun ervaringen met het samenleven betreft, voelen de respondenten zich allemaal gelukkig in de gemeente waar ze wonen, omdat het er rustig is en omdat alles binnen handbereik is. De respondenten beginnen stilaan vrienden te maken, maar net zoals bleek in het onderzoek van Robinson et al. (2010) zijn dat vooral de andere hervestigde vluchtelingen waarmee ze naar hier zijn gekomen. Een aantal respondenten ervaart eenzaamheid. Sommige vluchtelingen komen in hun vrije tijd namelijk niet zo veel buiten en houden zich vooral bezig met het huishouden. Wat meer afleiding zou welkom zijn, maar de gebrekkige taalkennis en de zorg voor de kinderen beperken hun vrije tijd. Anderen maken dan weer wel regelmatig uitstappen, sporten en winkelen of spreken af met vrienden. Een aantal respondenten krijgt te maken met racisme en ervaart het Belgische volk als gesloten.

Vervolgens bevroegen we hun ervaringen met de gezondheidszorg in Vlaanderen. Op psychologisch gebied geven de respondenten aan niet te kampen met posttraumatische stressstoornissen of depressies, zoals in ander onderzoek vastgesteld werd voor vluchtelingen (Bloemen & Vloeberghs, 2012; Mooren & Schoorl, 2008). Vele vluchtelingen hebben weliswaar gruwelijke ervaringen meegemaakt in het verleden, maar proberen die achter zich te laten na aankomst. Praten met een psycholoog vinden ze niet nodig, al is de aanpassing aan het nieuwe leven in België niet altijd gemakkelijk geweest. Dankzij hun veerkracht focussen ze zich volop op het nieuwe leven in België. Als het gaat over hun fysieke gezondheid zijn de respondenten tevreden over de gezondheidszorg in België. Alleen de communicatie met de dokter verloopt soms moeilijk gezien de taal, iets waar ook Platts-Fowler & Robinson (2011) naar verwezen.

Naast de bevraging van de manier waarop de respondenten het leven in België ervaren, toetsten we ten vierde ook de mate van tevredenheid met de gekregen hulpverlening af. Die is over het algemeen positief, vooral wat de hulpverlening door Caritas betreft, omdat de hulpverleners hen helpen bij problemen en er onvoorwaardelijk voor hen zijn. In die zin hanteren de hulpverleners een aantal kenmerken van de presentiebenadering (Baart, 2011). De meeste respondenten geven ook aan een goed contact met het OCMW te hebben, op enkele uitzonderingen na. De vluchtelingen geven wel aan nood te hebben aan extra begeleiding van Caritas, zoals bij het zoeken naar activiteiten. Vanuit cultureel perspectief wijst de theorie van Claes & Gerritsen (2007) op het feit dat de respondenten 'het collectieve' missen.

Ten slotte peilden we naar de toekomstplannen van de vluchtelingen. Alle respondenten hebben als droom om na verloop van tijd een eigen huis te kopen in België, maar eerst willen ze de taal onder de knie krijgen en hun droomopleiding volgen. De meeste respondenten kijken uit naar de toekomst en vertrouwen op God dat die in orde komt.

Kortom, we kregen een globaal beeld van de positieve en negatieve ervaringen en de noden en behoeften van dertien Afrikaanse hervestigde vluchtelingen wat het leven en de hulp- en dienstverlening in Vlaanderen betreft, ondanks de beperkte reikwijdte van dit onderzoek. Al zou longitudinaal onderzoek of onderzoek bij een bredere populatie onze resultaten nog kunnen versterken, nuanceren of weerleggen.

Op basis van onze resultaten bleek dat onze respondenten tevreden en dankbaar zijn met de aanpak van het hervestigingsprogramma door de bevoegde instanties. Dat is voldoende afgestemd op hun noden. Er zijn natuurlijk nog enkele uitdagingen, zowel voor beleidsinstanties, als voor organisaties en voor de samenleving, om het welbevinden van hervestigde vluchtelingen (nog meer) te bevorderen.

Vele van de genoemde negatieve ervaringen van de respondenten betreffen echter 'oud zeer': de nood aan een duurzamer sociaalhuisvestingsbeleid, versterking van sociale cohesie bij nieuwkomers, langerdurende taaltrajecten enzovoort. Daarom is het niet onbelangrijk de bestaande noden opnieuw te benoemen, opdat deze kwetsbare groep van hervestigde vluchtelingen zich ook in de verdere toekomst in ons land, in onze samenleving kan thuis voelen.

Deel 5: Bibliografie

- Baarda, D. . (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen [etc.]: Noordhoff.
- Baart, A. . (2011). *Een theorie van de presentie*. Den Haag: Boom.
- Beys, M., & Morel, M. (2013). De "hervestiging" van vluchtelingen: Een goede praktijk, maar mag het ietsje meer zijn? *Vluchtschrift - Feiten en signalen*, 28.
- Bloemen, E., & Vloeberghs, E. (2012). *"Gun ons de tijd" - Werkboek psychosociale begeleiding bij hervestigde vluchtelingen*. Amsterdam: Pharos.
- Bloemen , Evert, & Mellink , Riëtte. (2008). "Ik kan niet alles vertellen" Asielzoekers met psychische problemen in de asielprocedure. *MGv*, 11(63), 890–902.
- Bonamini, C., & Heylighen, E. (2013). Wat is resettlement? (brochure). Retrieved August 12, 2015, from <http://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/Wat-Is-Resettlement.pdf>
- Botman, A. (2014). Acculturatiestrategieën van hetvestigde vluchtelingen. Universiteit Utrecht.
- Bouwhuis-Lely, J., & Heuvel, D. van den. (2002). *Psychosociale zorg voor vluchtelingen en asielzoekers: een handleiding*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Burnett, A., & Peel, M. (2001). Health needs of asylum seekers and refugees. *BMJ: British Medical Journal*, 322(7285), 544–547.
- Chris De Stoop. (2015, April 29). Bootvluchtelingen: de body count van Fort Europa Naamloos het graf in, 38–41.
- Claes, M.-T., & Gerritsen, M. (2007). *Culturele waarden en communicatie in internationaal perspectief*. Bussum: Coutinho.
- Clifford Geertz. (1993). *The interpretation of cultures: selected essays*. London: Fontana Press.
- Dijk, R. van, & Kate, L. ten. (n.d.). De Religieuze Lacune : Cultureel-Religieuze referentiekaders in de hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel in Nederland.
- Entzi, H. (2014). Bootvluchtelingen stellen solidariteit in EU op de proef, *30(8)*, 1–4.
- Fedasil. (2013). Hervestiging van vluchtelingen in België [Overheidsinstelling]. Retrieved May 15, 2015, from <http://www.hervestiging.be/>
- Haans, T. (2005). God zal voor me zorgen. Studiedag Pharos. Utrecht, 9 december 2004. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 31(4), 210–212.
- Hoffman, E. (2009). *Interculturele gespreksvoering: theorie en praktijk van het TOPOI-model*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Hofstede, G. (1991). *Allemaal andersdenkenden: omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam: Contact.

- Houwen, M., & Deenik, J. (2012). Psychomotorisch lichaamsgericht behandelaanbod voor volwassenen met psychosociale problematiek met licht tot matige stemmingsstoornissen. Nederlandse vereniging voor psychomotorische therapie. Retrieved from: http://www.vaktherapie.nl/userfiles/files/Producten/2012_06_05_Psychomotorisch_lichaamsgeric ht_behandelaanbod_voor_volwassenen_met_psychosociale_problematiek.pdf
- Khawaja, N., White, K., Schweitzer, R., & Greenslade, J. (2008). Difficulties and coping strategies of Sudanese refugees: a qualitative approach, *45*(3), 489–512.
- Louage, N., LUCAS, & Caritas Internationaal Hulpbetoon. (2003). *Asielbeleid: gevolgen voor leven en welzijn van de asielzoeker*. Antwerpen; Apeldoorn: Garant.
- Louis, W. R., Duck, J. M., Terry, D. J., Schuller, R. A., & Lalonde, R. N. (2007). Why do citizens want to keep refugees out? Threats, fairness and hostile norms in the treatment of asylum seekers. *European Journal of Social Psychology*, *37*(1), 53–73.
- Maddern, S. (2004). Post-traumatic stress disorder in asylum seekers. *Nursing Standard*, *18*(18), 36–39.
- Meireman, K. (Ed.). (2004). *Tussen aanvaarding en weerstand: een sociologisch onderzoek naar houdingen tegenover asiel, opvang en migratie*. Gent: Academia Press.
- Mooren, G. T. ., & Schoorl, M. (2008). *Beter beginnen: een psycho-educatief programma voor vluchtelingen en asielzoekers*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Nackom, R. (2010). Welbevinden op school. brandpunt. Retrieved from http://www.coc.be/files/articles/.342/bp9_pedagogiek.pdf
- Neuliep, J. W. (2009). *Intercultural communication: a contextual approach* (4th ed). Los Angeles: Sage.
- Nunez, C., Nunez Mahdi, R., & Popma, L. (2010). *Interculturele communicatie: van ontkenning tot wederzijdse integratie*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Onderzoeksteam MARS. (n.d.). *Beleidsamenvatting Meertaligheid Als Realiteit op School (MARS)*. Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Retrieved from http://www.ond.vlaanderen.be/obpwo/rapporten/MARS/MARS_Beleidsamenvatting_FINAAL_JAN_2016.pdf
- Oosterbaan, A. (2014). Vluchtelingen hebben meer nodig dan een huis. Een onderzoek naar de stress-welzijn relatie onder hervestigde vluchtelingen in Nederland: de rol van zelfredzaamheid, sociale ondersteuning en sense of belonging. Retrieved from <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/297959>
- Pinto, D. (2007). *Interculturele communicatie: een stap verder*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Platts-Fowler, D., & Robinson, D. (2011). *An Evaluation of the Gateway Protection Programme* (p. 42). Sheffield: Centre for Regional Economic and Social Research & Sheffield Hallam University.
- Prins, B. (2013). (Hoe) Bestaat cultuur., (2), 104–108.

- Rengers, N., Geerlings, P., & Cortooms, R. (2015). *Meedoen: Een onderzoek naar participatie, welbevinden en begeleiding van hervestigde vluchtelingen* (p. 84). Rijswijk: Centraal orgaan opvang asielzoekers.
- Robinson, D., Walshaw, A., Uwimana, M., Bahati, B., Reeve, K., & Bashir, N. (2010). *Evaluation of the Trans-national Resettlement Project: UK and Ireland* (A Report Commissioned by UKBA) (p. 43). Sheffield: Centre for Regional Economic and Social Research Sheffield Hallam University.
- Roose, H., & Meuleman, B. (2014). *Methodologie van de sociale wetenschappen een inleiding*. Gent: Academia Press.
- Schrooten, M., Withaecx, S., Geldof, D., & Margot Lavent. (2015). *Trans Migratie - Hulp verlenen in een wereld van superdiversiteit* (Eerste). Leuven: acco.
- Shadid, W. A. . (2007). *Grondslagen van interculturele communicatie: studieveld en werkterrein*. [Deventer]: Kluwer.
- Sienkiewicz, H. C., Mauceri, K. G., Howell, E. C., & Bibeau, D. L. (2013). Untapped resources: Refugee employment experiences in Central North Carolina. *Work-a Journal of Prevention Assessment & Rehabilitation*, 45(1), 17–24.
- Spicer, N. (2008). Places of Exclusion and Inclusion: Asylum-Seeker and Refugee Experiences of Neighbourhoods in the UK. *Journal of Ethnic & Migration Studies*, 34(3), 491–510.
- Terlouw, I. (2015). God laat zijn werk niet los, 2(30).
- Tjin A Djie, K., & Zwaan, I. (2013). *Beschermjassen, transculturele hulp aan families*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- United nations high commissioner for refugees. (1996). Convention and Protocol RELATING TO THE STATUS OF REFUGEES. Geneva: UNHOR.
- van Bekkum, D., van den Ende, M., Heezen, S., & van den Bergh, A. H. (1996). Migratie als transitie: De liminele kwetsbaarheid van migranten en implicaties voor de hulpverlening.
- Van Leuven, S. (2014). *De hulpverleningsnood bij dove en slechthorende jongeren met psychosociale problemen* (Bachelorproef) (p. 79). West-Vlaanderen: Howest.
- Van Regenmortel, T. (2002). *Empowerment en maatzorg: een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven; Leusden: Acco.
- Vandenbempt, K., & Demeyer, B. (2003). *Beroepsprofiel Ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting* (p. 48). Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Vandevyvere, W., Depraetere, A., Karaman, Y., Brijs, E., Dessel, F. V., Uyttenhove, I., ... Deboscher, T. (2013). Inspiraties in het werken met mensen met een precair verblijfsstatuut. Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Retrieved from <https://www.kennisplein.be/Documents/Asiel%20en%20migratie/Inspiraties%20in%20het%20werken%20met%20mensen%20met%20een%20precair%20verblijfstatuut.pdf>

Deel 6: Bijlagen

Bijlage 1: Interviewschema

Introductie en kennismaking	
Introductie	<ol style="list-style-type: none">1. Vertellen dat ik hier ben voor mijn thesisonderzoek over hervestigde vluchtelingen. Duidelijk laten weten dat het gesprek anoniem is en dat het enkel gebruikt zal worden voor het onderzoek. De persoon mag op de vragen antwoorden wat hij wil en is niet verplicht om op alle vragen te antwoorden als het onderwerp bijvoorbeeld te gevoelig ligt. Duidelijk aangeven dat wanneer er iets niet duidelijk is voor de vluchteling, hij mag vragen om het nog te herhalen.2. Uitleggen aan de vluchteling dat het onderzoek niet gevoerd wordt om hem/haar te controleren. Het onderzoek is er om ervoor te zorgen dat hun stem ook wordt gehoord bij de hervestiging. Op deze manier kan de situatie van hervestigde vluchtelingen verbeterd worden. Als er kritiek komt op een welbepaald aspect van de hervestiging, dan zal niemand weten wie de bepaalde kritiek heeft geformuleerd tenzij de vluchteling dit zelf wil.3. Uitleggen en invullen van het 'informed consent'4. Belangrijk: vragen of het gesprek mag worden opgenomen (vanaf dan beginnen opnemen)
Kennismaking	<ol style="list-style-type: none">1. Welke nationaliteit heeft u?2. Wat is uw geboortedatum?3. Hoe lang bent u ondertussen in België4. Waar woont u momenteel?5. Hoe lang woont u waar u nu al woont?6. Wat is uw leefsituatie? (alleenwonend, samenwonend, inwonend bij de ouders,...).7. heeft u kinderen?8. Bent u religieus? Tot welke religie behoort u?

Topiclijst

Land van herkomst : algemeen

1. U bent vertrokken uit uw land van herkomst? Hoe is dat precies gelopen/ in zijn werk gegaan?
2. Hoe heeft u het vertrek ervaren?

Levensdomeinen

huisvestiging	<ol style="list-style-type: none">1. Hoe is het gesteld met uw huisvestiging? Kan je daar iets over vertellen...? (ervaringen, gemis)2. In welke mate heeft u zelf kunnen kiezen waar u bent gaan wonen? Wat vindt u hiervan? Waar had u graag gewoond? Waar woonde u vroeger?3. Waar en hoe ziet u uzelf wonen over een aantal jaar?
Werk	<ol style="list-style-type: none">1. Bent u momenteel aan het werk? Vertel me daar eens wat meer over...2. Wat voelt u zich daarbij? Zou je liever iets anders doen?3. Hoe was het zoeken naar werk (makkelijk gevonden, hoe heeft u dat gevonden, hulp gekregen, gevonden wat u wou, vroeger nog andere dingen gedaan, hoe komt het dat je verandert bent, discriminatie)?4. In welke mate is werk hebben belangrijk voor u (en familie)? Ja, waarom?5. Wat zijn uw toekomstplannen/verwachtingen nog omtrent werk ?
Opleiding en onderwijs	<ol style="list-style-type: none">1. Hoe is het gelopen op school?2. Had u graag verder gestudeerd? Hoe komt dat dit niet gelukt is?3. Volgt u momenteel een opleiding? Kan je mij daar wat meer over vertellen?4. Wat zou u graag nog in de toekomst studeren (verwachtingen)?
Vrije tijd en samenleven	<ol style="list-style-type: none">1. Hoe ervaart u het leven in jouw gemeente en in de Belgische samenleving? ->hoe ontspant u zich? Wat doet u in u vrijetijd, kan je mij daar wat meer over vertellen? Zijn er activiteiten waar u aan mee doet? Vrijwilligerswerk? Vriendenkring? (->Wat zijn uw ervaringen met racisme of discriminatie, stress en tijdsdruk?)2. Zijn er zaken die u mist in jouw gemeente of in de Belgische maatschappij

	(zoals gastvrijheid, verbondenheid , contact mensen andere achtergrond)? 3. Hoe zou jij je nog beter kunnen voelen in de maatschappij?
Gezondheid	1. Waarmee had u het moeilijkste toen u in België toekwam? 2. Kan u mij precies vertellen wat voor gezondheidsproblemen u heeft gekregen toen u bent toegekomen? 3. Hoe hebt u die problemen ervaren? 4. Wat voor hulp heeft u bij deze problemen gekregen? Kan u mij wat meer vertellen, hoe opgelost? 5. Wat voor hulpverlening vind u belangrijk hierbij? 6. Wat voor gezondheidsproblemen heeft u nu nog?
Inkomen	1. Wat voor inkomen heeft u? (OCMW, werk , werkloosheid, ziekte) 2. Wat vind u van het huidige inkomen? (Oke, om rond te komen??) 3. Wat zou u nog willen kopen moest u meer geld hebben?
Hulpverlening	
1. Toen u bent toegekomen, wat voor hulpverlening hebt u toen ontvangen? Kan u mij daar iets meer over vertellen? Hoe verliep dit dan... 2. Van wie heeft u hulp gekregen toen u in de gemeente kwam wonen (hulpverleners, eigen netwerk)? 3. Van wie krijgt u nu nog hulp? (Hulpverleners ->welke, eigen netwerk)? 4. Welke ervaringen heeft u precies met de hulpverlening (Problemen of allemaal goed gelopen?) ->Welke problemen ervaart u dan? (Communicatie? Te formeel? Luistert hij/zij) 5. Hoe is het contact met uw hulpverleners? 6. Wie heeft er u het beste geholpen? (Wat maakt dat zij u het beste hebben geholpen?) 7. Waar was u echt niet tevreden van? (Hoe komt dit dan?) 8. Wat is voor u een goede hulpverlener? 9. Als u raad kan geven aan hulpverleners, wat vindt u belangrijk? 10. Heeft u nu het gevoel dat u nog specifieke noden hebt? Zo ja, welke? 11. Stel dat u minister zou zijn; zin er zaken die u zou veranderen aan de situatie van hervestigde vluchtelingen (in hulpverlening en samenleving)	

Toekomst

1. Wat zijn uw plannen voor de toekomst? (leven hier opbouwen of na verloop van tijd terug gaan).
2. Wat voor gevoel krijgt u bij het denken aan de toekomst (angst, blij)?
3. Hoe ziet uw ideale toekomst er uit?

Bijlage 2: Informed consent

Geïnformeerde toestemming

Ik ondergetekende,,
verklaar hierbij dat ik, als participant aan een onderzoek van Laurens Coessens:

- (1) ben geïnformeerd over het onderzoek. Op elk ogenblik heb ik de mogelijkheid om bijkomende informatie te krijgen.
- (2) totaal vrijwillig deelneem aan het onderzoek, door een interview af te leggen samen met Laurens Coessens student aan de vakgroep Educatiewetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel.
- (4) de toestemming geef de onderzoekers om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren voor verschillende onderzoeksdoeleinden.
- (5) de toestemming geef om het interview op te nemen.
- (6) weet dat ik elk moment kan stoppen met het interview.
- (7) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen.

Gelezen en goedgekeurd te(plaats) op (datum)

Handtekening van participant:

Bijlage 3: Voorbeeld interview

De eerste vraag is ja welke nationaliteit heeft u?

Burundees.

Wat is jouw geboortedatum?

1977

Hoe lang bent u ondertussen al in België?

Bijna drie jaar. Ongeveer twee jaar en 7 maand.

Waar woont u momenteel?

In (gemeente) Y.

Hoe lang woont u nu al waar u nu al woont in deze gemeente?

Ja twee jaar en vijf jaar. Ja denk ik ja.

En hoe lang hebben ze dan verbleven in Sint-Truiden?

1 maand een half.

Wat is jouw leefsituatie? Wonen ze alleen? Wonen ze samen? Hebben ze ook nog kinderen? Allee wat is hun leefsituatie?

Drie kinderen.

En hoe oud zijn de kinderen?

Een tweeling van 14 jaar en dan nog een ander kindje van 10.

Oke tof, bent u religieus?

Ja katholiek.

Ok katholiek. Dan een paar algemene vragen over land van herkomst dus geen diepgaande vragen maar gewoon algemene vragen. Dus ze zijn moeten vertrekken uit hun land van herkomst. Kunnen ze mij kort schetsen waarom dat dit was? Niet de details als dat moeilijk is maar gewoon de globale situatie dat er in het land was. En hoe is dat precies in zijn werk gegaan? Naar waar zijn ze gevlucht?

Hij vraagt of het mogelijk is om stap voor stap te vragen wat je juist moet weten. Ze zijn vanuit Tanzania naar hier gekomen en niet van Burundi. Dus eigenlijk van het land waarvan ze komen, zijn ze gevlucht naar Tanzania. In Tanzania aangekomen waren ze eigenlijk van neen ga maar terug naar u land enz. Maar zij legden dan uit van wij kunnen niet terug naar ons land want daar is het ongunstig, daar is het oorlog of... alleszins dat is niet veilig voor ons om daar naar terug te gaan. Dus hebben ze dan eigenlijk gevraagd om toch naar hun te luisteren en om uit te leggen van kijk wij kunnen gewoon niet teruggaan. Dan heeft de overheid van Tanzania beslist, ok we gaan hier naar luisteren, we gaan daarvoor een oplossing proberen te vinden in de mate dat dit

mogelijk is. Dan hebben ze eigenlijk het antwoord gekregen van, kijk over zoveel jaren via papieren gaan jullie te weten komen... die gaan geholpen worden en die gaan niet geholpen worden. Over zoveel dagen gaat dat uithangen en dan komen jullie maar kijken wat jullie antwoord is. Dus op een dag... hing dat dan ergens op, die mensen zijn geholpen en die mensen niet. Dus dat werd echt gewoon geselecteerd op basis van, wat dat weet ik eigenlijk niet. En zij hebben dan de kans gekregen om naar hier te gaan. Sommigen mochten naar Canada gaan, sommige naar andere Westerse landen. Maar zij hebben dan de kans gekregen om toch naar hier te komen.

Ik ben blij voor hen.

Hahaha.

En hoelang zijn zij in Tanzania verbleven? Allee hoe lang hebben ze gewoond in Tanzania, in het kamp dan? Heb je het verstaan... hoe lang heb je daar gewoond?

1993

Vanaf 1993?

Ja vanaf 1993 zijn ze van Burundi naar Tanzania gegaan.

Hij spreekt: ja in Tanzania...

Ja min twee jaar he.

Hij: 20 jaar.

Ja ongeveer he...

Lange tijd...

Hij: Ja lang...

En hoelang hebben ze dan moeten wachten tot ze uiteindelijk naar België konden komen. Dus vanaf de aanvraag tot het moment dat ze naar België konden komen.

Dus heel dat proces is eigenlijk begonnen in 2012 en dan hebben ze eigenlijk het antwoord gekregen van kijk jullie mogen naar België gaan. En dan in April 2013 dan is de organisatie van België denk ik naar daar gegaan.

Fedasil?

Hij: Ja Fedasil, Sint-Truiden...

Dus in april dan is de organisatie Fedasil samen met Elisabeth, kan dat zijn? Ze zijn dan naar daar gegaan en hebben papieren moeten invullen enzo. Maar dan moesten ze nog wachten op het antwoord. Ze hebben die papieren dan mee naar België genomen. Ondertussen zijn zij dan nog daar gebleven en dan in juni zijn ze terug gekomen. Dus ze hebben een antwoord gekregen. Zie dat je in juni, de zoveelste klaar bent. En dan hebben ze het vliegtuig genomen in juni en dan zijn ze naar hier gekomen. Moet je ook welke datum exact.

Neen dat is oke haha.

Cijfers is niet mijn sterkte.

Neen dat is niet zo erg... het is gewoon om een globaal beeld te krijgen?

Ok.

Dan nog een vraag... hoe was het leven in het vluchtelingenkamp in Tanzania? Ik weet niet of hij daar iets wil over vertellen.

Dus heel dat gebeuren van dat vluchten, dat heeft ongeveer 12 jaar geduurd maar vier jaar hebben ze eigenlijk in dat kamp gewoond. Maar dat was echt... voor te eten waren dat de basisdingen, dus rijst, bonen, een beetje olie om te maken en that's it. En ze waren daar met super veel, dat verteld hij ook... dat ze echt met heel veel waren.

Dus vier jaar dan echt in het kamp gewoond en dan die andere 12 jaar dan meer zwerven van plaats naar plaats of?

Dus daar waren allemaal verschillende kampen. Dus op een dag konden zij in een kamp zitten en zeggen ze oké, we gaan naar daar en we gaan dat kamp sluiten en hup dan moesten ze naar een ander kamp en dan terug naar een ander kamp. Dus ze zijn altijd naar verschillende kampen moeten gaan. Maar er is altijd een moment geweest dat ze vroegen... de mensen die terug naar hun land willen gaan die mogen vertrekken. Diegene die willen blijven en volhouden, ja blijf maar... maar dit kamp gaat sluiten, jullie moeten naar een ander. En zo bleef dat gaan tot eigenlijk het moment dat ze in dat kamp zijn geweest waar ze dan het goede nieuws hebben gekregen en het proces hebben moeten afwachten.

Oke dat is goed. Dan de laatste vraag over hun verleden een beetje voordat we over gaan naar hun situatie in België. Hoe hebben ze het vertrek, allee heel hun geschiedenis ervaren en dan hun vertrek uit hun land van herkomst, aleja de rondreis tot uiteindelijk hun bestemming in België. Snap je de vraag?

Ja dus de vlucht of wat of heel het proces?

Ja heel het proces... Alles een beetje... de voorbije 20 jaar, hoe hebben ze dat ervaren en dan het vertrek?

Ok, dus het moment eigenlijk dat ze nog maar een licht puntje zagen van goed nieuws waren ze super blij en konden ze nachten niet slapen. Want er is een moment geweest ja, dat ze het ja antwoord kregen. Maar dan was het nog wachten tot het moment dat ze effectief naar hier konden. Dus die dagen hebben ze echt goed beleefd, maar wel onder stress... allee niet echt stress, maar eerder zenuwachtig zijn maar niet kunnen wachten. En ze waren echt super blij maar ik denk dat ze de vraag ontwijken, maar de mensen waren super blij eigenlijk.

Oke goed, nu gaan we over tot het leven in België, het leven hier... hoe dat het nu gesteld is en hoe ze de voorbije twee jaar alles een beetje hebben ervaren. Euhm... eerst, waar ik een aantal vragen over wil stellen is over het huis hier. Euhm... hoe is het gesteld met u huisvestiging? Kan hij daar iets meer over vertellen over zijn ervaringen met zijn huis. Hoeveel kamers dat hij heeft... wat hij daar precies van vindt? Wat mist hij precies aan zijn huis? Die dingen...

Dus eigenlijk zijn ze iets verder in de straat...een jaar geleden daar hebben ze gewoond. Hier wonen ze exact een jaar, van vorig jaar in januari. En dus ja de eerste keer dat ze hier binnen kwamen in dit huis. Dit huis is iets beter dan het andere, maar bon iets beter als in; ze zijn allebei wel goed. Ze vinden het hier super. Hij zegt ook de zon komt hier goed binnen, we hebben het hier goed. Ze hebben vier kamers. Dus perfect eigenlijk denk ik voor dit gezin. Ik denk niet dat ze nog iets nodig hebben. Ik denk dat ze al heel blij zijn met wat ze hier nu hebben.

Ik heb van Elisabeth van Caritas gehoord, dat de mensen zelf als ze gaan wonen in België dat ze zelf niet mogen kiezen waar dat ze gaan wonen. Wat vindt hij van het feit dat hij hier in (gemeente) Y is moeten gaan wonen? Had die liever in Wallonië gaan wonen, of in een stad in Brussel of in Gent? Is hij blij met het dorp of wat was zijn voorkeur om te gaan wonen?

Voor hun maakte het absoluut niet uit... als het maar niet terug naar daar was. Of dat ze nu in een dorp wonen, of in een stad of god weet waar. Dat maakt echt niets uit. Ze hebben nooit echt een voorkeur gehad en ze zijn heel blij dat ze hier wonen.

OK ok.

Ik moet naar de wc, moet ik dat vragen?

Ja ge kunt het vragen hé...

Ik durf niet goed, ik zal wel wachten.

Als je naar de wc moet gaan, dan moet ge het vragen.

(ik praat met vrouw) Je bent heel ziek... heb je griep, koorts?

Zij : Neen...

Ben je al naar de dokter geweest?

Ik moet rusten van de dokter.

Ik hoop dat je rap beter bent.

(niet verstaanbaar)

Hoe lang ben je al ziek, al lang?

Bijna twee jaar...

Bijna twee jaar amai dat is heel lang.

(man komt terug) Nederland is een moeilijke taal...

Nederlands is een moeilijke taal...

Maar een mooie taal. Nederlands is een mooiere taal dan Frans.

Spreek je ook Frans of enkel Nederlands?

Nee...Nee... Nee. Enkel Nederlands.

Hoeveel talen spreek je , Kirundi en Nederlands.

Kirundi, Swahili...

Swahili ook?

Ja... Swahili, Tanzania talen... ja ik spreek niet meer dan drie talen.

Dat is mooi. Ik spreek ook drie talen, Frans, Nederlands en Engels . Spreek je Engels?

Neen hahaha.

Engels vind ik een mooie taal.

Ja?

En Kirundi is ook een mooie taal om naar te luisteren... het is een speciale taal.

Maar Engels is een snelle taal... Maar Engels is mooi ja, Engels. Ik denk ja toekomst... ja Nederlands, ik ga proberen.

Ga je nu nog naar de Nederlandse les? Of is Nederlandse les gedaan?

Ja ik ga altijd naar de Nederlandse les.

Oke dat is goed .

(tolk komt terug zitten)

Is het gelukt?

Ja...

Dus de laatste vraag over hun huis hier... Waar en hoe zien zij hunzelf wonen over een aantal jaar? Denken zij hier te blijven? Of zouden ze graag verhuizen naar een ander huis of naar een ander dorp of ja...?

Oke... op dit moment vinden ze het hier heel goed. Maar dat hangt er eigenlijk een beetje vanaf, waar dat ze werk gaan vinden. Gaan zij werk vinden in Gent fzo, dan zou het misschien wel beter zijn om te verhuizen omdat het pendelen veel te ver is. Maar vinden ze werk dichterbij, zoveel te beter... dan blijven ze hier. Het is niet dat ze echt een bepaalde voorkeur hebben. Zij zijn eigenlijk afhankelijk van het feit... waardat ze kunnen gaan werken. En ze zijn daar ook OK mee. Ja ze wachten eigenlijk af.

Oke. En dan nog een laatste bijvraag. Dit huis is dat een huis dat ze huren of is dat van het OCMW? Is het een sociale woning of is het een gewoon huis?

Een sociale woning...

En de vorige ook?

Neen...

Dan hij heeft het eigenlijk al een beetje gezegd. Over werk... omdat hij momenteel nog op zoek is naar werk. Kan hij daar iets meer over vertellen? Wie helpt hem daarbij en hoe lang is hij al op zoek?

Ze zitten nu nog op school eigenlijk dus dat proces van werk te zoeken... dat is er nog niet. Vanaf het moment dat ze afgestudeerd zijn of klaar zijn met school, dan gaat het proces komen en inschrijven bij de VDAB en solliciteren.

Ok en plakt daar een termijn op? Dat dit proces is afgelopen of gaat dit zijn eigen uitwijzen?

Dus in maart loopt eigenlijk de opleiding af. En dus pas gaan ze hun inschrijven in de VDAB en gaat het proces beginnen.

Oke goed, hoe voelt hij zich daarbij? Bij het feit dat hij momenteel nog niet kan werken? Dat hij momenteel de taal nog moet leren en dat hij nog niet echt kan werken.

Ze vinden dat eigenlijk goed, dat ze eerst een opleiding krijgen om de taal te leren want hij wil heel graag gewoon de taal spreken zoals ik en gij. En dat hij dan pas kan gaan werken. Dus eigenlijk heeft hij daar vrede mee op dit moment, dat hij nog niet kan gaan werken... want hij kent de taal nog niet. Dus voor hem is dat veel beter, ten eerste die opleiding.

En dan naar de toekomst... welke job zou hij heel graag doen? Wat wil hij graag van werk doen? Zijn toekomst, hoe ziet hij die precies op vlak van werk?

Hij: Ik wil graag persmaken?

Persmaken?

Paletten maken...

Tolk: Ik weet het niet...

Kan je het nog eens zeggen?

Hij: Is geen probleem. Ikke schrijven. Schrijven is moeilijk he hahaha.

Pelets maken? Ja het is wat ik dacht

Tolk; Wat is dat? Ik ken dat niet...

Ja paletten maken, ja zo van die houten...

Tolk: aahja houtbewerking zoiets ...

Ja je kan het hem eens vragen of het met hout is hé.

Tolk: Ja hoe zeg je dat, op het internet kan je het beter zien. Maar op het internet kunt ge het beter zien. Het is iets met verwarming maken. Ik denk dat we allebei mis zijn. Ik weet het eigenlijk niet goed.

En hoe komt dat hij dat wil doen?

Ja om dat dit eigenlijk het gemakkelijkste is, en het handigste is. En dat dit niet zo moeilijk is en dat hij dit wel aankan. Dat het niet te hoog gegrepen is.

En hoe lang zou die opleiding zo wat duren, heeft hij daar al met de VDAB al over gepraat?

Dus eigenlijk van het moment dat de opleiding gedaan is en dat ze daar aan gaan beginnen. Dan pas gaat hij de hele informatie horen, dus hij heeft er nog geen informatie over gehad.

Ok ja euhmm.... In welke mate is werk belangrijk voor hem en voor zijn familie?

Dus dat is heel belangrijk eigenlijk om geld te verdienen eigenlijk, ook voor hun... het gemakkelijker te maken... we willen eens dat doen, wij willen dit voor in ons huis. Maar als je geen werk hebt dan gaat dit niet hé!

Dan de laatste vraag. Hoe lang hoopt hij dat de hele zoektocht naar werk, ongeveer gaat duren? Op welke termijn hoopt, hij dat hij gaat kunnen werken?

Dus... hij zegt, dat hij sowieso zijn certificaat, dus zijn diploma eigenlijk wilt hebben voordat hij eigenlijk kan gaan werken. Omdat hij wel al heeft gehoord en goed genoeg beseft dat je zonder certificaat enzo... je toevallig een job kunt hebben. Maar als dat gedaan is, dat het dan weer zoveel moeilijker is om een ander werk te vinden. Dus hij wil eerst wachten op het certificaat. Dan weet hij ook dat mensen van de organisatie of de VDAB enzo... hem wel eerst in het begin gaan helpen om een job te vinden. Dus hij heeft er eigenlijk niet echt een idee van, hoe lang dit gaat duren. Ik denk dat dit voor hem gewoon een proces is dat zal gaan... Ik denk niet echt dat hij echt beseft dat dit echt lang kan duren.

Oke, dan nog een vraag. Heeft u nog andere verwachtingen, nog een andere visie op de toekomst op vlak van werk? Wilt die misschien nog andere dingen, aleja welk werk wil die echt over 10 jaar? Is dat pelets, om zijn dat nog andere dingen?

Hij zegt misschien kunt ge beter voorbeelden geven, op vakantie gaan bedoeld ge zo of gewoon?

Nee nee nee...gewoon echt puur op vlak van werk ? Hij heeft een voorbeeld van werk dat hij nog graag zou willen doen, zijn er nog andere dingen van werk die hij zou willen doen, bijvoorbeeld andere opleidingen te doen als voorbereiding om iets anders te doen of is het echt dat wat hij wil doen?

Als hij kon dan wou hij zoveel opleidingen doen, maar zij hebben gehoord dat ze maar 1 opleiding mogen en kunnen doen , dusja dan kiest hij voor dat. Maar als hij eigenlijk kon en als hij kon kiezen dan zou hij 1001 opleidingen kunnen doen.

Dus hij heeft eigenlijk gekozen voor de opleiding dat hij zelf het interessante vindt?

Ja, absoluut.

Dan een aantal vragen over opleidingen en onderwijs, dus meer specifiek over de Nederlandse les dat ze hebben gekregen. Ja hoe gaat het nu op school, met hem in de Nederlandse les?

Ja oke, dus in het begin als ze naar school kunnen zijn ze een beetje schuw en ze wisten niet goed, hoe of wat. Moogt ge wel praten met de die, moogt ge wel praten met die. En dan is dat beter en beter gegaan en ook hij zegt als ik kon, da zou ik elke dag naar school gaan en blijven gaan. Bijvoorbeeld nu is het weekend, dan heeft hij zoiets van een dag minder dat ik niet kan leren en dat ik niets kan bijleren. Voor hem is het heel goed en vindt hij het leuk op de taal te leren. Maar hij heeft ook zoiets van soms lukt het niet en soms is het zo moeilijk om iets in mijn hoofd te krijgen. Hij wou dat er zo een wonderpilletje bestond om alles in zijn hoofd te krijgen omdat het veel is en omdat Nederlands geen gemakkelijke taal ook niet is hé.

Hij zegt dat hij niet elke dag naar school gaat, hoe zit het dan precies? Welke dagen kan hij niet naar school en hoeveel keer per week en van wat uur tot wat uur gaat hij?

Dus van maandag tot donderdag van 's ochtends tot 12 uur... halve dagen

Dus vier dagen?

Zij (zijn vrouw) heeft langere dagen, zij gaat echt van 9 tot half 4, zoals een gewone schooldag eigenlijk maar nu dat ze ziek is kan ze dat niet doen.

Hoe ervaren ze de lessen precies? Welke dingen vinden ze goed aan de lessen? Op dat vlak kan het misschien nog beter, zodat ze misschien nog sneller Nederlands zouden kunnen leren. Hoe ervaren ze de lessen? En wat...

Vinden ze minder goed?

Ja wat kan beter?

Ja dus bijvoorbeeld ze hebben zo van die luisteroefeningen maar omdat wij kei snel praten en soms ook met een accent. Het hangt er ook vanaf... zij hebben zoiets van ja praat een beetje langzamer want wij verstaan dat niet. Dat vindt hij dan ook wel heel moeilijk. Dus luisteren en dan een zin maken, dan weet hij niet goed... moet dit woord hier komen of moet dat op het einde. Echt een zinsbouw maken dat is echt moeilijk op basis van de dingen die ze horen?

Heeft hij het gevoel dat als ze bijvoorbeeld te snel gaan, dat hij daar met zijn leerkracht over kan praten?

Oke, zij hebben wel de mogelijkheid om te zeggen dat het te snel gaat voor hun, maar bijvoorbeeld ze zitten ook met mensen in de klas die wel Frans of Engels kunnen. Dus als zij moeilijkheden hebben, dan kan de leerkracht het nog vertalen naar een andere taal die zij ook kunnen. Dan geraken die op zicht wel nog verder. Maar hij bijvoorbeeld, hij kan geen Frans of Engels... dus verstaat hij het niet dan verstaat hij het niet...

Dan is het zo?

Ja voor hem is het eigenlijk wat moeilijker.

Je praat wel goed Nederlands, voor wat je zegt. Je verstond mij goed aan de telefoon?

Hij :(lacht) Ja soms gaat het beter...

En met hoeveel zitten ze dan zo in de klas?

Ja met 13, ongeveer.

Heeft hij na de lessen... heeft hij thuis nog veel werk, huiswerk. Hoe zit dat precies?

Ze krijgen wel huiswerk, maar soms is dat zo onduidelijk dat ze echt gewoon het papier blanco moeten teruggeven omdat ze het niet hebben begrepen.

Het is dan onduidelijk in de zin dat ze het niet goed hebben begrepen?

Dus er zijn zo bepaalde dingen... ze krijgen een opdracht en er zijn bepaalde dingen die ze niet begrijpen en die wel essentieel zijn en dan ja begrijpen ze heel de vraag niet. Dus soms maken ze ook gebruik van het internet, bijvoorbeeld google vertalen... en dan typen ze dat woord in. Maar waarschijnlijk omdat Nederlands zo letterlijk wordt vertaald, dan wordt de vraag helemaal vervormd.

Google vertalen is niet zo goed....

Hij: ja niet zo... soms zo is gebruiken.

Ik gebruik het ook soms zo voor Frans, als ik Frans moet verstaan en ik begrijp het niet zo goed... google vertalen dan. Dan nog een vraag. Zijn ze in Burundi naar school geweest, hebben ze daar een opleiding gevolgd?

Neen ...

En ook in de vluchtelingenkampen niet?

Oke dus in dat kamp zelf waren er mensen zoals hun, die zeiden van ik ga nu leerkracht zijn. Wie wil leren schrijven en lezen; kom dan maar naar mij, maar ze moesten die wel betalen. Zij hebben dat wel gedaan in die kampen, maar ja er was een periode dat ze zeiden 'dit kamp sluit en hup ze moesten naar een ander kamp'. Dan begon dat weer opnieuw en zo verder en verder. Dus in de mate dat ze dat hebben geleerd, hebben ze dat wel gedaan in die kampen.

Dus het is eigenlijk de eerste keer dat ze echt zo onderwijs volgen zoals in België?

Dus ja voor hun is het de eerste keer dat ze hier een opleiding volgen inderdaad en ze vinden dat heel goed en ge hebt dan mensen van hier die bijvoorbeeld niet naar school willen gaan. Zij zijn echt heel heel blij. Hoe rapper dat ze het kunnen leren, hoe beter.

Oke dat is heel mooi. Dan oké, genoeg vragen over school. Dan nu meer over het leven hier in (gemeente) Y, of gewoon groter in België, in het algemeen? Hoe ervaren ze het leven hier in (gemeente) Y, wat vinden ze hiervan, van wonen hier en waarom vinden ze dat dan misschien goed of slecht?

Hij: Gemeente Z!

Gemeente Z, aah oke.

Ja ze wonen hier heel graag en ze krijgen ook hulp van de mensen rond hun. Ze gaan hier ook naar de kerk en als er bijvoorbeeld plaatsen zijn waar ze naartoe moeten gaan en die ze niet kennen , dan krijgen ze wel hulp van hier en daar. Dus ze zijn heel tevreden.

En ze gaan naar de kerk, dat is hier in gemeente Z of?

Hij: ja hier in Gemeente Z.

**Oke, ja hoe ontspant hij zich... wat doen ze in hun vrijetijd buiten dan naar de kerk gaan?
Kan hij me daar iets meer over vertellen, over zijn vrijetijd... wat hij doet in het weekend of als hij geen les heeft?**

Dus in hun vrijetijd gaan ze vooral zo naar andere steden zoals Antwerpen of Dendermonde en Sint-Niklaas enz. Om de rest eigenlijk, de omgeving te leren kennen. Zo brengen zij hun weekends door. Dus , soms gaan zij ook naar Brussel of zo en gaan zij op bezoek bij de mensen met wie ze naar hier zijn gekomen of die mensen komen dan hier ook zo soms.

Dat zijn dan de mensen die in gemeente A en in gemeente B wonen?

Hij: ja Zaventem...

Zijn dat alle mensen ook die via hervestiging naar hier zijn gekomen?

Ja dat zijn dus dezelfde mensen, die met het zelfde programma. Ze waren ongeveer met 30 maar die zijn dan verspreid over het land en die gaat hij dus bezoeken en andersom.

Ja dat zijn de mensen waar ik ook nog een interview mee doe, bij hen ben ik al geweest

Hij: hahaha (lacht).

Zit hij soms in bepaalde organisaties of gaat hij soms iets drinken op café, of?

Dus als ze bijvoorbeeld na de kerk gaan, er zijn mensen van hier die zeggen kom ga mee eentje drinken fzo. Dan gaan ze wel mee... maar zelf op hun eigen iets gaan drinken, dat hebben ze nog niet gedaan.

Hebben ze dan vaak contact met mensen van hier in de buurt? En dan bedoel ik niet de mensen waarmee ze naar hier zijn gekomen, maar gewoon...

De mensen die hier echt wonen?

Ja de mensen die hier echt wonen.

Dus euh... zij hebben wel contacten maar bijvoorbeeld ja de mensen zijn hier verschillend... er zijn mensen bijvoorbeeld die je tegen komt op straat en dat je zege 'ah hallo' en dat ze u terug begroeten enzo. Maar je hebt ook mensen die gewoon, dat je die begroet en dat ze doen alsof ze u niet kennen of zelfs uitgelachen worden of gewoon niks zeggen en totaal negeren.

Hebben ze dan echt al situaties meegemaakt, waar ze in aanmerking zijn gekomen met racisme en discriminatie, die dingen?

Ze zeggen dan bijvoorbeeld, ze hoeven daar niet perse de taal voor te kennen, maar zij voelen ook wel wanneer ze worden uitgelachen. Ze zeggen niet echt iets precies... ze roepen niet naar hun. Het is eerder gewoon, kijken en lachen.

Ja dat is niet leuk natuurlijk...

Hij: hahaha (lacht)

Dan gewoon als ze naar de kerk gaan, is dit dan elke zondag of?

Ze hebben eigenlijk 1 pastoor voor hier waar dat ze wonen... (gemeente) Y en (gemeente) X. Ik denk dat in (gemeente) X en (gemeente) Y op zondag kopen en hier komen ze op zaterdag. Om 6uur gaan ze naar de mis, hier is dat gewoon op zaterdag.

Ze zijn echt katholiek dan? Want veel mensen die ik al heb bevraagd zijn protestant.

Ja katholiek.

Zijn er zaken die hij zelf mist hier in de gemeente? Zaken die hij misschien wel belangrijk vindt... wat hij graag zou willen doen, bijvoorbeeld bij een sportclub zijn. Of ja zaken die hij eigenlijk echt wel belangrijk vindt... dat hij graag zou willen.

Dat de gemeente zou moeten hebben?

Ja...

Hoe noemt het hier?

(gemeente) Z. Of een treinstation, of mensen die vriendelijker zijn, of dat er meer te doen is...

Zijn vrouw bijvoorbeeld gaat naar een fitness centrum in (gemeente) Y. De kinderen spelen voetbal of in de Chiro... maar hij heeft het veel te druk met school, en dat is zijn prioriteit voordat hij gaat nadenken over wat er nog beter zou kunnen zijn hier in het dorp.

Nog een vraag dat er een beetje bij aan sluit. Hoe zou hij zich nog beter kunnen voelen hier in zijn gemeente? Hij zegt al dat hij blij is dat hij hier woont en dat het hier tof is, maar hoe zou hij zich nog beter kunnen voelen?

Ja dus toen hij in zijn land was, of in dat kamp alleszins... speelde hij veel voetbal met andere mannen op straat of op een veld en dit en dat. En hij zou heel dat leuk vinden om dat hier ook te doen en om zich dan aan te sluiten in een voetbalclub, voor volwassenen dan.

Is dat een plan van hem, om naar de toekomst meer zo... die zaak op te nemen? Om naar organisaties te stappen of misschien vrijwilligerswerk te doen?

Ja dat is het enige eigenlijk dat hij graag zou willen doen... voor de rest heeft hij niet echt plannen.

Ben je een goede voetballer?

Hij: ja vroeger ja haha

Ja, nu niet meer?

Ik heb ook nog voetbal gespeeld, ook in een voetbalclub.

Hij: ja voetbal is goed haha.

Wat is jouw positie? Waar speel je het liefste? Aanval, middenveld, ...

10

10?

Of 6, of 8 ...

Jij wil overal spelen haha.

Hij: Vroeger ja veel... maar nu en beetje moe haha

Afrikanen kunnen goed voetballen hé...

Ja ja ja...

Beter als Belgen...

Ja haha, veel sterker en (onverstaanbaar woord)

Goed. Dan zijn er nog dingen die jij over jouw leven hier zou willen toevoegen of is het goed? Dingen die ik niet heb gevraagd, waar hij nog aan denkt?

Hij vraagt zich eigenlijk af... ja hij heeft een vraag naar u toe. In verband met de opleidingen, want zij hebben hem bijvoorbeeld zoals ik daarjuist zei , verteld dat er maar één opleiding mogelijk is hier in België? Maar dat is toch niet waar? Hij vraagt zich af of hij meerdere dingen kan doen later bijvoorbeeld ja... hij heeft meerdere voorkeuren, maar hij beperkt zich tot één iets omdat dit hem zo gezegd is.

Je kan zeggen dat ik denk, maar ik weet het niet... dat hij best met zijn vraag naar Elisabeth gaat en dat hij daar met veel plezier op zal antwoorden. Ik denk gewoon dat het feit is dat ze hem een opleiding laten doen zodat hij daarna kan gaan werken en als hij werkt dat hij daarna wel nog iets er bij kan doen of tijdens dat hij werkt. Ik zou het raar vinden moest dat niet mogen, maar in ieder geval Elisabeth...

Zal daar meer...

Zal daar meer over weten. Ik ben hier meer om die interviews te doen. Ik ben enkel daarmee bezig, ik weet niet echt alles gedetailleerd. Je kan hem zeggen dat ik het haar ook altijd wel eens wil vragen, als ik haar zie.

Hij was eigenlijk aan het zeggen van... op school hebben ze dan die bepaalde uren Nederlands, je komt thuis en je hoort dat niet meer. Terwijl dat, als hij zijn certificaat heeft... en hij gaat werken. Dan hoort hij dat constant, dag in dag uit . En hij denkt dat het dan gemakkelijker gaat zijn om de taal te leren. Wat hier een heel groot probleem is... omdat ze mensen willen aannemen als ze heel goed Nederlands spreken. Maar hij heeft ook zo iets van, ik leer dat dan wel op school. Als je op u werk zit, plus de accenten, plus de manier van spreken is helemaal anders dan op school. Dat wou hij er nog aan toevoegen.

Oke dat is goed. Dan een aantal vragen over gezondheid? Waarmee had hij het moeilijkste toen hij in België toekwam?

Op basis van gezondheid?

Ja op basis van gezondheid, maar ook in het algemeen... zijn gevoelens misschien... bijvoorbeeld een andere cultuur of zich helemaal alleen voelen. Ik zeg maar iets hé, het is niet dat dit zo is. Maar hoe voelde hij zich op vlak van gezondheid toen hij toe kwam in België? Dus fysiek en mentaal eigenlijk he...

Waar dat zij het bijvoorbeeld moeilijk mee hebben is bijvoorbeeld, hier is het heel koud. Vanaf het moment dat het koud begint te worden, wordt ge ziek zoals zij nu is op dit moment. Wat ze dan ook moeilijk vinden bijvoorbeeld, als je naar de dokter gaat... probeer maar eens uit te leggen wat je hebt als ge de taal niet spreekt. Voor de kinderen is dat makkelijker, ze kunnen die daar afzetten, zij spreken Nederlands en zij kunnen hun plan wel trekken... maar voor hun is dit wel vrij moeilijk.

Oke, heeft hij bepaalde gezondheidsproblemen gehad, toen hij toe kwam in België... bijvoorbeeld moest die vaak naar de dokter?

Zij hebben...vanaf het moment dat ze hier in België aankwamen, zijn ze getest geweest op bepaalde ziektes en zo van die dingen. Diegene die ziektes hadden, kregen medicaties, vaccins en zoveel, maar zij hadden eigenlijk niks, buiten dan de gewone dingen zoals nu de grip, of hoesten eens hier en daar. Maar voor de rest hebben ze geen ziektes.

Euhm dan... hij gaf het daarstraks al een beetje aan. Als ze naar de dokter gaan, is het moeilijk om duidelijk te maken wat er scheelt precies. Kan hij beroep doen... ik had gehoord via Caritas dat er soms een tolk kan overkomen om te helpen? Kan er dan gecommuniceerd worden zo of is dat echt ene probleem dat moeilijk is?

Toen ze net toekwamen hier moesten ze wel beroep doen op iemand die meekwam om te vertalen enzo. Maar nu naarmate dat ze hier langer zijn, gaat het wel beter en proberen ze met handen en voeten eigenlijk uit te leggen wat ze hebben... bijvoorbeeld voor haar ook, de dokter komt straks naar hier. Zo heb ik het begrepen. Ze doen dan de gewone zegjes 'hallo, alles goed en waar heb je pijn'. Allee, ze kunnen hun plan wel trekken?

Alle dat is goed... dan misschien even terug op het gevoelige thema. Ze hebben al aangegeven, het is ook duidelijk dat er in Burundi heel veel is gebeurd... We moeten dat niet weten. Maar hebben ze het gevoel dat als ze daar nood aan hebben om met iemand erover te praten, dat het aanbod al is gedaan? Hebben organisaties daar al bij stil gestaan? Hebben ze die mogelijkheid al gekregen? Vinden ze dat daar genoeg is bij stil gestaan?

Zo heel oppervlakkig vertellen bijvoorbeeld, zonder er echt dieper op in te gaan... dat gaat wel. Maar bijvoorbeeld Elisabeth en nog iemand anders denk ik van de organisatie. Zij hebben al geprobeerd om dieper en dieper in het gesprek te gaan, maar zij hebben dat altijd eigenlijk afgeblokt en echt gezegd dat ze dit niet willen omdat ze daar ook echt nachtmerries van krijgen of, het moment als ze daar over praten, die dag zelf als ze gaan slapen... dat het wat moeilijker

gaat. Dus voor hun is dat absoluut niet nodig, omdat terug boven te halen. Oppervlakkig er over praten, dat gaat wel... maar dieper er op in gaan... dat is ook niet nodig en ze hebben daar geen nood aan ook niet.

Oké, dan moeten ze dat zeker zo houden... als ze hun daarbij het beste bij voelen. Zijn er nog zaken op vlak van gezondheid, 'k weet ni, misschien andere dingen in België die hem ongelukkig maakt. Of waarvan hij denkt, daar zou nog iets aan mogen gedaan worden, zijn er nog zaken die hij belangrijk vindt... gewoon in het algemeen op vlak van gezondheid?

Dus euhm... van waar zij kwamen. De ziekte malaria was daar echt heel aanwezig, zal ik zo zeggen. Veel mensen die daar aan stierven. Dus meestal als ze naar de dokter gingen, was het dat dan. En hebben ze heel vaak van die klachten zoals nekpijn of rugpijn. Zij hebben dan zoiets van... hier in België doen ze van aahja uw temperatuur meten, geen koorts, pak een pijnstillerke, rust een beetje en dat zal dan wel goed zijn. Zij bijvoorbeeld is nu ziek en ze heeft moeten overgeven. Maar zij denken dan ziek zijn en overgeven... dan met de ziekte malaria dan. Dan gaan ze naar de dokter en dan zegt ze van... Ah ik denk dat ik malaria heb... maar dat bestaat hier niet. Voor hun is dat om dat te accepteren en moeilijk om te begrijpen, omdat het daar zo aanwezig is. En dat wij hier gewoon droog zeggen dat bestaat hier niet. Dat is moeilijk om te begrijpen. Zij heeft nu bijvoorbeeld moeten overgeven en zij is er echt van overtuigd dat ze malaria heeft, maar dit is niet zo. De dokter gaat straks nog eens terug komen en dan zullen ze... Hij zei ook als ik bijvoorbeeld nekpijn of rugpijn heb wat ook te maken kan hebben met stress... dat ze niet een volledig onderzoek kunnen doen. Vanaf het moment dat je geen koorts of dit en dat hebt, dat ze bij de dokter eigenlijk niet veel doen.

Leven ze dan in angst? Dat hij schrik heeft dat het iets ergers is dan dat de dokter zegt? Is dat dan angst voor iets groter of malaria of iets anders?

Neen dat hebben ze niet. Want ze hebben wel zoiets van, de dokter in hun ogen weet alles. Als die zegt bijvoorbeeld ja jij hebt dat. Dan nemen ze dat ook wel aan. Dus dat trekken ze niet echt in twijfel neen... ze hebben dan wel niet echt schrik dat ze iets heel ergs hebben.

Maar ze vinden het wel jammer dat er dan bijvoorbeeld niet meer onderzocht wordt?

Zij hebben wel zoiets van... ze hebben de dokter gebeld. Ze heeft medicatie gekregen en de medicatie is op maar ze is nog altijd ziek. Dus hij heeft zoiets van... laat mijn vrouw helemaal onderzoeken door middel van scans, of echo's of weet ik veel wat, in het ziekenhuis omdat ze nog altijd ziek is. Op dit moment maken ze zich wel zorgen omdat de medicatie niet heeft geholpen.

Is dat iets dat vaker gebeurt, dat ze ziek zijn of? Vaak het zelfde soort ziek, of is het nu uitzonderlijk één keer?

Ja dus vanaf het moment dat het eigenlijk kouder begint te worden en het winter wordt... dan gebeurt dat wel vaker.

Oke oke goed. Nog een laatste vraag over gezondheid? Kan hij dat ook tegen zijn dokter zeggen, die bezorgdheden rond meer onderzoek? Kan hij daar met zijn dokter over praten? Voelt hij zich daar goed bij, bij die dokter?

Dus om te antwoorden op u vraag. Zij hebben wel het gevoel dat ze dat kunnen zeggen tegen hun dokter maar nu bijvoorbeeld, de eerste afspraak. De dokter is dan geweest... ze hebben dan medicatie gekregen. En ze hebben wel gezegd, na zoveel weken als het dan nog niet beter is. Dan gaat er denk ik een specialist naar kijken, of misschien naar het ziekenhuis dat weet ik niet. Maar ze hebben wel het gevoel dat ze dat daar tegen kunnen zeggen. Maar nu zijn ze eigenlijk gewoon aan het afwachten omdat ze zoveel tijd hebben gekregen.

Oke goed, dat is alles over gezondheid. Nu iets meer over hun inkomen. Wat voor inkomen hebben ze nu momenteel? Ik denk dat dit OCMW is... Je kan het navragen?

Hij : ja OCMW.

Een leefloon eigenlijk... ja.

Wat vinden ze van het huidige inkomen dat ze hebben?

Ja ze komen rond, ze hebben het al met minder moeten doen dus ze komen echt wel rond.

Wat zouden ze misschien nog willen kopen als ze mee geld zouden krijgen, welke dingen zou hij dan nog belangrijk vinden om te kopen?

Dus vanaf dat hij eigenlijk meer geld heeft, of zou hij beginnen werken. Het eerste wat hij zou kopen , is een auto om sneller van daar naar daar te gaan. Of naar zijn werk te gaan of de kinderen naar school brengen, van die dinges. Misschien later in de toekomst, een huisje kopen of echt de essentiële dingen?

Hoe doet hij het dan nu allemaal? Vaak het openbaar vervoer, de bus enzo?

Ja de bus.

Er is hier geen trein?

Ja neen, tram en bus... dus het openbaar vervoer

Oke, dat zijn een beetje de vragen op de verschillende domeinen had. Nu wat meer vragen over de hulpverlening dat ze hebben gekregen op de verschillende domeinen, maar ook daar afzonderlijk van. Als ze zijn toegekomen in België, wat voor hulpverlening hebben ze toen allemaal gekregen? Kan hij daar iets mee over vertellen en hoe dat dit dan precies verliep?

Fedasil, caritas en OCMW ja...

En euhm... van die drie verschillende hulpverleners? En van wie krijgt hij momenteel nog hulp?

OCMW en Caritas.

Oke goed, welke ervaring heeft hij precies met de hulpverlening dat hij heeft gehad. Dus welke ervaring heeft hij met OCMW, met Caritas met Fedasil. Is altijd alles goed verlopen of zijn er ook eens problemen geweest?

Hij zegt dat alles heel goed is verlopen en dat er niet echt minpuntjes waren.

En hoe komt dat hij dat dan zo goed verlopen vindt? Wat vindt hij belangrijk dat ze hebben gedaan bijvoorbeeld dat zo goed was of wat maakt dat de hulpverlening zo goed was ja?

Dus wat dat voor hun echt goed is verlopen en ervoor heeft gezorgd dat ze hier zo gelukkig zijn is bijvoorbeeld toen ze daar in dat kamp waren, er zijn heel veel dingen dat ze hebben gemist. Bijvoorbeeld je kreeg wat je kreeg voor te eten, je moest eten wat de pot schafte. Soms hadden ze een goed gevoel over kip, of varkensvlees, of runds, dat ze daar bijna over dagdroomde, van hoe zou het zijn als ik dat terug kan eten en dit en dat en dat ze daar eigenlijk naar verlangde. Vanaf het moment dat ze eigenlijk hier kwamen, dan waren ze van... op het moment dat we dat krijgen en dat. Ze verlangde daar echt zo hard naar. Dan hebben ze eerst van de organisatie eten gekregen, iedereen zat daar. Ze hebben gedanst en gezongen en echt feest gemaakt eigenlijk. Zij hebben hem bijvoorbeeld leren te trein nemen, leren te trein uren zien, de tram nemen. De eerste keer zijn ze meegegaan om alles te laten zien. En dat is voor hun...ze hebben dat zo positief ervaren eigenlijk dat dit er echt voor heeft gezorgd dat ze hun iets of wat thuis voelen en hun beter voelen en zo van die dinges.

Oke dat is mooi!

En bijvoorbeeld euh, de eetgewoontes... hij gaf als voorbeeld, bijvoorbeeld een appel eten dat is gezond na u eten. Een dessertje, zo van die dinges. Omdat zij met het idee zijn gekomen: eten is eten of je nu een appel en rijst eet, zo van die dinges. Dat heeft hun gewoon... dat is echt het positiefste.

Goed, hoe is het contact met de hulpverleners specifiek? Zowel het contact als met de mevrouw of meneer van het OCMW en met die van Caritas? Zijn er bepaalde moeilijkheden in het contact bijvoorbeeld ja de taal, of dat ze te snel praten of dat ze gewoon andere gewoontes of andere cultuur hebben?

Op sommige vlakken wel moeizaam. Bijvoorbeeld als hij naar het OCMW gaat en hij heeft bepaalde vragen in zijn hoofd, maar hij kan zich niet uitdrukken. En dan zegt hij eigenlijk, dan vraagt hij eigenlijk naar wat hij kan zeggen en de rest laat hij dan maar voor wat het is omdat hij zichzelf niet kan uitdrukken.

Uhu... hoe zouden ze hem daar misschien nog meer in kunnen helpen? Zou hij bijvoorbeeld meer een tolk mee willen of ligt het uitdrukken dan niet alleen op vlak van taal, maar ook gewoon omdat hij misschien een andere manier van denken heeft?

Hij vindt dat niet echt nodig want hij heeft zoiets van als ik dan naar het OCMW ga en eigenlijk een beetje mijn weg moet zoeken, zo ga ik het maar leren, zo ga ik het uiteindelijk leren om mijn plan te trekken in het Nederlands. Hij zegt ook de dingen die ik dan wil vragen en die dan niet

goed gaan... zijn niet levensbelangrijke vragen. Hij heeft zoiets van oke ja, volgende keer beter en dan zal ik mij wel beter kunnen uitdrukken of hoe dan ook. Hij wilt het zo gewoon.

En als er nu heel belangrijke dingen zijn bijvoorbeeld? Dat hij toch wil zeggen... hoe pakt hij dat dan precies aan?

Dan als er zo van die vragen zijn, die echt dringend zijn en ze kunnen hun niet uitdrukken, dan nemen ze een van de kinderen mee en dan vertaald die wel voor hen.

Oke ja, dat is nu een subjectieve vraag maar welke hulpverlening dat ze hebben gekregen, wat van hulpverlening vonden ze het tofste. Wat heeft hen het meest geraakt? Wat vonden ze het tofste van hulpverlening dat ze hebben gekregen... nu dat hij al twee jaar in België was.

Dus euh... wat hij nooit gaat vergeten en waar hij super dankbaar voor is, is het feit dat hij van die problemen in het kamp naar hier is kunnen komen. De persoon of de organisatie die ervoor heeft gezorgd dat hij hier is mogen komen. Daarvoor is hij dankbaar. Dat vindt hij het leukste en het beste dat er ooit is gebeurd .

Oke, Dan we zijn bijna rond met de hulpverleningsvragen maar ze zijn nu twee jaar in België. Ze hebben heel veel hulpverlening gekregen. Is er een bepaald moment geweest, dat hij bepaalde hulp heeft gekregen. Waar dat hij echt zei en dacht van... hier was ik echt niet zo tevreden van. Dit vond ik minder goed. Als hij dat vindt, mag hij dat gerust zeggen en dit wordt niet gecommuniceerd naar die organisatie... van die heeft dat gezegd. Maar het is echt om mensen die nieuw zijn en die dezelfde hulp zullen krijgen hem. Dat ze dat kunnen verbeteren, en dat hun situatie alleen maar beter kan worden.

Ouh das kei lief. Dus zoals als ge waarschijnlijk wel had verwacht vinden ze niks dat slecht is gegaan. Dus voor hun is eigenlijk alles goed gegaan en ze wensen eigenlijk voor de mensen die na hun gaan komen. Dat zij hetzelfde krijgen x 10... dat het gewoon nog 10 keer beter zal gaan zijn. Maar voor hun was het al goed hé, maar ze wensen dat het voor hun nog veel beter gaat zijn. Ze wensen hun gewoon allemaal het beste toe.

Zijn er nog bepaalde dingen bijvoorbeeld, hij zegt dat het alles al super goed was... oké ik geloof het. Zijn er bepaalde dingen die er voor kunnen zorgen, dat de hulp nog x 10 kan worden. Bijvoorbeeld waar ze nog aandacht aan kunnen besteden, zodat de hulp nog x 10 wordt.

Dus zij hebben zoiets van ja onderwijs, dat het al heel goed is op zich maar dat ze wel wensen, alé ja wensen...

Dat ze het graag zouden hebben?

Ja graag zouden hebben inderdaad, dat ze van alles eigenlijk iets zouden weten. Ik denk dat het voor hun niet zo, snel gaat fzo dan ze zouden gewenst hebben. Dat ze eigenlijk willen, dat er van alles eigenlijk een beetje weten. Van de gewoontes, van dit, van dat... en dat het nog beter gaat worden?

Van alles een beetje... wat versta je daar precies onder?

Ik denk dat hij daar vooral wil mee zeggen, wat hij ook in het begin zei. Waar ze zaten eerst, geen onderwijs hadden. Ze zijn naar hier gekomen en ze gaan dan naar school enzo. Maar ik denk dat ze graag zouden hebben dat ze van daar ook al onderwijs zouden krijgen.

Van waar?

Ja in de kampen...

Oké goed, als hij nog bepaalde raad of advies kan geven aan hun hulpverlening dat werkt met mensen zoals hij, met nieuwe mensen... Heeft hij dan nog een speciaal advies?

Hij heeft niet echt advies maar eerlijk een vraag. Bijvoorbeeld hij is nu al wat ouder, hij gaat naar school maar voor dingen te onthouden, dat gaat wat moeilijker omdat hij al wat ouder is en niet van kleins af aan Nederlands heeft geleerd bijvoorbeeld. Hij zegt taal is het begin van alles... de communicatie met iedereen en alles waar je komt. De taal is zo belangrijk en hij vraagt zich eigenlijk af naar de organisatie toe... hoe gaat dat zijn in de toekomst? Hoe gaat dat met hem verder gaan in de toekomst als taal nog een issue blijft zijn. Alleen nog een probleem blijft...

Bijvoorbeeld als ze naar de toekomst toe hun nog altijd niet heel goed kunnen communiceren?

En niet goed kan uitdrukken...

Wat ze dan precies gaan doen om dat te verbeteren?

Ja absoluut.

Oke ik zal de vraag meepakken. Heeft hij het gevoel dat hij nu nog specifieke noden heeft op vlak van hulpverlening ? dat kan heel globaal zijn... van hulpverlening qua geld ofzo, bijvoorbeeld hulp nodig heeft met papieren . Ik geef maar een aantal voorbeelden, maar gewoon globaal op vlak van hulpverlening? Heeft hij nu nog bepaalde noden op dit moment dat hij misschien niet opgelost krijgt en dat hij misschien wel nog graag zou willen...

Zoals bijvoorbeeld, waar ze soms nog aan denken is... bijvoorbeeld als hij voor zijn rijbewijs moet gaan. Zoals ze zeggen dat Nederlands een probleemzone is. Hoe gaat dat dan zijn? Daar kunnen ze soms wel voor wakker liggen. Hoe gaat dat zijn met de straten hier in België. En hoe ga ik dat kunnen eigenlijk überhaupt?

De straten zeggen dan?

Ja neen, ook in de straten rijden hé. Het is hier helemaal anders dan daar he.

Heeft hij zijn rijbewijs in Burundi?

Neen...

En is hij dan van plan om dat rijbewijs dan hier te halen? Dat hij dat afvraagt...

Oke, ja hij zegt dat bijvoorbeeld... dat hij wel informatie heeft gekregen bijvoorbeeld van hier zijn rijbewijs, eerst dat theoretisch dat ge vragen gaat krijgen en dat je dan begint te rijden enzo.

Maar hij maakt zich daar wel zorgen over omdat zijn Nederlands ook al niet zo goed is, laat staan die vragen invullen dat voor ons zelf al moeilijk zijn. Dus euh ja...

Ja zeg maar dat ik de vragen zal meenemen en dat ik in ieder geval al hoop dat hij zijn rijbewijs wel zal halen...

Hij zegt vooral ja, leren rijden dat gaat wel lukken hé... Ze leren u dat daar en gij doet dat na. Dat zal wel lukken maar ja het is vooral ja die theorie examens...

En hebt ge gezegd dat ge meerdere keren zijt moeten gaan?

Ja OMG haha.

Maar het zal hem wel lukken. Dan komen we aan het onderwerp, de toekomst. Wat zijn de plannen voor de toekomst? Is dat echt het leven hier opbouwen of na verloop van tijd misschien terug gaan naar Burundi. Of wat zijn, zijn plannen globaal... hoe ziet hij de toekomst?

Dus nooit van hun leven eigenlijk, zouden ze ooit teruggaan naar Burundi... Nooit, nooit, nooit. Wat ik versta heb, is dat ze daar hebben moeten tekenen, zijt ge bereid op u leven verder te doen in België, ja of nee. Zij hebben voor ja gekozen dus... en ook zij willen ook niet meer teruggaan.

Dat begrijp ik. Welk gevoel geeft de toekomst hen precies? Worden ze daar blij van als ze daar aan denken? Ja wat voor gevoel geeft hen de toekomst nu, in België dan zoals ik heb verstaan?

Dus hoe dichterbij dat de toekomst dichterbij komt, als hij daar naar kijkt. Of als hij denkt aan de toekomst, wordt hij gewoon blij eigenlijk. En niet echt bang, of schrik hebben vernoemd hij niet eens. Vooral blij omdat hij denkt dat hij ook in de toekomst, naarmate hoe dichterbij dat ze komen... hoe meer Nederlands ga kunnen, hoe meer ik het gewoon ben, hoe meer ik de cultuur beter kan. Hij wordt daar gewoon ja... hij kijkt daar goed naar.

Dan de voorlaatste vraag. Hoe ziet zijn ideale toekomst er uit, als hij kan kiezen wat zijn ideale toekomst zou zijn?

Oke, naar een ideaal beeld denkt hij eigenlijk nog niet echt... omdat hij zoiets heeft, ik heb nog niet de nationaliteit en vanaf het moment dat de papieren nog niet in orde zijn of de nationaliteit ben je nog niet echt bezig. Daardoor durft hij er nog niet aan te denken ofzo omdat hij zoveel andere zorgen heeft, op dit moment dat in orde moeten komen, vooraleer hij gaat nadenken over : wat kan er nog beter, of naar wat streef ik of wat is mijn ideaalbeeld. Dus zijn nationaliteit, Belg worden is voor hem het belangrijkste... dat is het eerste wat hij zou wensen.

Heeft hij nog angst daarin? Hangt dat samen met angst dat hij heeft... dat hij eventueel nog teruggestuurd zou kunnen worden naar?

Zij zegt bijvoorbeeld, vooral het vertrouwen is moeilijk. Omdat, de ene dag bijvoorbeeld kan iemand zeggen, het zit zo... en de andere moment kan iemand iets zeggen en is het totaal anders. Dus ze zijn helemaal afhankelijk van die mensen. Dus dat gaat gepaard met schrik en angst natuurlijk. Dus ze leven eigenlijk ook constant in een onzekerheid?

En hij bevestigt dat ook?

Ja hij zei da... en zij heeft het eigenlijk beter verwoord. Zij heeft meer met gevoelens gesproken. Hij zegt de mensen hier, iedereen overal zijn verschillend. Dus hij heeft zoiets van onze documenten, onze papieren zijn in handen van bepaalde mensen. Ofwel komt dat in handen van mensen die goed zijn of die het goed voor hebben met ons. Ofwel komt dat in handen van mensen die het niet goed voor hebben met ons. En zij hebben zoiets van ja... wij moeten afwachten en wij zullen ook afwachten hoe het verder zal gaan. Ik denk niet... zij beseffen maar al te goed, dat ze hier geen inspraak dat ze daarin hebben.

Oké, je zou ze nog kunnen gerust stellen, dat zij bevoorrecht zijn door het land om naar hier te komen omdat er ook in principe geen kans meer is, dat ze zouden terug gestuurd worden omdat het weinige aantal dat dan mag komen, ze die dan ook niet gaan terugsturen.

Zij vroeg aan mij, wat dan met die mensen bijvoorbeeld die zo een dingen zeggen of bepaalde uitdrukkingen maken. Wat moet ge daar dan mee? En hij antwoordt daar dan op, ge kunt dat beter gewoon negeren en doen alsof ge dat niet hoort. Op een dag zullen ze daar dan wel mee stoppen en gaan ze dat moe zijn, dan daar tegen in te gaan en daarmee woorden te wisselen en daarmee op in te gaan eigenlijk.

Ge kunt ze gewoon nog zeggen, allee uit mijn bevindingen gewoon. Dat er altijd mensen zullen zijn dat weigerachtig staan ten opzichte van vluchtelingen of mensen die er anders uit zien dan bijvoorbeeld een blanke persoon. Maar dat da puur subjectief is en dat het meestal mensen zijn, die geen kennis hebben van de wereld en niet hebbe gestudeerd. Zelfs waarschijnlijk niemand kennen in hun omgeving en gewoon media volgen. En dat ze er eigenlijk gewoon niet veel over weten en terwijl dat er ook heel veel mensen dat er anders naar kijken en dat zeker vinden dat zij welkom zijn hier in België.

Hij bevestigt dat ook, want ik had dan gezegd dat hé of ge er nu zwart of blank uit ziet. En hij zegt zelf in Afrika is dat zo, iedereen zit daar hetzelfde eruit, allee heeft een zelfde huidskleur. Maar zelfs dan nog... ge hebt mensen met een goed hart en mensen met een slecht hart. Hij heeft zoiets van negeren en daar dan niet op in gaan en dan zal dat wel voorbij gaan.

Zeg maar dat de mensen met een goed hart altijd zullen overwinnen. Dan zijn we gekomen aan de laatste vraag. Stel dat hij minister zou zijn van België, hij zou de baas zijn, de grote baas van het land. Zijn er zaken die hij zou veranderen aan de situatie van hervestigde vluchtelingen zoals zij die naar hier zijn gekomen, op vlak van hulpverlening... op ander vlak. Dus hij mag...

Alles kiezen?

Hij mag alles kiezen. Het mag zelfs een beetje onrealistisch zijn, gewoon wat hij echt zou zeggen van "dat zou nu ne keer echt ", dat zou ik er aan toevoegen.

Hij zegt realistisch gezien kan ik daar niet echt op antwoorden omdat ik niet naar school ben gegaan en omdat ik niet weet hoe een land geregeerd moet worden eigenlijk, maar als hij dan iets zou willen voor iedereen is eigenlijk iedereen helpen en vooral ook zo de mensen zoals hij, de

vluchtelingen die van hun afkomstig land naar hier komen. Dat wil zeggen dat ze sowieso problemen hebben... niemand verlaat zijn land of zijn dorp, of wat je kent zomaar dus en zeker die mensen wil hij helpen in de zin van... niet van problemen naar andere problemen komen. Gewoon naar hier komen en op hun gemak zijn omdat die sowieso problemen hebben, het feit dat ze naar hier zijn gekomen. En hij voegt daar nog eens naar toe, hoe dat ze het zeggen ... home is home! Dus voor hem blijft dat wel nog ergens zijn thuis maar hij kan gewoon niet terug komen, dus als hij president of minister was of wat dat ge ook... zou hij de mensen helpen en zorgen dat er geen problemen meer waren.

Oke, hij herhaalt een aantal keer, ik heb de kennis niet om een land te leiden, hij heeft wel de ervaring. Hij is op een of andere manier wel ervaringsdeskundige... hij heeft het nu allemaal meegemaakt. hij heeft het nu allemaal zelf ervaren ... Hij zit hier nu twee jaar. Zijn er zaken die hij al minister zou willen toevoegen, aan zijn situatie nu? Of absoluut willen veranderen, aan mensen zoals hij nu... die dat net hetzelfde traject bewandelen zoals hij nu heeft gedaan.

Dus hij zegt, stel moest ik minister of president zijn, heb ik ook de bevoegdheid om samen te zitten met andere landen, en dan zou ik eigenlijk willen... we kunnen samen zitten en denken over de problemen en oplossingen hiervoor zoeken voor bepaalde mensen die in problemen zijn. Zodat de mensen niet eens zouden moeten vluchten naar een ander land, zodat ze daar kunnen blijven, medicatie kunnen krijgen en dit en dat. Voor al die problemen eigenlijk een oplossing zoeken... want hij zegt als iedereen dan naar een land, of naar andere landen gaat, dan gaat dat land eigenlijk leeg vallen. Hij wilt het ideaal beeld dan, dat de landen geen problemen hebben en dat de mensen zelfs niemeer moeten zoeken.

En op vlak van hulpverlening zelf dan, zou hij bijvoorbeeld willen dat er meer Nederlandse les zou zijn of rapper aan werk geraken of dat hij meer opleidingen zou kunnen volgen? Zou hij van daar nog iets willen of?

Dus hij zegt voor de hulpverlening, alles zoals onderwijs zou hij hetzelfde doen. Maar hij vroeg zoiets van... wat hij heel belangrijk vindt, is dat de vluchtelingen die hier in België terecht komen, dat die zich aan de regels houden. Hij zou dan bijvoorbeeld zeggen van kijk ge moogt in dit land, maar ge moet u aan de regels houden. Dat het dan zo een soort van contract is of dit of dat. Houdt ge u niet aan de regels, dat ge dan terug gestuurd kunt worden, dat vindt hij vooral belangrijk. Dat de mensen eigenlijk, gehoorzamen... is hard uitgedrukt, maar gewoon volgzzaam zijn... gewoon zich aan de regels houden.

Goed, dat was de laatste vraag. Dan mag je hem vragen of hij zelf nog vragen naar mij toe heeft of dat hij zelf nog met dingetjes zit die hij graag nog zou willen vertellen.

Alles is goed gegaan en hij is tevreden.

Oke dankuwel, dan zijn we rond.